

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 35/2022

Pellonomistajat ja maatalouden tilusrakenteen kehittäminen 2020-luvulla

Pasi Rikkinen, Susanna Lahnamäki-Kivelä, Jussi Leppänen
ja Harri Hänninen

Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 35/2022

Pellonomistajat ja maatalouden tilusrakenteen kehittäminen 2020-luvulla

Pasi Rikkinen, Susanna Lahnamäki-Kivelä, Jussi Leppänen
ja Harri Hänninen

Luonnonvarakeskus, Helsinki 2022

Viittausohje:

Rikkonen, P., Lahnamäki-Kivelä, S., Leppänen, J. & Hänninen, H. 2022. Pellonomistajat ja maatalouden tilusrakenteen kehittäminen 2020-luvulla. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 35/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 81 s.

Pasi Rikkonen, ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-0986-3326>

ISBN 978-952-380-416-6 (Painettu)

ISBN 978-952-380-417-3 (Verkkajulkaisu)

ISSN 2342-7647 (Painettu)

ISSN 2342-7639 (Verkkajulkaisu)

URN <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-417-3>

Copyright: Luonnonvarakeskus (Luke)

Kirjoittajat: Pasi Rikkonen, Susanna Lahnamäki-Kivelä, Jussi Leppänen ja Harri Hänninen

Julkaisija ja kustantaja: Luonnonvarakeskus (Luke), Helsinki 2022

Julkaisu vuosi: 2022

Kannen kuva: Jaana Kyyrä

Painopaikka ja julkaisumyynti: PunaMusta Oy, <http://luke.juvenesprint.fi>

Tiivistelmä

¹⁾Pasi Rikkonen, ²⁾Susanna Lahnamäki-Kivelä, ³⁾Jussi Leppänen ja ³⁾Harri Hänninen

¹⁾ Luonnonvarakeskus (Luke), Lönnrotinkatu 5, 50100 Mikkeli

²⁾ Luonnonvarakeskus (Luke), Survontie 9A, Jyväskylä

³⁾ Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, 00790 Helsinki

Suomen maatalouden rakennekehitys on edennyt nopeasti; tilamäärä vähenee ja tilakoko kasvaa. Laajentavat tilat hankkivat lisäpeltoa usein vuokraamalla sitä viljelyn lopettaneilta pellonomistajilta. Viljelyn käytännön järjestelyihin ja peltojen kunnossapitoon liittyy haasteita silloin, kun peltoja omistavat ja viljelevät eri henkilöt. Esimerkiksi perusparannusten toteutuminen pitkällä aikavälillä on epävarmempaa. Kasvavien tilojen rakennekehitystä heikentää sirpaloituvaa tilusrakennetta. Viljeltävät peltolohkot ovat aikaisempien viljelykäytäntöjen vuoksi usein pieniä, jolloin vuokrapeltoja joudutaan hankkimaan kaukaa. Nämä lisäävät tuotantokustannuksia työn- ja polttoainemenekin kasvaessa. Lisääntynyt liikennöinti kasvattaa onnettomuusriskejä ja samalla osaltaan maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä. Tuotannon mittakaavan kasvattamisesta ja pellon saatavuusongelmat aiheuttavat erityisesti karjatiloihin raivauspainetta, joka varsinkin eloperäisille maille kohdistuessaan lisää edelleen maatalouden kasvihuonekaasupäästöjä.

Yhteiskunnan tavoitteena on ollut parantaa maatalousmaiden omistusrakennetta ja saada peltolohkojen kokoa kasvatettua ja sijaintia järkevitettyä mm. tilusjärjestelyiden avulla. Tunnistamalla viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden tavoitteita peltonsa käytölle, voidaan tilusranteen kehittämiseksi räätälöidä myös tilusjärjestelyjä kevyempiä keinoja pellonomistustilanteen parantamiseksi. Sen vuoksi on tärkeää tuntee sekä viljelevien että viljelystä luopuneiden pellonomistajien omistuksen motiivit ja tulevaisuuden tavoitteet. Tiedon avulla pellonomistajille voidaan tarjota tapauskohtaisesti parhaita vaihtoehtoja, kuten pellon myyntiä viljelijöille, pellon vaihtoa metsään, pellon vuokrauskäytäntöjen kehittämistä sekä pellon siirtämistä uusiin omistusmuotoihin kuten yhteisiin yhtiöihin. Viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden pellonomistajien yhteistyöllä peltolohkoja, omistettuja ja vuokrapeltoja voidaan saada lähemmäksi tilakeskusta.

PELTORI-hankkeessa selvitettiin viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden henkilöiden pellonomistuksen tavoitteita, motiiveja ja suunnitelmia pellonomistajakyselyn avulla Keski-Pohjanmaalla. Pellonomistuksen tavoitteiden pohjalta viljelijöiltä ja viljelystä luopuneilta kysyttiin edellytyksiä ja kysyntää matalan kynnyksen karttapohjaiseksi pelto- ja metsämaan kauppa-, vuokraus- ja vaihtopaikaksi sähköisenä alustana. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös herätellä viljelijöitä ja viljelystä luopuneita havaitsemaan pellonomistuksen ja tilusrakenteen kehitystarpeita ja nostaa näitä aiheita esille yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Tutkimustulosten mukaan pellonomistusta motivoi sekä viljelijöillä että viljelystä luopuneilla useat syvät arvot, jotka liittyvät asuinympäristöön ja suvussa siirtyneeseen omistukseen. Lisäksi alueella on kokemuksia erilaisista tilusjärjestelyn vaihtoehtoista ja erityisesti viljelijät näkivät niille edelleen tarvetta. Tulosten mukaan pelto ei helposti vaihda omistajaa viljelystä luopumisen yhteydessä, sillä tarvetta myyntiinkään ei välttämättä ole ja pellon hallintaan liittyviä päätöksiä lykätään mieluummin tulevaisuuteen.

Viljelijöiden parissa tilusjärjestelyihin oltiin tyytyväisiä niiden osalta, jotka siihen olivat osallistuneet ja joilla oli tilusjärjestelystä kokemuksia. Erityisesti korostettiin peltojen sijainnin parantamista lähelle tilakeskusta sekä ojien ja teiden kuntoon laittoa. Pellonomistajat pitivät tärkeänä hyvän pellonvaihdon lopputuloksen saavuttamiseksi mahdollisuutta luotettavasti

arvioida vaihdettavan pellon ominaisuuksia. Erityisesti tuotiin esille peltojen ravinnearvot, pH, maalaji, maan rakennetilanne, kivisyys, ojitustilanne ja salaojakartat.

Peltoa omistavat, mutta viljelystä luopuneet eivät sen sijaan olleet yhtä halukkaita osallistumaan tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin. Viljelystä luopuneiden ja peltonsa vuokralle antaneiden kiinnostusta tilusrakenteen kehittämiseen tulisi lisätä, mikäli tavoitellaan merkittäviä parannuksia kiinteistörakenteessa. Jotta viljelystä luopuneiden joukkoa saataisiin mukaan tilusrakenteen kehittämiseen, pitäisi ensin tunnistaa tämän ryhmän tavoitteet. Tällöin voitaisiin arvioida, mitkä olisivat parhaimpia keinoja kunkin tavoiteryhmän tavoittamiseen ja miten viljelyä jatkavien tilusrakennetta voitaisiin parantaa.

Karttapohjainen, sähköinen alusta tilusjärjestelyiden kehittämisen tukena sai vahvemman tuen viljelijöiden kuin viljelystä luopuneiden parissa, mutta se ei ollut vahvaa kummastakaan vastajaryhmästä. Mikäli tilusjärjestelyitä tukevaa sähköistä palvelua haluttaisiin lähteä kehittämään, se olisi hyvä liittää osaksi jotain olemassa olevaa ja vakiintuneen käyttäjäkunnan saavuttanutta palvelualustaa.

Asiasanat: maatalous, pellonomistuksen motiivit, sähköiset palvelut, tilusrakenne, tilusjärjestely, tilusvaihto

Abstract

¹⁾Pasi Rikkonen, ²⁾Susanna Lahnamäki-Kivelä, ³⁾Jussi Leppänen ja ³⁾Harri Hänninen

¹⁾ Natural Resources Institute Finland (Luke), Lönnrotinkatu 5, FI-50100 Mikkeli

²⁾ Natural Resources Institute Finland (Luke), Survontie 9A, FI-40500 Jyväskylä

³⁾ Natural Resources Institute Finland (Luke), Latokartanonkaari 9, FI-00790 Helsinki

The structural development of Finnish agriculture has progressed rapidly; the number of farms has decreased, and the size of farms increased. Growth-oriented farms often acquire additional fields by renting it from field owners who have given up the field cultivation. The ownership structure of the fields poses challenges, when fields are owned and cultivated by separate persons. Thus, for example, the implementation of the improvements that field owners carry out and invest in the long term is less certain. Partly due to historical reasons, cultivated field parcels are small and rental fields are often spatially distant from the main farm centre. These increase production costs as the labour and fuel costs increase. Increased traffic also increases the risks of accidents and, at the same time, contributes to greenhouse gas emissions from agriculture. The lack of available fields nearby is putting pressure on livestock farms, which, especially on organic lands, continue to increase greenhouse gas emissions from agriculture.

The aim of society has been to improve the ownership structure of agricultural land and to increase the size and rationalisation of parcels of land through, for example, land consolidation. By identifying the objectives of farmers and those who have given up farming and usually rented out their fields, targeted instruments can also be developed to improve the field parcel structure and field ownership situation. It is therefore important to know the motives and future goals of ownership of both farmers and those that have given up farming. The information will enable the best options to be offered to field owners on a case-by-case basis, such as selling the field to farmers, exchanging of forest for field, developing field rental practices and transferring the field into new forms of ownership, such as joint companies. Through cooperation between farmers and those who have given up farming, field parcels, both owned and rented fields, can be brought closer to the farm centre.

The PELTORI project analysed the objectives, motives and plans of the field ownership of farmers and those who have given up farming through a survey in Central Ostrobothnia. Based on the goals of field ownership, farmers and those who have given up farming were asked about the conditions and demand for an easy access map-based, digital platform for the sale, renting and exchange of land. The aim of the study was also to rouse farmers and those who have given up farming to identify the development needs of field ownership and land structure and to raise these issues in the social debate.

According to the results, field ownership is motivated by a number of deep values related to their living environment and family ownership, attached to both farmers and those who have given up farming in Central Ostrobothnia. In addition, the region has experience of various actions for the land consolidations and, in particular, farmers continue to see the need for them in the future too. The fields do not easily change ownership when farmers retire and give up cultivation, and there may not be an acute need for selling the land either. Decisions related to the ownership and management of the fields are preferably postponed until the future needs are clearer.

Farmers who had participated in land consolidation process were satisfied with its outcomes. Farmers mentioned particularly the improved the location of the fields near to the farm centre, and the renovation and construction of the ditches and field roads come true. The field owners pointed out that, in order to achieve a good result of the field exchange, it is important to reliably assess the characteristics of the received fields, especially soil characteristics. In particular, nutrient state, pH, soil type, soil structure, stoniness, drainage situation and drainage of fields were highlighted.

Those who had given up farming were less willing to participate in the measures like land consolidation to develop the field structure. The interest of those who have rented out their fields should be increased if significant improvements in the land structure are sought. In order to involve these field owners in the development of the land structure, it is necessary to better identify the diversity of the objectives of this field owner group. Thus, it is important to assess the best ways to contact each objective group as well as the best ways to improve the structure of the continuing farms.

An easy-access, map-based, digital platform to support the land consolidation received stronger support among farmers than among those who have given up farming, but it was not strong for neither group of respondents. If a digital platform that supports the field arrangements (selling the field to farmers, exchange of forest for field, developing field rental practices and transferring the field to new forms of ownership) will be developed, it might be a good idea to integrate the service with some existing digital platform that already has reached an established user base.

Keywords: agriculture, digital platforms, land consolidation, land exchange, land structure, motives for field ownership

Sisällys

1. Johdanto	9
1.1. Tilusrakenne maatalouden kilpailutekijänä.....	9
1.2. Tutkimuksen tavoitteet.....	12
2. Nykytila: digitaaliset palvelut ja katsaus muutamiin Euroopan maihin.....	14
2.1. Digitaaliset palvelut maankäytön ja alkutuotannon tehostamisessa.....	14
2.1.1. Digitaalisten palvelujen toimintaperiaatteet.....	14
2.1.2. Alkutuotannon digitaaliset palvelualustojen kuvaukset.....	16
2.1.2.1. Farmarin pörssi	16
2.1.2.2. Peltolohkot.fi	17
2.1.2.3. Viljatori.....	18
2.1.2.4. Metsään.fi	19
2.1.2.5. Metsätilat.fi.....	22
2.1.2.6. Kuutio.....	22
2.1.2.7. Peltolohkorekisteri	23
2.1.2.8. Karttapaikka	24
2.1.2.9. Metsään.fi avoin metsätieto	25
2.1.2.10. PeltoOptimi	26
2.2. Katsaus muutamiin Euroopan maihin.....	26
2.2.1. Maatalousmaan omistus ja vuokramailta viljelyn osuus Euroopan unionissa	26
2.2.2. Norja	28
2.2.3. Baijeri	31
3. Empiiriset aineistot ja menetelmät.....	33
3.1. Työpaja ja haastattelut.....	33
3.2. Pellonomistajakysely Keski-Pohjanmaalla.....	33
3.2.1. Kyselylomake puhelinhaastatteluihin	33
3.2.2. Perusjoukko, yhteystiedot ja otos	34
3.2.3. Otoksen painottaminen edustavaksi.....	37
3.3. Pellonomistaja-aineiston analysointi.....	42
4. Tulokset.....	45
4.1. Pohjois-Pohjanmaan viljelijätyöpajan tulokset.....	45
4.2. Pellonomistaja- ja viljelijähaastatteluiden tulokset.....	47
4.3. Keski-Pohjanmaan pellonomistajakyselyn tulokset.....	49
4.3.1. Vastaajajoukko	49
4.3.2. Pellonkäyttö nyt ja tulevaisuudessa vuonna 2025.....	51
4.3.3. Sähköisten palveluiden käyttö ja kiinnostus uudenlaiseen palvelualustaan	53

4.3.4. Motiivit pellonomistukseen	54
4.3.5. Näkemykset ja tavoitteet tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin.....	56
4.3.6. Pelto-omaisuus – tuotantoresurssia ja pääomaa	61
5. Tulosten tarkastelu	63
6. Johtopäätökset.....	65
Viitteet.....	67
Liitteet	71

1. Johdanto

1.1. Tilusrakenne maatalouden kilpailutekijänä

Maatalousmaiden omistusrakenteen parantamisella, jonka seurauksena yleensä saadaan aikaan tilusrakenteen paranemista, on mahdollista saavuttaa sellaisia tuottavuus- ja ympäristöhyötyjä, joilla voidaan vastata tämän päivän moniin globaaleihin ja kansallisiin haasteisiin. Maa- ja metsätaloudessa on eletty nopean rakennekehityksen aikaa viimeiset reilut 20 vuotta. EU-jäsenyyden alun 95 562 maatilasta oli vuonna 2021 jäljellä 44 700 tilaa, joten määrä on yli puolettunut (Luke 2022). Näiden tilojen tilusrakenne pirstoutuu yhä enemmän, sillä tuotannosta luopuvat tilat yleensä vuokraavat peltonsa jatkaville tiloille.

Suomessa maa- ja metsätalouden kiinteistörakenne on keskeisiin kilpailijamaihin verrattuna epäedullinen. Ruotsissa maatalousmaan peruslohkojen keskikoko on 10 hehtaaria ja Virossa 6 hehtaaria, mutta Suomessa vain 2,4 hehtaaria (Hiironen & Ettanen 2013). Samaan aikaan etäisyydet peltolohkoille ovat kasvaneet (Niskanen ja Lehtonen 2014). Tämän vuoksi tuotantopanosia, kuten työtä ja polttoainetta, joudutaan käyttämään kilpailijamaita enemmän. Lisääntynyt maatalousliikennöinti heikentää liikenteen sujuvuutta sekä lisää onnettomuusriskejä ja ilmastopäästöjä. Pirstaleinen tilusrakenne jarruttaa myös uuden tuotantoteknologian käyttöönottoa (Kijek et al. 2015) ja asettaa rajoituksia tuotantos suunnan valinnalle (Myyrä 2002). Nykyistä tilannetta voidaan kuitenkin parantaa, sillä peruslohkojen koko voitaisiin useimmissa Suomen kunnissa 2–5-kertaistaa.

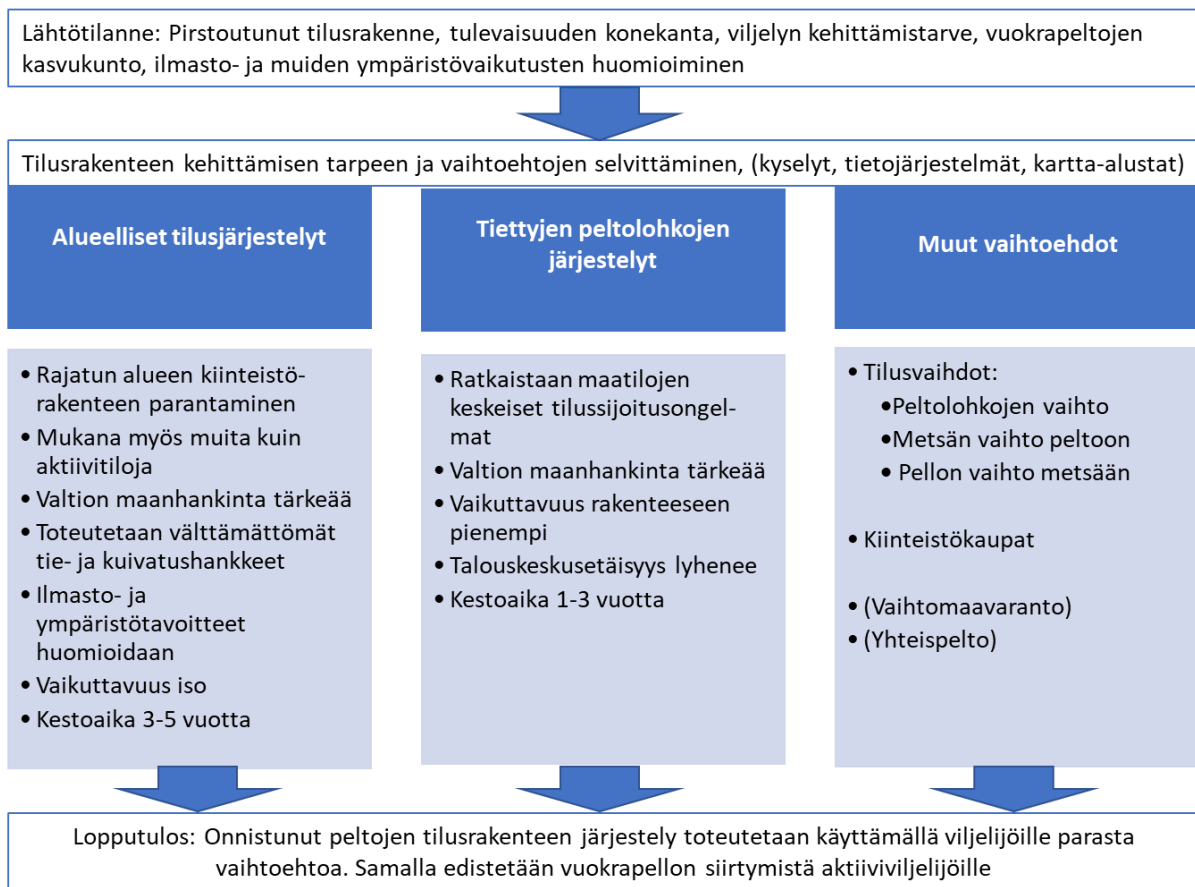
EU-jäsenyyden myötä viljelyä jatkaneiden maatilojen peltoala on kasvanut, mutta kasvukehitys on perustunut hajallaan oleviin pieniin lohkoihin, jolloin yhtenäisten lohkojen koko on noussut hitaasti. Krigsholmin (2014) peltolohkotietoihin perustuvassa tutkimuksessa keskimääräistä suuremmilla tiloilla oli vuosien 2000–2014 välillä hallinnassaan myös keskimääräistä suurempia peruslohkoja, mutta keskilohkoala oli pienentynyt kaikissa tilakokoluokissa tarkastelujakson aikana. Tiloilla oli myös hallinnassaan aiempaa suurempi määrä lohkoja. Keskimääräinen lohkojen lukumäärä kaikki maatilat huomioiden kasvoi jo siitä johtuen, että tilojen keskikoko oli kasvanut. Kuitenkin tilakokoluokittaisessa tarkastelussa sekä tutkimuksessa tehdyssä indeksilukutarkastelussa, joka suhteuttaa lohkojen määrän ja koon tilan kokonaisalaan, havaittiin, että lohkojen lukumäärän kasvu ei johdu pelkästään tilakoon kasvusta vaan lisäksi maatilojen tilusrakenteen heikkenemisestä.

Viljelijöiden vähentyessä pellon omistajuus ja sen viljely ovat eriytyneet toisistaan vuokrapeltojen osalta: jokaista viljelijää kohti on yli kolme viljelystä luopunutta pellonomistajaa. Myynnin sijaan he usein vuokraavat ne viljelijöille, joiden peltoalasta hieman yli kolmannes on nykyään vuokrapeltoa. Pellonvuokrauksen keskeiset ongelmat ovat vuokrasopimusten lyhyt kesto, perusparannusten lykkääntyminen (kalkitus, kunnostus- ja säätösaloitus) sekä vuokra- ja tukioikeuksien hallintaan liittyvä lisääntynyt byrokratia. Perusparannusten tekemättä jättäminen vaarantaa laajassa mittakaavassa peltojen kasvukunnon ja tuottavuuskehityksen, joten ongelmaan tarvitaan uusia ratkaisuja (Hujala ym. 2017).

Maa on luonnonvara-alan tärkein resurssi. Epäedullisen tilusrakenteen hyviä ratkaisuja tuleekin etsiä maamarkkinoiden tehostamisen ohella myös kiinteistörakenteeseen ja omistajuuteen kohdentuvilla moninaisilla toimilla (ks. kuva 1). Maanomistusrakenteen kehittämiseksi on olemassa voimakas poliittinen tahto ja uusille innovatiivisille keinoille on kysyntää. Muun muassa selvitysmies Reijo Karhisen (2019) raportissa nostetaan esille tilusrakenteen kehittämisen tärkeys ja mainitaan useista toimista, joilla tämä saavutettaisiin.

Keskeisin keino tilusrakenteen kehittämässä on tilusjärjestelyt. Tilusten uudelleenjärjestelyllä voidaan vähentää suomalaisen maatalouden kilpailukykyhaitta ja kaventaa Suomen maatalouden tuottavuuskuilua suhteessa kilpailijamaihin (Rikkonen ym. 2017). Tilusten sijainnin, muodon ja koon järkevöittämisellä voidaan muodostaa helpommin viljeltäviä ja suurempia peruslohkoja. Tämä mahdollistaa rakennekehityksen edetessä modernien koneiden sujuvan käytön, mikä edistää uuden tuotantoteknologian käyttöönottoa.

Tilusjärjestelyjen on todettu osin vastaavan tilusrakenteen parantamisen tarpeeseen. Sulosen (2014) mukaan tilusjärjestelyissä mukana olleista vuokranantajista 23–40 prosenttia myi peltonsa tilusjärjestelyn aikana. Vuokranantajien myyntihalukkuutta voidaan edelleen nostaa tilusjärjestelyjen yhteydessä. Potkan (2016) mukaan tilusjärjestelyssä lohkokoko oli keskimäärin kaksinkertaistunut eikä ollut 15 vuodessa heikentynyt, vaan kasvanut keskimäärin 6 prosenttia. Vaikutus on siten pysyväluonteinen.

Kuva 1. Tilusrakenteen kehittämisen keinovalikoima (ks. Rikkonen ym. 2021)

Kiinteistörakenteen parantamisella saadaan hyötyjä myös ilmasto- ja energianäkökulmasta. Pelto- ja metsämaan vaihdot, lohkokoon kasvu ja tilusteiden parannukset järkevöittävät maatalojen liikennöintiä. Nämä parantavat liikenneturvallisuutta, vähentävät polttoaine- ja konekuluja sekä säästävät työaika. Lisäksi tilusjärjestelyjen yhteydessä voidaan ohjata epäedullisia, kaukana sijaitsevia pieniä peltotilkkuja viljelyn jatkamisen sijasta metsitykseen. Kiinteistörakenteen parantamisella saadaan myös toimintaa laajentavien tilojen pellonraivaustarvetta pienennettyä, ja näin vähennettyä painetta ilmastovaikutuksiltaan haitallisiin turvemaiden raivauksiin. Ottamalla tilusjärjestelyssä huomioon eloperäiset maat ja viljelijöiden käyttämät hielet

parhaiten sitovat viljelykäytännöt (esim. kerääjäkasvien viljely ja monivuotiset nurmet), voidaan tilusjärjestelyjen avulla vähentää ilmastopäästöjä nopeammin kuin pelkän tukipolitiikan avulla.

Suhteellisen lyhyiden vuokrasopimusten vuoksi vuokrapeltojen ohjaaminen nurmea hyödyntävään viljelyyn tai muille monivuotisille kasveille on hitaampaa kuin viljelijän omistuksessa olevan pellon siirtyminen ympärivuotiseen kasvipeitteisyyteen. Viljelijät ottavat omistamallaan pelloilla vuokrapeltoja paremmin huomioon vallitsevan, yhä voimakkaammin ilmasto- ja ympäristötoimiin ohjaavan maatalouspolitiikan, joka näkyy esimerkiksi pitkäjänteisen viljelykierron ja siirtymäkautta vaativan luomutuotannon lisääntymisenä. Samoin pellonomistajalla, joka toimii itse viljelijänä, on enemmän kannustimia toteuttaa parannuksia (esim. säätosalaajituksen investointi, jolla pellon ilmastopäästöjä voidaan vähentää merkittävästi) kuin pellonomistajalla, joka on vuokrannut peltonsa pois. Kiinteistörakenteen parantaminen voi luoda pohjan myös pellonvuokraukseen liittyvien ilmastohaittojen vähentämiseen peltojen ollessa aktiivisten kunnostustoimien kohteena.

Uusille keinoille on kuitenkin tarvetta. Tilusvaihdot metsän ja pellon välillä ovat yksi vaihtoehto edistää maa- ja metsätilojen tilusrakenteen kehittymistä (ks. Karhinen 2019). Tilusvaihdolla voidaan saada peltoalueita lähemmäs tilakeskusta ja kehitettyä samalla peruslohkojen kokoja isommiksi. Toisaalta vaihdot peltojen ja metsien välillä voivat vähentää myös metsätilojen rakenteen pirstoutuneisuutta, jos vaihdossa olevat alat ovat vierekkäiset. Tämä edistää myös metsätalouden toimintaa isompina metsäpalstoina.

Pellon siirtymistä viljelijöiden pitkäaikaiseen hallintaan voidaan tilusjärjestelyn lisäksi edistää uusilla omistamisen vaihtoehtoilla. Maatilojen yhtiöittäminen (osakeyhtiö, mutta myös elinkeinoyhtymät) kautta voidaan päätyä tilanteisiin, joissa osa omistajista saa maataloustyöstä palkkaa ja työhön osallistumattomat omistajat tuloksesta mahdollisesti jaettavaa voittoa. Muista aiemmin esillä olleista mahdollisista vaihtoehtoista esimerkiksi pelto-osuuskunta voisi hankkia markkinoille tulevaa peltoa joko ostaen tai vuokraten sen pitkäaikaisilla sopimuksilla ja vuokraisi sitä edelleen osakkailleen. Osuuskunta-mallin etuna olisi se, että sukupolvenvaihdosten yhteydessä pääomaa ei virtaisi elinkeinon ulkopuolelle kuin osuusmaksun verran. Toisaalta osuuskunnan pellostä ei olisi lainan vakuudeksi. Yhteispelto taas on toimintamuoto, jossa pellonomistaja luovuttaa peruslohkot laajempaan yhteispeltoon ja saa vastineeksi luovutusta vastaavan omistusosuuden yhteispellostä sekä osuuden tuotosta (Myyrä ja Pouta 2009). Yhteispellossa pelto nähdään pitkäaikaisena sijoituksena, jossa perusparannuksista huolehtiminen kuuluu pitkän aikavälin tuottokyvyn ylläpitoon. Pellonomistajan etuja ovat vuokralaisen hankintaan ja vuokrasopimusten tekoon liittyvän byrokratian ja kustannusten sekä tappioriskin vähentäminen vuokratilustysten saantiin liittyen. Viljelijöiden etuja ovat pitkät vuokrasopimukset yhteispellon kanssa samalta alueelta, mikä voisi lisätä myös vuokralaisen kannusteita perusparannusinvestointeihin. Yhteispelto ei ole kuitenkaan Suomessa yleistynyt yhteismetsän lailla. Yhteispellon yhtenä haasteena Suomessa on perinteinen maaseudun sukutila- ja perheviljelmäomistusrakenne (MMM 2015). Toisaalta olisi tärkeää pohtia kiinteistön omistajan vastuuta pellon kasvukunnan ylläpitämisessä, sillä esimerkiksi asuinkiinteistöjen vuokraustoiminnassa kunnossapitovelvollisuus on omistajalla.

Vaikka tilusjärjestelyllä on perinteisesti optimoitu maatalouden peltojen sijoitusta ja pyritty traktoriliikenteen vähentämiseen, nykyään korostuu myös kiinteistörakenteen kehittäminen laajemmin maaseutuympäristössä mm. optimoitaessa kaupunkien läheisten asunto- ja työpaikka-alueiden sijoitusta ja pyrittäessä autoliikenteen vähentämiseen (MMM 2015). Ovaskan ja Rikkosen (2019) mukaan tilusjärjestelyillä on runsaasti yhteiskunnallisia vaikutuksia. Tilusjärjestelyt ruokkivat kuntatasolla taloudellista toimeliaisuutta, mikä näkyy urakointipalvelujen kysynnän ja tarjonnan kasvuna. Tilusjärjestelytoimintaa onkin tulevaisuudessa tarkasteltava laajemmin yhteiskunnallisten vaikutusten tuottajana. Tämä tarkoittaa tilusjärjestelyjen arviointia

osana kunnan maaseutu- ja elinkeinopolitiikkaa, alueen ympäristö- ja ilmastovaikutusten hallintaa sekä sosiaalisen pääoman kehittymistä.

1.2. Tutkimuksen tavoitteet

Suomen maatalouden kilpailukyvyn ja kannattavuuden paranemisen vuoksi on tarpeellista avoimesti keskustella tilusrakenteesta sekä etsiä eri osapuolia ja heidän tarpeitaan tukevia ratkaisuja kuitenkin pitäen mielessä elinkeinon kehittyminen ja sen turvaaminen. Pellon omistamisen tavoitteiden ja motiivien taustalla olevien vaikuttimien tunnistaminen on tärkeää niin viljelijälähtöisten tilusjärjestelyiden kuin pienempien tilusvaihtojen käynnistämässä ja loppuunsaattamisessa. Tätä tarvetta varten käynnistettiin vuonna 2018 'Pellonomistaja- ja viljelijälähtöiset digitaaliset ratkaisut peltojen omistus- ja tilusrakenteen kehittämässä' (PELTORI) - tutkimusprojekti, jolla oli tarkoitus vastata maatalouden hallitun rakennemuutoksen sekä yrittämisen uusien muotojen sekä digitalisaation hyödyntämisen mahdollisuuksiin maa- ja elintarviketaloudessa. Tutkimusprojekti tarkentui alkuperäisen digitaalisten alustojen kehittämisen sijasta tutkimaan laajemmin maatalouden kiinteistörakenteen kehittämisen pullonkauloja ja ratkaisumahdollisuuksia.

Hankkeen tavoitteet olivat:

1. Selvittää viljelystä luopuneiden henkilöiden pellonomistuksen tavoitteet, motiivit ja suunnitelmat. Näin tuotetaan tietoa toimenpiteistä viljelystä luopuneiden pellonomistajien aktivoimiseksi ja peltomarkkinoiden toimivuuden parantamiseksi. Tämän nähdään tukevan digitaalisen peltomaan vaihto- ja kauppapaikan kehittämistä ja markkinointia sekä tilusjärjestelytoiminnan viestintää.
2. Selvittää edellytyksiä ja kysyntää matalan kynnyksen karttapohjaisen pelto- ja metsämaan kauppa-, vuokraus- ja vaihtopaikaksi sähköisenä alustana.
3. Herätellä viljelystä luopuneita pellonomistajia ja viljelijöitä havaitsemaan pellonomistuksen ja tilusrakenteen kehitystarpeita.
4. Nostaa aihetta esille yhteiskunnallisessa keskustelussa.
5. Monipuolistaa tilusrakenteen parantamisen omaehtoista keinovalikoimaa ja vaihtoehtoja Maanmittauslaitoksen alueellisten tai maatilälähtöisten tilusjärjestelyjen rinnalle. Osana tutkimushanketta tehdään tilusvaihtoja tunnetuksi yhtenä vaihtoehtona maanomistusjärjestelyissä.

Hankkeessa käytetyt laadulliset ja kvantitatiiviset menetelmät muodostivat kokonaisuuden, jotka edesauttoivat tutkimustavoitteisiin vastaamisessa luomalla kokonaiskuvan kiinteistörakenteen parantamiseen tähtäävistä toimista (kuva 2). Nykytila-analysissä hyödynnettiin tietolähteinä kirjallisuutta ja haastateltiin aihepiirin asiantuntijoita. Suunniteltu työpajatoiminta toteutui vain osittain projektin alkuvaiheessa maaliskuussa 2020 puhjenneen COVID-19 pandemian vuoksi, mutta työpajatoimintaa korvattiin suoraan viljelijähaastatteluilla. Lisäksi viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden näkemyksiä selvitettiin pellonomistajakyselyllä, jolla kartoitettiin omistajien tulevaisuuden tavoitteita, asenteita ja suhdetta pellon omistamiseen ja käyttöön sekä halukkuutta luopua pellostä. Työpajat, haastattelut ja kysely toteutettiin pilottialueeksi valituissa maakunnissa. Projektin aikana näiksi valikoitui erityisesti Keski-Pohjanmaa (kysely) ja lisäksi Pohjois-Pohjanmaa (työpajat ja haastattelut). Näissä maakunnissa on paitsi edelleen

tarvetta toteuttaa kiinteistörakennetta parantavia toimia, myös jo olemassa olevaa pitkäaikaista kokemusta tilusjärjestelyistä ja niiden vaikutuksista maatalousyrittäjien toimintaan.

Hankkeen alkuvaiheessa tehtiin tilannekatsaus digitaalisista ratkaisuista ja maanomistajien aktiivisuudesta pellon ostossa, myynnissä, vuokrauksessa, vaihdoissa tai tilusjärjestelyissä verrokki- maissa. Osin samanaikaisesti edenneen LANDFRAG (Norja) projektin kanssa (Forbord ym. 2020) katsottiin tarkemmin Norjan tilannetta maatalouden kiinteistörakenteen kehittämisessä ja Saksan Baijerin tilannetta, joissa on ollut käytössä hyviä toimintamalleja. Työpaketissa arvioitiin myös sitä, miten maa- ja metsätalouden jo olemassa olevat sähköiset markkinapaikat (Viljatori.fi, Kuutio.fi, Farmarin Pörssi, Rehupörssi) on vastaanotettu, hyödynnetty ja mitä niistä voidaan oppia.

Vaikka tässä hankkeessa tuotettiin tietoa digitaalisen palvelun toteuttamisen edellytyksistä asiakkaiden tarpeet huomioiden, 'PELTORI' digitaalisen palvelualustan mahdollinen toteutus jää tulevaisuuteen, mikäli tällaiselle palvelualustalle on kysyntää. Ideana on, että tällaisella markkinapaikalla peltoa olisi mahdollista tarjota myyntiin, vuokralle tai vaihtaa peltoon tai metsään. Vastaavasti markkinapaikalla voisi tehdä myös osto-, vuokra- tai vaihtotarjouksia. Samalla markkinapaikka palvelisi tilusjärjestelyä osoittamalla alueet, joissa olisi halukkuutta peltomaan järjestelyihin.

Kuva 2. PELTORI tutkimusprojektin eteneminen vuosina 2019–2022.

2. Nykytila: digitaaliset palvelut ja katsaus muutamiin Euroopan maihin

2.1. Digitaaliset palvelut maankäytön ja alkutuotannon tehostamisessa

2.1.1. Digitaalisten palvelujen toimintaperiaatteet

Yksi mahdollisuus lisätä tilusrakenteen parantamistoimia on kehittää pellonomistajalähtöisiä digitaalisia palvelualustoja, jolla vajaakäytössä olevia peltoja saataisiin aktiivisiin käsiin joko myymällä, vuokraamalla, vaihtamalla tai muuten sopimalla pellonkäytöstä. Tällaisen palvelualustan tulisi olla matalan kynnyksen karttapohjainen peltomaan kauppa-, vuokraus- ja vaihtopaikka, joka sisältäisi peltojen lisäksi myös metsät. Metsän mukaanotto lisää mahdollisuuksia vaihtoihin pellon ja metsän välillä, jonka potentiaalia ei ole toistaiseksi tutkittu Suomessa.

Maanomistajille on tarjolla useita digitaalisia palveluita. Osa näistä on rakennettu valmiiksi palveluksi, jonka tarkoituksena on edesauttaa maanomistajaa omaisuutensa hallinnoinnissa ja hoidossa tai auttaa myymään tilansa tuottamaa satoa. Osa palveluista taas toimii mahdollisina alustoina muille olemassa oleville tai kehitettävälle digitaalisille palveluille. Osa palveluista ja alustoista on kerännyt laajan käyttäjäjoukon, osa taas ei ole yleistynyt.

Seuraavassa tarkastellaan muutamien, etupäässä maa- ja metsätalouden harjoittajille tehtyjen digitaalisten palveluiden käyttöä, bisneslogiikkaa ja tietosuojakysymyksiä ja sitä, voisiko niitä käyttää osana muita kehitettäviä palveluita.

Palveluiden käyttöön ja ylläpitoon vaikuttavia tekijöitä

Kuvattavista palveluista Metsään.fi, Metsätilat.fi, Kuutio ja Peltolohkot.fi ovat tavoittaneet suhteellisen laajan ja vakiintuneen asiakaskunnan maa- ja metsätaloutta harjoittavien keskuudessa. Toisenlaisiakin kokemuksia on. Viljatori aloitti vuonna 2018 ja näytti jo vakiinnuttavan asemansa, mutta ajettiin alas vuoden 2021 lopussa. Myöskään Farmarin Pörssi, joka käynnistyi jo vuonna 2013, ei saavuttanut riittävää asiakaskuntaa ja lopetettiin 2018. Palvelualustoista Karttapaikka, joka voidaan lukea myös täysiveriseksi palveluksi, Peltolohkokesteri ja Metsään.fi avoin metsätieto ovat kukin saavuttaneet laajan asiakaskunnan.

Markkinointi

Digitaalisten palveluiden suurin haaste on todennäköisesti palvelun markkinointi: miten palvelu saatetaan palvelun tarvitsijoiden tietoisuuteen? Jos kyse on kauppapaikasta, palvelu täytyy markkinoida sekä myyjille että ostajille. Molemmissa täytyy onnistua, sillä muutoin palvelu ei ole kiinnostava. Palvelusta tulee toimiva vasta kun sillä on riittävä määrä käyttäjiä.

Markkinointi vaatii resursseja ja riittävän budjetin. Näkyvyyttä on ollut varsinkin Kuutiolla, Metsään.fi:llä, Metsätilat.fi:llä ja sitä oli myös Viljatorilla. Sen sijaan Peltolohkot.fi on ilmeisesti levinnyt lähinnä puskaradion voimin. Lopettaneen Farmarin Pörssin markkinointi tapahtui lähinnä kehittäjätahon omissa kanavissa. Jos ajatellaan pellonomistajien markkinapaikkaa, suurin haaste liittyy maataloudesta luopuneisiin pellonomistajiin: miten heidät tavoitettaisiin. He tuskin seuraavat viljelijöille tyypillisiä mediankanavia, joten heille markkinointikanavat täytyy ideoida erikseen tai hyödyntää molemmille ryhmille yhteisiä kanavia.

Taustatahot

Palvelun kehittäminen ja sen markkinointi vaativat vakaan rahoituksen tai laajan yhteistyöverkoston ja sen myötä luontaisetuna tulevat kanavat. Mitä laajempi taustajoukko palvelulla on, sitä todennäköisemmin kehittämiselle on riittävä rahoitus ja se saavuttaa toiminnan kannalta riittävän asiakaskunnan. Tarkastelluista palveluista varsinkin Kuutio ja lopettanut Viljatori ovat rakentuneet laajojen yhteistyötahojen voimin. Kaikki keskeiset toimijatahot ovat olleet palveluiden kehittämistyön takana ja molemmissa on perustettu palvelutoimintaa harjoittamista varten oma yhtiö. Myös Metsätilat.fi-palvelulla on vahvat, maanomistajia lähellä olevat omistajatahot.

Osalle palveluista, kuten Metsään.fi, Karttapaikka ja Peltolohkorekisteri, valtio on mahdollistanut vakaan rahoituksen. Varsinkin Metsään.fi-palvelulla oli alkuun suuria vaikeuksia, joista se selvisi, kun ulkopuolisen rahoituksen vaatimuksesta luovuttiin. Peltolohkorekisteri taas syntyi olosuhteiden pakosta, kun maataloustukien seurantaan tarvittiin työkalu. Yhden toimijatahon kehittämiä ja ylläpitämiä palveluita ovat jo lakkautettu Farmarin Pörssi ja edelleen jatkava Peltolohkot.fi.

Kustannusten kattaminen

Kaikista palveluista syntyy paitsi kehitys- myös ylläpitokustannuksia. Kehityskustannuksiin voi olla mahdollista saada osittain tutkimus- ja kehittämisrahoitusta, mutta ylläpidon kustannukset tulee kattaa muulla tavoin. Palvelun ylläpitokustannukset voivat olla osa yhteisön toimintamenoja, jos palvelun nähdään olevan olennainen osa sen tarjoavan yhteisön toimintaa. Jos palvelun tulee rahoittaa ylläpitonsa, maksumuuri ja ansaintalogiikka voi pohjautua ainakin neljään lähestymistapaan: palvelun käyttömaksuun, vaihdantaan perustuvaan provisioon, mainoksiin tai näiden yhdistelmiin.

Palvelun käyttömaksu voi olla esimerkiksi vuosittain toistuva maksu. Ongelmana on määrittellä käyttömaksun taso siten, ettei hinta karkottaisi käyttäjiä. Vuosimaksun käyttö ei onnistunut Metsään.fi-palvelussa eikä Farmarin Pörssi-palvelussa. Metsään.fi -palvelu luopui parin vuoden sisällä maksusta, ja Farmarin Pörssi lopetti toimintansa, koska ei saanut riittävästi maksavaa käyttäjäkuntaa.

Provisiopohjainen maksu perustuu vaihdettavan tuotteen arvoon. Tällainen on vakiintunut käytäntö kiinteistövälitystoiminnassa, kuten Metsätilat.fi-palvelussa. Usein provisiopohjaisen hinnoittelutason määrittäminen on erittäin vaikeaa, jotta käyttäjät kokisivat palvelun käytön olevan hintansa arvoinen. Maksua voivat maksaa joko myyjä tai ostaja, tai molemmat. Esimerkiksi puukaupan markkinapaikka Kuutio.fi, jonka käyttö ostajille ja välittäjille on maksullista, on saanut kritiikkiä, etteivät palvelun kustannukset välittäjätahoille vastaa sen käyttämisellä saatua lisäarvoa. Hinnoittelua on kehitetty viime vuosina. Myös lakkautetun Viljatorin ansaintalogiikka perustui provisiopohjaiseen palkkioon.

Mainostulot palvelun verkkosivuilla olevista mainoksista ovat kaksiteräinen miekka. Osaa käyttäjistä ne ärsyttävät ainakin elleivät ne liity palvelu aihealueeseen. Mainosalustan hinnoittelu taas on riippuvainen käyttäjävolyymistä, eli ensin tulee saada riittävän suuri käyttäjäkunta ennen kuin mainoksilla voisi edes osittain rahoittaa palvelun ylläpitoa. Kuutio ja Peltolohkot.fi myyvät sivuilleen tilaa mainosbannerille.

Näiden kaikkien tai osan yhdistelmä on myös mahdollinen, mutta se tekee palvelumaksuista helposti monimutkaisen paitsi palvelun käyttäjille myös tuottajalle. Esimerkki tästä on jälleen Kuutio, jossa palvelumaksuista oli tehty ainakin alussa hyvin moniselkoinen. Neljäs mahdollinen

rahoituspa on organisaation oma rahoitus, jos palvelu nähdään niin keskeisenä osana organisaation toimintaa, että palvelu tarjotaan ilmaiseksi. Valtion organisaatioille tämä on tyypillinen toimintatapa.

Tietosuojakysymykset

Digitaalisissa palveluissa on väistämättä kerättävä henkilötietoja, jolloin palvelu on tietosuojalainsäädännön alaista. Mikä on sellaista henkilötietoa, jota palvelussa ei saa laittaa avoimesti (tai edes rekisteröityneille käyttäjille) näkyville, ei ole aina selvää, josta esimerkkinä ovat Metsään.fi -palvelun kiinteistökohtaiset metsävaratiedot ja Peltolohkot.fi palvelun maatilatunnukset. Molemmat näistä tulkittiin henkilötiedoiksi ja Peltolohkot.fi -palvelun toiminta suljettiin, kunnes nähtävillä olevia tietoja rajattiin.

Käyttöliittymä

Palvelun käyttöliittymä on olennainen osa palvelun käytettävyyttä. Sen tulee olla nopea, selkeä ja yksinkertainen, toimintavarma ja kuitenkin monipuolinen, jotta se palvelisi erilaisia toimijoita sekä mielellään myös mobiililaitteilla toimiva. Tässä esitellyistä palveluista varsinkin Viljatorin, Kuution, Peltolohkot.fi-, Metsätilat.fi- ja Metsään.fi-palvelun selainversiot on toteutettu selkeästi ja helppokäyttöisesti. Mobiiliapplikaatio löytyi vain lakkautetusta Viljatorista, sekin tosin vain hintatiedusteluun.

Rajapinnat

Palvelualueiden rajapinnat mahdollistavat sen, ettei palveluntuottajan tarvitse hallita kaikkea tietoa itse, vaan oman palvelun voi rakentaa toisen toimijan tuottamiin palveluihin. Tämä tuo kustannustehokkuutta palvelun ylläpitoon. Tyypillinen tällainen palvelualue, avoin rajapinta on karttapohja, kuten google maps tai karttapaikka. Rajapinta voi olla datarajapinta, jonka kautta voi siirtää dataa toiseen järjestelmään. Rajapinta voi olla myös ns. toiminnallinen rajapinta, joka sisältää laskenta-algoritmeja ja antaa mahdollisuuden muuttaa tietoa rajapinnan kautta (Avoimen rajapinnan... 2014).

Peltomarkkinapaikan kehitys- ja ylläpitotiedoista keskeisiä ovat karttapohja, kiinteistötiedot, peltolohkotiedot ja maatilatunnukset. Osa näistä on avoimesti saatavilla, osa vaatii rekisteröitymisen ja osa perii käyttömaksun. Rajapinnan käyttö vaatii aina sopimuksen.

2.1.2. Alkutuotannon digitaaliset palvelualueiden kuvaukset

2.1.2.1. Farmarin pörssi

Farmarin pörssi oli ProAgria Keskusten Liiton vuonna 2012 käynnistämä verkkopalvelu maatilojen väliseen tuotekauppaan. Taustalla oli ajatus helpottaa maatilojen välistä rehu- ja välikasvikauppaa, sillä vuotuisesta viljasadosta reilut kymmenen prosenttia liikkui tuolloin tilojen välisessä kaupassa. Palvelussa oli mahdollista seurata rehuviljojen ja nurmikasvien kysyntää ja tarjontaa sekä tehdä itse osto- ja myynti-ilmoituksia. Vuonna 2013 palvelu laajeni myös pellon välitykseen, kohtauspaikaksi pellon ostajille, myyjille ja vuokraajille.

Palvelussa oli hakutoiminnot ostettavien, myytävien tai vuokrattavien peltomaiden löytämiseksi esimerkiksi sijainnin mukaan. Lisäksi palvelussa oli kauppa- ja vuokraussopimusmalleja. Sähköinen alusta, jonka päälle palvelu rakennettiin, oli yksityisen toimijan kehittämä alusta. Palvelua markkinoitiin ProAgria omissa kanavissa: verkkosivut, asiakaslehdet, sosiaalinen media, Käytännön

Maamies ja Agronet. Palvelun tietosuoja-asiat hoidettiin ProAgrian linjausten ja käytäntöjen mukaisesti saman käytännön mukaisesti kuin organisaation muissa verkkopalveluissa.

Palvelulla oli lopulta heikosti käyttäjiä. Verkkosivujen vierailumääriä ei enää ole käytettävissä, mutta arviolta erillisiä kävijöitä oli noin 5 000 kuukaudessa. Rehukaupassa ilmoittajia oli viimeisinä vuosina noin 30 kuukaudessa ja peltoilmoituksia oli noin kymmenen vuodessa (Suvi Anttila, 7.11.2019). Palvelun käyttö oli aluksi kokonaan maksullista. Sitä pääsi käyttämään vain vuosimaksun (30 €/v) maksamalla. Myöhemmin maksumuuria väljennettiin ja palvelussa pystyi ilmaiseksi hakemaan kohteita ja laittaa tuotteita tai peltoa myyntiin, mutta jos halusi kaupan osapuolen yhteystiedot, joutui maksamaan vuosimaksun. Käyttöoikeuden ostaminen onnistui palvelun verkkosivuilta.

Palvelu oli pitkään Käytännön Maamies (KM) ja KMVET (kotieläinten terveydenhoitolehti) -lehtien kestotilaaajetu. Tilaaajat saivat palvelun käyttöoikeuden ilmaiseksi. Käyttäjät eivät tottuneet maksamaan palvelusta erikseen, vaan suurin osa sai sen käyttöön kestotilaaajetuna. Maksavia käyttäjiä oli alle sata. Kun KM- ja KMVET-lehdet luopuivat vuonna 2018 tilaajaedusta, palvelun rahoituspohja rapautui. Farmarin pörssi ajettiin alas vuonna 2018.

2.1.2.2. Peltolohkot.fi

Peltolohkot.fi on tietokoneella ja mobiililaitteella toimiva palvelu peltolohkotietojen hakemiseen ja jakamiseen. Palvelu perustuu Ruokaviraston ylläpitämään peltolohkokisteriin (kuvaus luvussa 4.2.1) ja Googlen karttapalveluihin. Palvelun on rakentanut ohjelmistoyrittäjä Jaakko Koskenkorva, ja sitä ylläpitää hänen yrityksensä 11latoa. Palvelu on avattu vuonna 2014. Erillistä mobiiliapplikaatiota ei ole.

Palvelu on maksuton. Sen kehitys ja ylläpito rahoitetaan mainostajien tuella. Sponsorimaksun vastineeksi saa etusivulta mainosbanneripaikan. Palvelun avulla peltolohkon sijainti, pinta-ala ja ajo-ohjeet lohkolle on helppo selvittää missä tahansa, kun internetyhteys on saatavilla. Lohkoja voi valita kartalla klikkaamalla. Lohkoon tai lohkoihin voi liittää linkin, jonka pellon omistaja lähettää eteenpäin esimerkiksi urakoitsijalle, jonka tulisi ruiskuttaa peltolohkot.

Palvelussa voi hakea peltolohkoja kartalle tilatunnuksella tai yksittäisen lohkon lohkonumerolla. Hakuja voi tehdä samalla istunnolla useammankin ja kaikki tulokset lisätään kartalle. Lohkon rajat ja tiedot (kiinteistönumero, lohkonumero, pinta-ala, ympärysmitta, tilatunnus ja ELY-keskuksen numero) esitetään googlen karttapohjalla. Tietosuojasysteistä tilatunnusta ei kuitenkaan esitetä sijainnin ja lohkonumeron perusteella tehdyissä hakutuloksissa. Peltolohkot.fi-palvelussa maanomistajan omat ja vuokratut lohkot näkyvät samalla tavoin, koska peltolohkokisterissä ei ylläpidetä omistussuhteita.

Vuonna 2018 Peltolohkot.fi:ssä käytiin noin 70 000 kertaa hakemassa lohkotietoja (Peltolohkot.fi –jupakan... 2019). Peltolohkot.fi-palvelu ei ole toiminut ongelmitta, sillä se suljettiin kesäkuussa 2019 Ruokaviraston luovuttamaan peltolohkoaineistoon liittyvien tietosuojakysymysten vuoksi. Viraston tulkinta keväällä 2019 rinnasti peltolohkokisterin henkilötietoihin, ja näin vaatimukset sen käsittelystä monimutkaistuivat.¹ Ruokaviraston tulkinnan mukaan

¹ "Ruokavirasto sai toukokuussa 2019 yksityiseltä henkilöltä ilmoituksen peltolohkoaineistosta. Ilmoituksessaan henkilö kertoi palvelusta, jossa julkaistaan muun muassa yksityisten maatilojen tietoja ilman näiden lupaa. Palvelu perustui Ruokaviraston ylläpitämän peltolohkokisterin tietoihin. Tietosuoja-asetuksen mukaisena rekisterinpitäjänä Ruokavirasto on velvollinen tutkimaan vastuullaan oleviin

peltolohkoaineistoa ei voinut luovuttaa avoimena datana tai muuten vapaasti käytettäväksi. Palvelu avattiin heinäkuussa 2019 uudelleen, kun tietosuojasyyistä sijaintiin liittyvästä hakuominaisuudesta poistettiin maatilatunnuksen näkyminen. Aiemmin mistä tahansa kartan kohdasta voi hakea peltolohkot, jossa näkyivät myös tilatunnukset (Peltolohkot.fi saa... 2019).

Käyttäjäpalautteessa palvelua on kiitelyä siitä, että se on tuonut lohkotiedot mobiiliystävälliseen muotoon, se on yksinkertainen, eikä palvelun käyttö vaadi kirjautumista (Maaseudun tulevaisuus 2019).

2.1.2.3. Viljatori

Viljatori oli kaikille avoin viljan ja muiden peltokasvien kauppapaikka. Se avautui kesäkuussa 2018 ja oli kehittäjiensä mukaan laatuaan ensimmäinen maailmassa (Maaseudun tulevaisuus 2018). Viljatorin toiminta päättyi 31.12.2021. Viljatorin keskeisenä tavoitteena oli viljakaupan transaktiokustannusten alentaminen ja markkinoiden toiminnan parantaminen. Palvelusta oli tarjolla suomen, ruotsin ja englanninkieliset versiot.

Viljatorin omisti Suomen Viljakauppa Oy, jonka omistavat tasapuolisesti viljan myyjä- ja ostajatahoja edustavat organisaatiot (MTK, SLC, A-Rehu, Altia, Atria, HKScan, Raisio ja Valio). Ope-
raattorina oli konsulttitoimisto FPI Partners. Järjestelmän rakensi Digia. Viljatori edellytti rekisteröitymistä, mutta siinä ei ollut rekisteröitymis- tai kuukausimaksuja. Käyttäjiksi saattoivat rekisteröityä niin viljaa käyttävä teollisuus kuin kotieläintilatkin. Kauppaa saattoivat käydä tilat keskenään tai tilat ja teollisuus. Kaupankäyntierät saattoivat olla minkäkokoisia tahansa, myös erikoiserät olivat mahdollista panna tarjolle.

Viljakauppaan oli tarjolla kolme vaihtoehtoa: tarjouskauppa, sopimuskauppa ja suora myynti- tai ostotarjous (Saapunki 2019). Tarjouskauppa oli ”pörssikauppaa”, jossa osapuolet olivat anonyymejä. Sopimuskaupassa ja suorassa myynti- tai ostotarjouksessa osapuolet näkivät toisensa.

Viljatorin bisneslogiikka perustui kaupankäyntimaksuihin, joita Viljatori laskutti ostajilta ja myyjiltä. Tarjouskaupassa sekä myyjä että ostaja maksoivat kaupankäyntimaksua 1 €/viljattonni (+ alv). Laskutettava tonnimäärä perustui myyjän myyntitarjouksella ilmoittamaan määrään. Sopimuskaupassa vain ostaja maksoi 1 €/viljattonni, myyjä ei maksanut mitään.

Tarjouskaupassa myyntitoimeksiantoon määriteltiin viljalaji, lajike, laatu ja tilahinta. Kuljetusvaihtoehto oli myös valittavissa: joko viljelijä kuljetti viljan itse tai kuljetuksen hoiti kuljetusalan yritys. Viljatori laskutti kaupankäyntimaksut ostajalta viikon välein (kuva 3). Ostaja maksoi kaupankäyntimaksut ja vähensi myyjän osuuden kaupankäyntimaksusta hänelle tilittämästään kokonaissummasta. Jos kauppa jäi toteutumatta, Viljatori palautti asiakkaan pyynnöstä kaupankäyntimaksun.

Tammikuussa 2019 Viljatorilla oli yli 1 200 rekisteröitynyttä käyttäjää ja lakkautuspäätökseen mennessä noin 3 000 (Saapunki 2019; Viljatori...2021). Viljatorin palveluihin kuului markkina-
katsaus, joka näytti Viljatorin tarjouskaupan kaupankäyntitietoja, kuten maakunnittaisia

rekistereihin liittyvät ilmoitukset tietojen käytöstä. Virasto selvitti asiaa ja totesi ilmoituksen aiheelliseksi: ohjeistusta aineiston julkaisuun ei noudatettu palvelussa. Palveluntarjoaja ei ollut huolehtinut palvelussaan henkilötietojen suojasta, palvelu oli kaikille avoin ja sivustolla olivat vapaasti nähtävissä kaikkien maataloustukia saaneiden viljelijöiden peltolohkotiedot ja niiden tarkka sijainti. Näiden tietojen voidaan tulkita olevan henkilötietoja.” (Ruokavirasto, <https://www.ruokavirasto.fi/viljelijat/uutiset/ruokavirasto-ei-luovuta-peltolohkoaineistoa-vapaasti-kayttavaksi/>)

keskiarvohintoja ja kauppamääriä. Kattavat hintatiedot markkinatilanteesta ja toteutuneista kaupoista lisäsivät kaupankäynnin läpinäkyvyyttä.

Kuva 3. Viljatorin osapuolten toiminta tarjouskaupassa. (Lähde: Saapunki, M. 2019)

Viljatorista oli tehty myös mobiiliapplikaatio (IOS ja Android), jossa saattoi tehdä hintakyselyjä toisin kuin selainversiolla. Hintakysely tehtiin mobiiliapplikaatiolla, mutta ostajat saattoivat vastata vain Viljatorin selainversiolla.

Hintakyselyä varten oli tehty selkeät ohjeet (Viljatori 2019). Applikaation avulla myyjät (viljelijät) saattoivat lähettää ostajille hintakyselyjä viljaeristään. Viljelijä täytti tietoina kasvilajin, käyttötarkoituksen, mahdolliset lisätiedot, sijaintipaikan, tonnimäärän ja valitsi lopuksi keille myy, joko kaikille tai vain valituille tietyllä alueella. Kysely oli voimassa viikon. Saadut tarjoukset näkyivät applikaatiossa suuruusjärjestyksessä. Tarjousta klikkaamalla näki sen yksityiskohdat ja saattoi hyväksyä tarjouksen.

Hintakyselyn linkki meni sähköpostiin niille ostajille, jotka olivat ilmoittaneet olevansa kiinnostuneet ostamaan viljaa. Jos linkistä löytyvä viljaerä kiinnosti, ostaja saattoi vastata tekemällä ostotarjouksen. Mikäli myyjä hyväksyi tarjouksen, Viljatori lähetti molemmille osapuolille tiedot syntyneestä kaupasta. Osapuolet sopivat toimituksesta keskenään, ja ostaja tilitti kauppahinnan suoraan myyjälle. Viljatori laskutti ostajalta välityspalkkion (1 €/viljattonni).

Suomen Viljakauppa Oy oli sitoutunut käsittelemään palvelussa kerättäviä henkilötietoja vallitsevan lainsäädännön mukaisesti. Henkilötietoja kerättiin vain rekisteröityneiltä käyttäjiltä. Kerättävät tiedot ja niiden käyttö kuvattiin tietosuojaselosteessa, joka löytyi Viljatorin sivuilta.

2.1.2.4. Metsään.fi

Metsään.fi-palvelu on Suomen metsäkeskuksen tuottama maksuton asiointipalvelu, joka on tarkoitettu sekä metsänomistajille että metsäalan toimijoille. Tavoitteena on, että metsänomistaja voi Metsään.fi-palvelussa hoitaa mahdollisimman monet metsäasiat yhden kanavan kautta. Palvelusta on tehty kattava kuvaus (Valonen ym. 2019).

Metsänomistaja saa palvelussa kokonaiskuvan omasta metsäomaisuudestaan ja pääsee hyödyntämään Metsäkeskuksen ylläpitämää ajantasaista metsävaratietoa. Metsänomistaja voi etsiä palvelun palvelutorilta toteuttajaa tilansa metsätöille tai ilmoittaa hoito- ja hakkuukohteita valitsemilleen palveluntuottajille, jotta he voivat ottaa yhteyttä. Lisäksi metsänomistaja voi hakea Kemera -tukea taimikon varhaishoitoon ja nuoren metsä hoitoon sekä tehdä toteutusilmoituksen töiden valmistuttua. Metsänomistaja voi tehdä palvelussa myös ennen hakkuuta vaadittavan metsänkäyttöilmoituksen (Metsään.fi ...2018).

Metsäalan toimija näkee palvelussa metsätiedot niiltä tiloilta, joihin metsänomistaja on antanut suostumuksen tai joihin hänellä on oikeus asiakkuuden tai jäsenyyden perusteella. Metsänomistaja voi antaa suostumuksen palveluntuottajalle joko metsätietojen selailuun tai siirtoon palveluntuottajan omaan järjestelmään. Pelkkiä metsävaratietoja, ilman henkilö- tai tilatietoja, kuka tahansa voi ladata verkkosivujen Avoin metsätieto -sivulta.

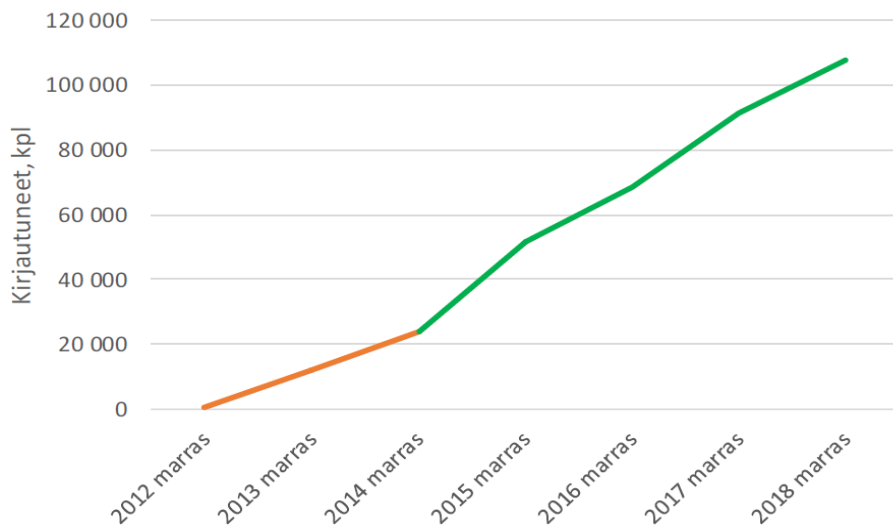
Metsänomistaja kirjautuu palveluun pankkitunnuksilla, mobiilivarmenteella tai sirullisella henkilökortilla. Toimija kirjautuu samalla tavalla, mutta metsään.fi tarkistaa toimijapalveluun kirjautuvan oikeuden käyttäen palvelua organisaation edustajana Suomi.fi-valtuudet-palvelusta. Palvelu on sekä metsänomistajille että toimijoille maksuton. Palvelun kehittämisen ja ylläpidon rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö. Kaikkiaan palvelun kehittämistä on vuosina 2009–2019 rahoitettu 13,5 miljoonalla eurolla (Valonen ym. 2019).

Metsään.fi-palvelu perustuu valtion teettämään laserkeilaukseen maanpinnanmuotojen määrittämiseksi. Laserkeilausdatasta voidaan tuottaa hilakohtaiset (16 x 16 m) metsävaratiedot, joita täydennetään koeala- ja ilmakuvatiedoilla. Taimikoiden ja muiden puuttomien alueiden tiedot edellyttävät maastokäyntiä. Metsätilan kuviotietoja päivitetään keilausinventointien välillä metsänkäyttöilmoituksen, kemera-hakemuksien ja laskennallisen vuosittaisen puustonkasvun avulla. Lisäksi metsäammattilaiset voivat päivittää tietoja ja metsänomistaja ilmoittaa sähköisellä lomakkeella ehdotetun metsänhoitotoimenpiteen tehdyksi.

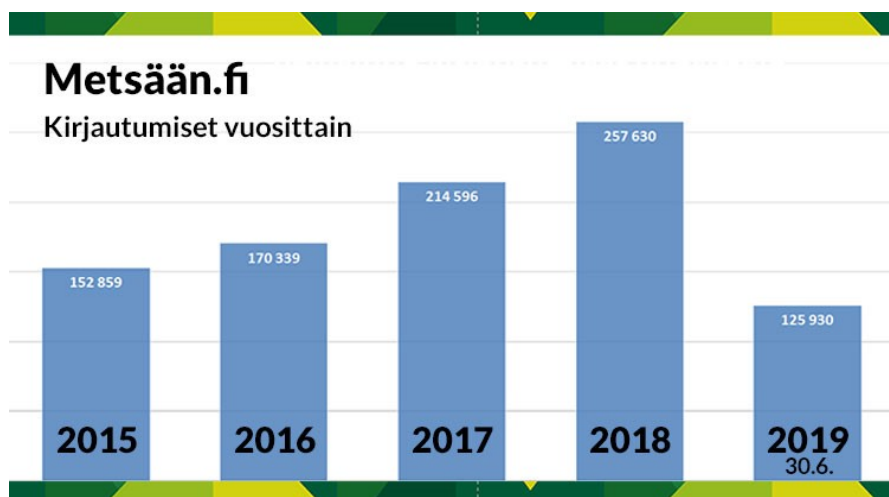
Palvelu tuli metsänomistajille käyttöön marraskuussa 2012, ja vuotta myöhemmin marraskuussa 2013 metsäalan toimijoille (Lehtinen 2015, Valonen ym. 2019). Palvelussa oli aluksi 60 euron vuosimaksu/kunta, mutta maaliskuusta 2015 lähtien palvelu on ollut metsänomistajille maksuton ja vuodesta 2017 alkaen myös palvelun tuottajille.²

Lehtisen (2015) tekemän suppean haastattelututkimuksen perusteella palvelun käynnistyminen on ollut hankala, sillä monilla toimijoillakaan ei ollut siitä kokemuksia vielä keväällä 2015, mikä puolestaan johtui siitä, ettei palvelulla ollut riittävästi metsänomistajakäyttäjiä. Palvelun käyttö on maksuttomuuden ja metsävaratietojen kattavuuden lisääntymisen myötä kasvanut merkittävästi. Vuoden 2019 keväällä palveluun on rekisteröitynyt 116 000 metsänomistajaa ja lähes 800 palveluntuottajaa, joissa on noin 3 150 käyttäjää (Riissanen 2019). Kirjautumisten määrän kehitys käy ilmi kuvasta 5. Palveluun tunnukset hankkineiden metsänomistajien metsäpinta-ala kattoi huhtikuussa 2019 yhteensä 43 prosenttia yksityismetsien metsätalouden maan alasta (Valonen ym. 2019). Kuvasta 4 käy ilmi palveluun kirjautumisten määrän kehitys. Nykyään palvelua käyttävien metsänomistajien ja yritysten määriä seurataan osana maa- ja metsätalousministeriölle tulostavoitteita Metsäkeskukselle (MMM 2022).

² Maksullisuutta kokeiltiin kolmella tavalla: vuoden tuote, yhteisomistajan vuoden tuote ja kolmen vuoden tuote. Vuoden tuotteen hinta oli 60 ja kolmen vuoden tuotteen hinta 120 euroa. Palvelua voi kokeilla ilmaiseksi seitsemän päivää, mutta koekäytöstä luovuttiin, sillä koekäyttäjien liittymisessä palvelun varsinaiseksi käyttäjiksi oli ongelmia (Valonen ym. 2019).

Kuva 4. Metsään.fi-palveluun käyttäjiksi kirjautuneiden metsänomistajien määrä marraskuusta 2012–marraskuuhun 2018. Oranssilla viivalla merkitty palvelun maksullinen aika ja vihreällä maksuton aika. (Lähde: Valonen ym. 2019).

Kuva 5. Metsään.fi-palveluun kirjautumisten määrä vuodesta 2015 alkaen. (Lähde: Metsään.fi-palvelun...2019).

Asiakastytyväisyyskyselyn (halukkuus suositella palvelua, josta ns. NPS-luku) perusteella metsänomistajien tyytyväisyys on lisääntynyt 2016–2018, kun taas metsäalan toimijoiden tyytyväisyys on vaihdellut ja ollut aina selvästi vähäisempää kuin metsänomistajien (Valonen ym. 2019). Vuonna 2018 Metsäkeskuksen asiakastukeen tuli lähes 5 000 yhteydenottoa, jotka liittyivät Metsään.fi-palveluun. Näistä 80 % tuli metsänomistajilta, loput toimijoilta (Valonen ym. 2019).

Metsään.fi -palvelussa kiinteistötiedot (kiinteistön nimi, tunnus ja pinta-ala) päivittyvät kerran vuorokaudessa Maanmittauslaitoksen kiinteistötietojärjestelmästä (KTJ). Metsänomistajan yhteystiedot (nimi, osoite, puhelinnumero ja sähköpostiosoite) tulevat Väestötietokeskuksen väestötietojärjestelmästä (VTJ) kerran viikossa. Metsänomistaja voi päivittää yhteystietonsa ja tehdä suoramarkkinointikiellon. Metsään.fi-palvelu kokoaa eri julkishallinnon organisaatioiden tuottamat metsä-, luonto- ja ympäristötiedot karttatasoina samaan karttanäkymään.

2.1.2.5. Metsätilat.fi

Metsätilat.fi on metsä- ja maatalojen sekä niitä vastaavien kiinteistöjen välitykseen erikoistunut ketju välitysliekkettä. Ketjuun kuuluu seitsemän eri puolilla Suomea toimivaa kiinteistönvälitysliekkettä, jotka ovat paikallisten metsänhoitoyhdistysten ja tuottajaliittojen omistuksessa. Omistajatahot vaihtelevat eri puolilla Suomea. Metsätilat.fi toimii yhteisenä portaalina itsenäisille välitysliekkille. Palveluketju on perustettu vuonna 2005.

Ketju on sitoutunut noudattamaan Kiinteistönvälitysalan Keskusliiton hyvää kiinteistönvälitystapaa. Valtaosa ketjun välittäjistä on metsänhoitoyhdistyksen toimihenkilöitä, jotka ovat suorittaneet kiinteistönvälitystutkinnon (LKV). Varsin monella on myös metsäinsinöörin tai metsänhoitajan tutkinto.

Metsätilat.fi on tällä hetkellä Suomen suurin metsätilojen, tonttien ja yhteismetsäosuuksien markkinapaikka. Palvelussa voi esittää myös ostotoimeksiannon. Palvelussa on hakutoiminto, jossa haun voi rajata joko metsätiloihin, tontteihin, maataloihin, loma-asuntoihin, yhteismetsäosuuksiin tai asuntoihin halutun maakunnan tai kunnan alueelta. Myös kohteen nimellä tai numerolla voi hakea. Lisäksi palvelussa on hakuvahti, jolla saa sähköpostiin heti tiedon uudesta tarjolle tulleesta kohteesta. Hakuvahdin seurannan voi rajata samoilla tiedoilla kuin muun haun. Välitettävistä kohteista kerrotaan kaavatilanne, tieto rantarakentamisoikeudesta, kiinteistön rasitteet ja rajoitukset sekä kiinnitykset ja rasitukset, tieto tieoikeuksista sekä osuudesta yhteisalueisiin. Lisäksi esillä on yleensä kiinteistön sijaintikartta, kiinteistön yksilöivä kartta, kiinteistörekisteriotteet ja metsätiloilla puustoarviot.

Palvelun käyttö edellyttää aina rekisteröitymistä. Tarpeettomat henkilötiedot poistetaan järjestelmästä kuuden kuukauden välein. Tarjouksen tekijöiden ja kiinteistökauppojen osapuolten tiedot säilytetään kuitenkin viiden vuoden ajan tarjousajan päättymisestä tai kaupan solmimisajankohdasta mahdollisten riita- tai muiden sopimusasioiden hoitamista varten.

Välityspalkkio vaihtelee ketjussa välitysliekkettäin. Esimerkiksi Etelä-Suomen metsätilat LKV:n välityspalkkioon sisältyvät kiinteistön markkinointi- ja ilmoituskulut, selvittelykulut, maastokäynnit, tarvittavat asiakirjat sekä kiinteistökaupakirjan laadinta ja kaupantekotilaisuuden järjestämisen. Välityspalkkio on 4,96 % (sis. alv) kauppahinnasta ja minimipalkkio on 2 800 € (sis. alv 24 %).

Lisäpalveluna sivustolla käydään lyhyesti läpi kiinteistön myynnin ja ostamisen alkeet ja näissä tarvittavia toimenpiteitä sekä metsäkiinteistöjen hinnoittelua. Myös yhteismetsistä on lyhyt esittely. Lisäksi sivuilla on ajankohtaisia blogi-kirjoituksia ja niiltä voi ladata maksuttoman metsätilan myyntioppaan. Metsätilat.fi -palvelulla on myös omat Facebook-sivut.

2.1.2.6. Kuutio

KUUTIO® on metsänomistajille, puunostajille ja välittäjille, kuten metsänhoitoyhdistyksille sekä muille metsäalan palveluntarjoajille tarkoitettu avoin ja riippumaton sähköinen puumarkkinapaikka. Metsänomistaja voi tarjota ja myydä sen kautta puuta joko omatoimisesti tai ammattilaisen avulla. Metsäalan toimija voi puolestaan myydä, välittää ja ostaa puuta sekä tarjota puukauppaan liittyvää neuvontaa ja asiantuntijapalveluita. Palvelua ylläpitää Suomen Puukauppa Oy. Kuutio hyödyntää Metsään.fi-palvelun avointa metsätietoa.

Kuution käyttö edellyttää palveluun rekisteröitymistä pankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella. Kuution käyttö on metsänomistajalle täysin maksutonta. Sen sijaan metsäalan toimijoille palvelu on maksullista, mihin palvelun liiketoimintalogiikka perustuu (Kuutio 2022).

Toimijoille palvelun hinnoittelu koostuu käyttöoikeusmaksusta ja käytön määrään perustuvasta maksusta. Käyttöoikeusmaksu perustuu organisaation käyttäjämääriin ja rooleihin. Vuoden 2020 alusta voimassa olevan hinnaston mukaan ostajalle maksu on 40 euroa kuukaudessa, välittäjälle 22 ja yli 150 potentiaalisen käyttäjän organisaatiolle 10 000 euroa kuukaudessa. Käytön määrään perustuva hinta hyväksytyille tarjouksille on ostajalle 0,04 €/m³ ja välittäjälle 0,02 €/m³. Lisäksi palvelu peri toimijoilta maksun palvelun kautta sekä metsänomistajan että organisaation lähettämistä viesteistä, joiden hinta vaihtelee 1,10 eurosta 4,40 euroon kappaleelta. Palvelu myös pakottaa toimijan vastaamaan metsänomistajan tarjouspyyntöön, sillä viestin hinta on kaksinkertainen, ellei organisaatio vastaa tarjouksella tai "ei kiitos" -viestillä. Lisäksi Kuutio kerää tuloja sivuilla olevista mainoksista, kuten digibannereista, natiivimainonnasta ja uutiskirjenäkyvyydestä.

Kuutio käynnistyi vuonna 2017 ja vuosi 2018 oli sen ensimmäinen kokonainen toimintavuosi. Kuutio rakennettiin vuonna 2013 lanseeratun MTK-vetoisen Puumarkkinat.fi -kauppapaikan alustalle. Omistus siirrettiin vuonna 2015 perustetulle Suomen Puukauppa Oy:lle, jonka omistavat puun myyjätahoja ja puun ostajia edustavat organisaatiot tasapuolisesti.

Vuoden 2018 lopussa Kuutiolla oli käyttäjiksi rekisteröityneinä 141 organisaatioita. Sen kautta lähetettiin 2018 noin kahdeksan miljoonaa tarjouspyyntöä, joista 90 prosenttia oli yksityismetsänomistajien kauppvoja, pääosin valtakirjalla. Kaikkiaan noin 20 000 metsänomistajan puukaupat kilpailutettiin vuonna 2018 palvelussa (Kuutio 2018).

Vaikka Kuutioon omistus pohja kattaa sekä puunostajat että välittäjät, se ei ole saanut ainakaan välittäjäkunnassa (pääosin metsänhoitoyhdistyksiä) varauksetonta kannatusta. Metsänhoitoyhdistyksistä vuoden 2018 lopussa enää vain 60 prosenttia oli mukana palvelussa (Kuutio 2018, Kuutio hakee... 2019). Kuutioon ongelmaksi metsänhoitoyhdistykset ovat kokeneet palvelun hinnan suhteessa siitä saatuaan hyötyyn, sillä Kuutioon tallentuneet ostotarjoukset on siirrettävä käsityönä yhdistysten omaan järjestelmään tarjouslaskentaa ja -vertailua varten. Lisäksi osalle ostajista tarjouspyynnöt on lähetettävä erikseen sähköpostin kautta, koska kaikki puun ostajat eivät ole mukana Kuutiossa (Kuutio hakee... 2019). Kuutiossa voidaan hyödyntää Metsäkeskuksen keräämää metsävaratietoa, jonka lataaminen onnistuu suoraan Metsään.fi-palvelusta.

2.1.2.7. Peltolohkorekisteri

Peltolohkorekisteriä (Peltolohko-USB) ylläpitää Ruokavirasto EU:n pinta-alaperusteisen maataloustuen hallinnointia varten. Rekisteri sisältää ns. peruslohkojen ulkorajat (Peltolohko-USB, Peltolohkorekisteri 2016). Peltolohkorekisteriin on digitoitu aktiiviset lohkot, joille on rekisterin olemassaoloaikana haettu pinta-alaperusteista tukea. Peltolohkot.fi-palvelu hyödyntää peltolohkorekisteriä.

Peruslohkolla tarkoitetaan yhtenäistä, saman viljelijän omistuksessa olevaa ja saman kunnan alueella sijaitsevaa maatalouden tuotantotarkoituksiin käytettävää aluetta, jota rajaavat esim. tie, metsä tai vesistö. Yhden peruslohkon koko alueen pitää olla kaikkien haettujen tukien osalta tukikelpoista. Peruslohkolla voi olla useita kasvulohkoja, joilla voidaan viljellä eri kasveja. Kasvulohkoja ei ole digitoitu peltolohkorekisteriin, mutta niiden tiedot löytyvät IACS-rekisteristä, josta ne voidaan yhdistää peruslohkoihin.

Maataloustuotannosta aiemmin pois jääneitä alueita tai alueita, joille pinta-alaperusteista tukea ei haeta, ei ole digitoitu järjestelmään. Niiden peltolohkojen rajoja, jotka on digitoitu, ei kuitenkaan poisteta tietoaaineistosta, vaikka ne jäisivätkin pois maataloustuotannosta. Peltolohkorekisterin tiedot päivitetään vuosittain maaliskuussa (taulukko 1). Tiedot ovat sekä Arc

Shape- että MapInfo TAB -tiedostoina. Peltolohkorekisteristä ei saa selville omistussuhteita: sekä tuenhakijan omat että vuokratut lohkot näkyvät aineistossa samalla tavoin.

Aineiston digitoinnissa tausta-aineistona on käytetty ortoilmakuvaa joka digitointihetkellä yleensä on ollut 1–3 vuoden ikäistä. Käytettyjen ortoilmakuvien pikselikoko on 0,5–1 m ja sijaintitarkkuus 2,5 m.

Taulukko 1. Peltolohkorekisterin tiedot (Peltolohko-USB, Ruokavirasto).

Muuttuja	Selitys
ELY	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus), jossa lohko sijaitsee
KNRO	Kunta, jossa lohko sijaitsee
LOHKO	Peruslohkon hallinnollinen yksilöivä tunnus
PINTA_ALA	Peruslohkon KJ3 (YKJ) koordinaatistossa määritetty pinta ala aareina 2 desimaalin tarkkuudella
YMPARYS	Peruslohkon ulkorajan pituus metreinä
TILATUNNUS	Maatilan tilatunnus, joka liittyy maataloustukijärjestelmään, tukioikeuksiin ja tukien hakemiseen

Peltolohko-USB:n käyttöoikeus haetaan täyttämällä tiedonluovutushakemus. Hakemus toimitetaan Ruokaviraston kirjaamoon. Peltolohko-USB on maksuton. Koska Peltolohko-USB-aineisto sisältää henkilötietoja, tietojen luovuttamisessa noudatetaan tietosuojasäädösten edellyttämää tietojen minimointia. Luovutettava aineisto rajoitetaan suhteessa hakijan ilmoittamaan käyttötarkoitukseen.

Kartta-aineistot voidaan julkaista Ruokavirastoa konsultoimatta, jos

- 1) kartta on esitetty riittävän yleisellä tasolla (ei vaaranna yksityisyyden suoja; tilatunnus ja peltolohkotunnus eivät saa näkyä),
- 2) aineisto ei sisällä Ruokaviraston tietoja sellaisenaan ja
- 3) copyright-merkintä on näkyvässä (©Ruokavirasto 2019).

Mahdollinen tietojen yhdistelyn kautta syntyvä henkilörekisteri on tietojen käsittelijän vastuulla. Jos tietoja käsitellään muihin kuin yksityisiin käyttötarkoituksiin, tietojen yhdistäminen on mahdollista ainoastaan siinä tapauksessa, että käsittelijällä on EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa määritelty oikeus käsitellä tällaisia tietoja (2016/679, 6 art. ja 9 art.).

Ruokaviraston tavoitteena on edistää aineiston vapaata käyttöä. Virasto selvittää peltolohkoaineiston vapaaseen käyttöön liittyviä menettelyitä maa- ja metsätalousministeriön sekä tietosuojavaltuutetun toimiston kanssa. Ruokavirasto esittää myös valmistelussa olevaan maataloushallinnon tietojärjestelmälakiin muutoksia, joiden ansiosta aineisto voisi olla jatkossa vapaammin käytettävissä (Ruokavirasto 10.7.2019).

2.1.2.8. Karttapaikka

Karttapaikka on Maanmittauslaitoksen ylläpitämä palvelu, joka kattaa Maanmittauslaitoksen tuottamat perus- ja maastokartat, ilmakuvat ja erilaiset taustakartat koko maasta. Se julkaistiin alun perin jo 1990-luvun lopulla nimellä Kansalaisen karttapaikka. Palvelu on perusmuodossaan kaikille avoin ja maksuton, eikä sen käyttö vaadi rekisteröitymistä. Tarkat kiinteistökohtaiset

tiedot vaativat kuitenkin rekisteröitymisen ja tulosteet ovat maksullisia. Palvelun kehittämisen ja ylläpidon maksaa valtio osana Maanmittauslaitoksen toimintamenoja. Karttapaikka toimii myös mobiililaitteilla.

Palvelussa karttatasoja voi laittaa päällekkäin ja tasojen läpinäkyvyyttä säätämällä voi luoda kulloinkin tarpeellisen karttanäkymän. Taustakarttojen värit on vaalea ja kartalla esitettävien tietojen määrää on karsittu esimerkiksi maastokarttaan verrattuna. Taustakartan osoitenumerot ovat Väestörekisterikeskuksen Väestötietojärjestelmän (VTJ) rakennusten osoitenumeroita. Taustakarttaa vieläkin niukemmin informaatiota sisältää selkokartta, jossa on korostettu selkeyttä. Ilmakuva-aineisto perustuu valtakunnallista kartantuotantoa varten tehtyihin ilmakuvauksiin ja se näkyy vain tarkimmilla mittakaavatasoilla. Rinnevarjostuksella saa näkyviin maaston korkeusvaihteluja. Kiinteistötunnukset ja kiinteistörajat perustuvat kiinteistörekisteriin, joskin kartoilla sijoitus on suuntaa antava. Kiinteistörajat ja tunnukset näkyvät vain tarkimmilla mittakaavatasoilla.

Karttoja voi hakea mm. osoitteilla, paikannimillä, kiinteistötunnuksella ja koordinaateilla. Osoitehaun pohjana ovat Maastotietokannan tiestön osoitteet. Haku löytää myös ne osoitteet, joissa ei ole rakennusta. Osoitteet ovat tieaineistosta laskennallisesti luotuja osoitepisteitä. Niiden sijainti ei välttämättä vastaa rakennusten osoitteita. Nimistöhaaku perustuu Maanmittauslaitoksen paikannimirekisteriin, joka sisältää koko peruskartan nimistön. Kiinteistötunnuksella haettaessa kiinteistötunnuksen muoto on 12-34-5-678 tai 01203400050678. Koordinaateilla haettaessa on käytettävissä kolme erilaista muotoa. Kartoille voi tehdä omia merkintöjä, joita voi jakaa esimerkiksi sähköpostilla tai sosiaalisessa mediassa. Karttapisteiden, joita voi olla useita, välimatkan voi mitata, samoin rajatun alueen pinta-alan. Pisteet voidaan merkitä myös koordinaateilla.

Kartta- ja paikkatietoja saa ajantasaisesti myös rajapintapalveluiden kautta omiin sovelluksiin. Rajapintapalveluiden kautta käytössä ovat mm. kiinteistö-, rakennus- ja maastotiedot, maasto- ja taustakartat, ortokuvat sekä kiinteistörajat ja osoitteet. Valtaosa rajapintapalvelun tiedoista on WFS 2.0 standardin mukaisia, osa tiedoista on kehitysvaiheessa Beta-palvelun WFS 3.0 standardin mukaisena.

Maanmittauslaitoksen avoimia kartta-aineistoja voi hyödyntää hankkimalla Maanmittauslaitokselta avoimien aineistojen CC 4.0 -lisenssin. Lisenssin perusteella käyttäjällä on oikeus kopioida ja julkaista avoimiin kartta-aineistoihin sisältyviä karttoja lisenssissä tarkemmin määrätyin ehdoin. Karttapaikan pohjalta on julkaistu useita eri tarkoituksiin tehtyjä mobiilisovelluksia.

Rajapintapalveluiden käyttöönotto edellyttää rekisteröitymistä ja sopimusta. Palvelusta peritään teknistä ylläpitomaksua mutta aineistot sinänsä ovat maksuttomia. Koekäyttö on maksutonta. Muutoin käytössä on aineistokohtainen hinnasto.

2.1.2.9. Metsään.fi avoin metsätieto

Metsään.fi-verkkosivut sisältävät henkilötiedoista irrotetun avoimen metsätiedon palvelun. Avointa metsätietoa on saatavilla kolmessa eri muodossa: karttapalveluina, paikkatietoaineistoista muodostettuina tiedostopaketteina ja rajapintoina. 1) Karttapalveluiden kautta avointa metsätietoa voi tarkastella suoraan selainikkunassa eli tiedon hyödyntämiseksi ei tarvita nettiselaimen lisäksi muita ohjelmia. 2) Paikkatietoaineistot ovat ennalta määrätyiltä alueilta muodostettuja tiedostopaketteja, jotka on mahdollista ladata omalle koneelle hyödynnettäväksi soveltuvia ohjelmia käyttäen. 3) Rajapinnat mahdollistavat aineiston hyödyntämisen teknisen käyttöyhteyden kautta. Tämä edellyttää rajapintaa tukevaa ohjelmaa, kuten paikkatieto-ohjelmistoa tai selainsovellusta.

Metsäkeskuksen rajapinnat käyttävät kahta eri tekniikkaa. Kaikkia aineistoja on mahdollista tarkastella WMS- ja WFS-paikkatietorajapintojen kautta. Metsävarakuvioiden lisäksi käytössä aineiston lataamiseen tarkoitettu REST-rajapinta, joka palauttaa tietoa metsätietostandardin mukaisena XML-sanomana. Myöhemmin vastaava REST-rajapinta toteutetaan myös hila-aineistolle. Oleellista palvelun toteuttamiselle on ollut metsätietostandardien kehittäminen ja ylläpito.

Avoimen metsätiedon yhteydessä ei luovuteta metsänomistajien henkilö- tai yhteystietoja. Mikäli tiedon hyödyntäjä yhdistää avointa metsätietoa omistajatietoihin, on hyödyntäjän huolehdittava henkilötietojen suojaa koskevien velvoitteiden noudattamisesta. Metsään.fi-palvelun avointa metsätietoa hyödyntävät monet verkkopalvelut ja mobiilisovellukset.

2.1.2.10. PeltoOptimi

PeltoOptimi on Luonnonvarakeskuksen kehittämä työkalu, jolla pellot voidaan luokitella ja pisteyttää niiden ominaisuuksien mukaan. Palvelu auttaa tunnistamaan maatilan parhaimmat ja heikoimmat peltolohkot. PeltoOptimi ohjaa peltolohkot niiden tuotantokyvyn ja muiden ominaisuuksien perusteella eri käyttötarkoituksiin: kestävään tehostamiseen, laajaperäistämiseen ja heikkoihin. Kyse on pellon tuotantokyvyn pisteyttämisestä. Pisteytys tehdään lohkon neljän perusominaisuuden pohjalta: koko, etäisyys tilakeskuksesta, muoto ja kaltevuus, sekä näiden lisäksi tuotantokyvyn, vesistön läheisyyden ja maalajin (kivennäis- vs. turvemaa) mukaan.

Viljelijät voivat käyttää PeltoOptimi-työkalua Taloustohtori-portaalin kautta. Järjestelmään saa oman käyttäjätunnuksen ja salasanan, jonka jälkeen oman tilan lohkojen pisteytystä on mahdollista tarkastella. Oman tilan lohkot näkyvät lohkotunnuksineen ja pisteytystuloksineen taulukoissa. Myöhemmässä vaiheessa viljelijän on halutessaan mahdollista valtuuttaa myös muita tahoja tarkastelemaan tilan lohkojen pisteytystuloksia. Tästä ominaisuudesta on hyötyä vaikkapa ennen neuvojan vierailua tai peltokauppoja suunniteltaessa.

PeltoOptimi-palvelun tiedot päivittyvät vuosittain esimerkiksi satelliittiaineistoihin perustuvien tuotantokykyarvioiden osalta. Viljelijä saa myös tiedon vuokralohkojen ominaisuuksista suhteessa oman tilan lohkoihin. Palvelu voisi soveltua osaksi peltomarkkinapaikkaa ja tilusjärjestelyihin, joissa olennainen osa peltokohteiden tietoja on niiden laatu.

2.2. Katsaus muutamiin Euroopan maihin

2.2.1. Maatalousmaan omistus ja vuokramailta viljelyn osuus Euroopan unionissa

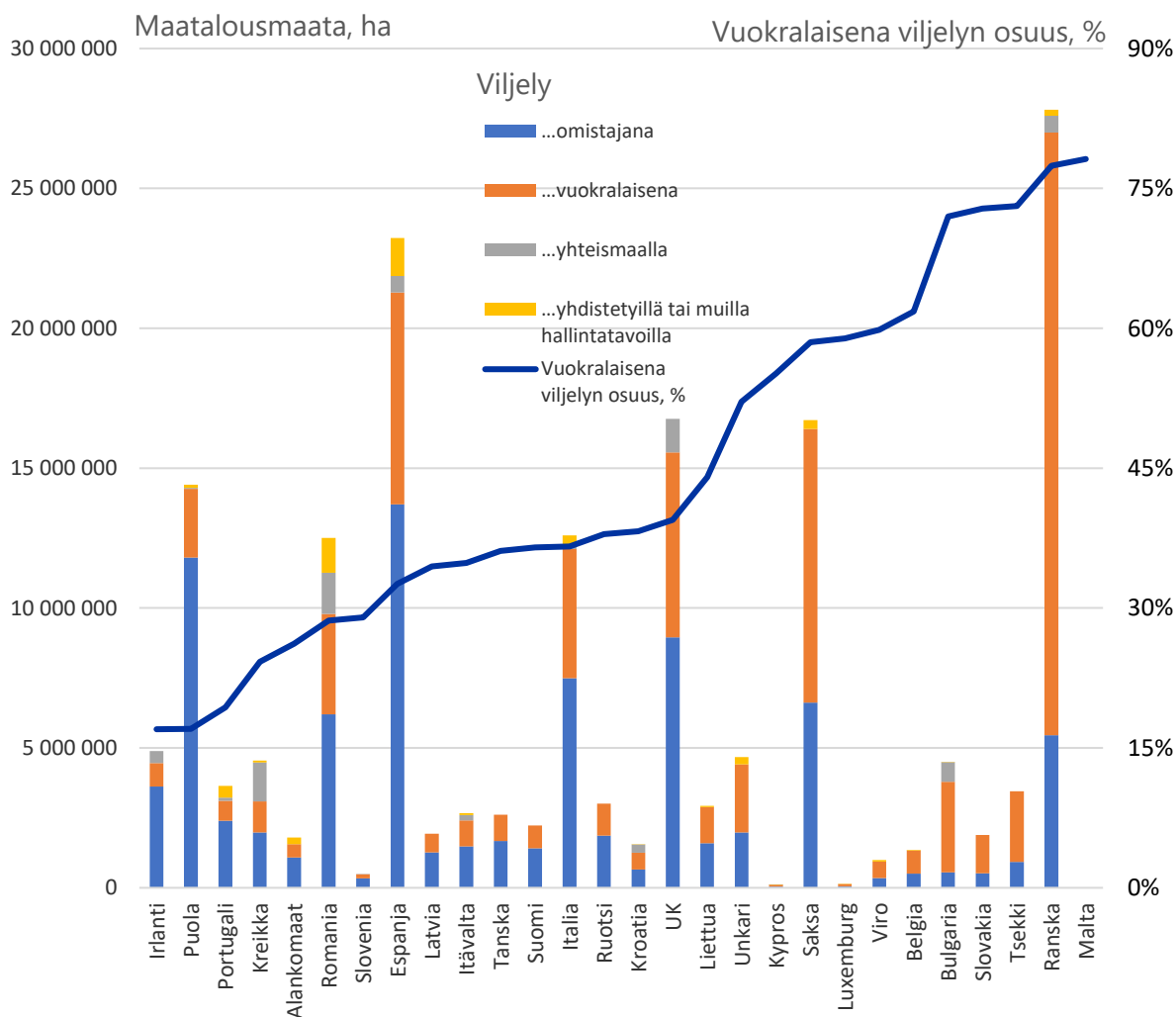
Euroopan unionin maataloustilastoja julkaiseva Eurostat kerää jäsenmaista tiedot siitä, millaiseen omistukseen ja hallintaan käytössä olevan maatalousmaan viljely perustuu (kuva 6). Vuonna 2016 keskimäärin koko Euroopan unionin alueella viljeltiin vuokralaisena noin 44 prosentilla käytössä olevasta maatalousmaasta. Useissa Euroopan unionin maissa maatalouden käytössä on omistetun ja vuokratun maatalousmaan lisäksi myös yhteismaita. Myös eri omistus- ja hallintatapoja yhdistäviä maatalousmaita on käytössä useimmissa jäsenmaissa.

Suomessa käytössä oleva maatalousmaa jakautuu omistettuun ja vuokrattuun maahan, ja vuonna 2016 vuokratun maatalousmaan ala oli hieman keskiarvon EU:n alapuolella, 37 prosentissa. Suomen kanssa samanlainen maatalousmaan omistus- ja hallintarakenne ja samansuuruisia vuokratun maatalousmaan osuuksia oli Ruotsissa ja Tanskassa. Virossa vuokratun

maatalousmaan määrä oli 60 prosenttia. Vähiten vuokrattua maatalousmaata, alle 20 prosenttia, oli Irlannissa, Puolassa ja Portugalissa. Eniten vuokrattua maatalousmaata oli Bulgariassa, Slovakiassa, Tšekissä, Ranskassa ja Maltalla, yli 70 prosenttia käytössä olevasta maatalousmaasta.

Maanomistus ja -hallinta muuttuvat normaalioloissa suhteellisen hitaasti, vuosikymmenten ja vuosisatojen aikana (Leppänen ym. 2017). Euroopassakin taustalla on merkittävästi eri maissa vaihdellutta maankäytön ja maanomistuksen historiallista kehitystä ja säätelyä. Vielä 1900-luvun alkuun asti vaikuttavina tekijöinä ovat olleet muun muassa aatelin maanomistukseen perustuneet ja sille useissa maissa alisteisiksi jääneet talonpoikaisen maanomistuksen kehitykset. Läntisessä Euroopassa 1800- ja 1900-luvulla aateliston ja suurtilojen asema heikkeni niiden erioikeuksien vähetessä ja maata siirtyi sitä viljeleville maatalouden harjoittajille. Itäisessä ja keskisessä Euroopassa 1900-luvulla maanomistukseen ja -hallintaan ovat vaikuttaneet erityisesti kommunismiin perustuneet aatesuunnat yksityisen maanomistuksen kieltämisen ja esimerkiksi Puolassa ja Sloveniassa vain pienmaanomistuksen sallimisen kautta. 1990-luvulta alkaen kommunistista aikaa edeltäviä maanomistuksia on palautettu useissa maissa kuten Virossa, mikä samalla on kiihdyttänyt maamarkkinoiden toimintaa näissä maissa.

Useisiin muihin Euroopan maihin verrattuna Suomessa maanomistuksen talonpoikainen perinne säilyi poikkeuksellisen hyvin vuosisatojen aikana. Eteläisimmässä Suomessa erioikeuksista nauttineiden tilojen merkitys oli kuitenkin vielä 1900-luvun alussa merkittävä. Torppien itsenäistyminen Suomen itsenäistymisen jälkeen ja evakkojen asuttaminen toisen maailmasodan seurauksena kuitenkin pienensivät tilakokoa merkittävästi. Viime vuosikymmenten muutoksiin ovat vaikuttaneet työvoiman tarvetta vähentänyt teknologinen kehitys, jo 1960-luvulta alkanut ja 1990-luvulla vahvistunut maa- ja metsätalouden eriyttäminen sekä myöhemmin jäsenyys Euroopan unionissa ja siinä yhteydessä tehdyt rajoitukset viljelijätukien saajien ikään.

Kuva 6. Käytössä olevan maatalousmaan viljely eri omistus- ja hallintatavoilla (hehtaaria) sekä vuokralaisena viljelyn osuus (%) käytössä olevasta maatalousmaasta Euroopan unionissa vuonna 2016 (Eurostatin tietokanta).

2.2.2. Norja

Suomen, Ruotsin ja Itävallan liittyessä vuonna 1995 Euroopan unioniin, samaan aikaan liittymisneuvottelut käyneessä Norjassa kansanäänestyksen tulos oli kielteinen ja siten Norja jättäytyi EU:n ulkopuolelle. Tämän seurauksena Norja harjoittaa kansallista maatalouspolitiikkaa.

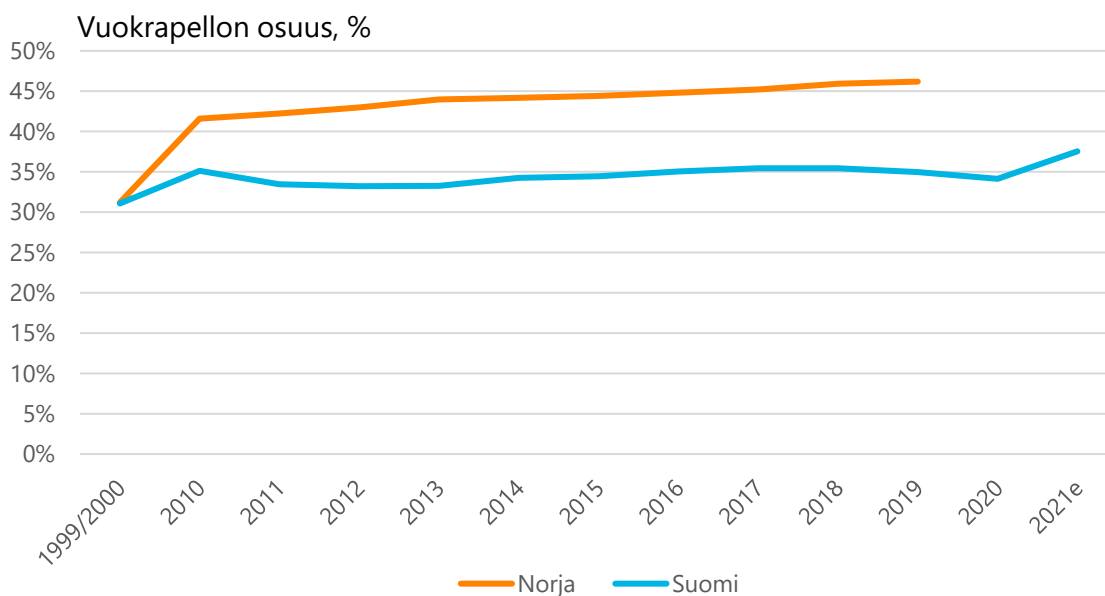
Norjassa käytössä olevaa maatalousmaata on hieman alle miljoona hehtaaria (SSB 2022 Jordbruksareal). Vuonna 2020 kaksi kolmannesta käytössä olevasta maatalousmaasta oli nurmilla, joista 27 prosenttia oli pysyvillä nurmilla. Pysyviä nurmia oli siten lähes viidennes kaikesta käytössä olevasta maatalousmaasta. Noin 29 prosenttia käytössä olevan maatalousmaan alasta oli viljakasveilla, lopun noin neljän prosentin ollessa perunalla, juurikkailla ja eri puutarhakasveilla.

Maataloutta harjoittavia maatiloja Norjassa oli vuonna 2021 noin 38 000 ja niiden käytössä olevan maatalousmaan keskikoko oli 26 hehtaaria (SSB 2022 Gardsbruk...). Alle kymmenen hehtaaria käytössä olevaa maatalousmaata oli hieman alle kolmanneksella ja vähintään 50 hehtaaria 13 prosentilla kaikista maatiloista (SSB 2022 Jordbruksbedrifter). Vuokrapellon osuus oli 46 prosenttia (SSB 2022 Jordleige). Maataloutta tai metsätaloutta harjoittavilla norjalaistiloilla

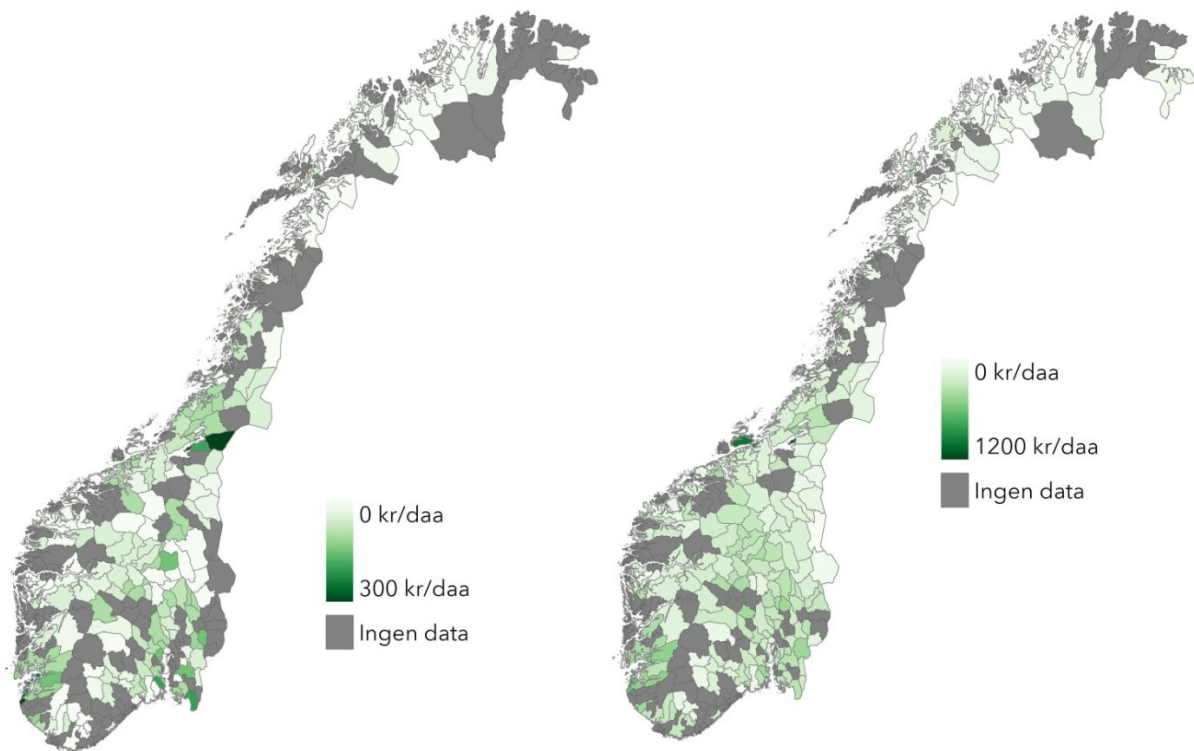
on tuottavaa metsää noin kolmasosalla pinta-alastaan, mutta metsänomistusta ei erikseen tilastoida maataloutta harjoittavilta ja harjoittamattomilta tiloilta (SSB 2019).

Vielä vuosituhaten vaihteessa Norjassa ja Suomessa vuokrateltoa oli molemmissa noin 31 prosenttia käytettävissä olevan maatalousmaan alasta. Norjassa vuokratelton osuus lisääntyi selvästi Suomea nopeammin 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, mutta toisella vuosikymmenellä kehitys on ollut molemmissa maissa tasaista (kuva 7).

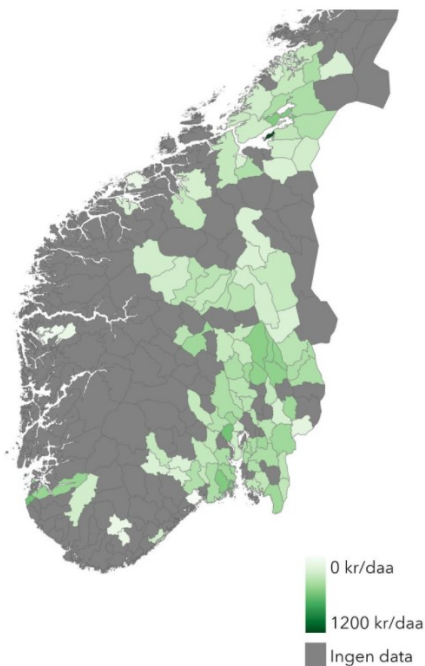
Norjassa maataloushallinto (Landbruksdirektoratet) selvittää maatalousmaiden vuokratasoa vuosittain niiden viljelykäytön mukaan. Norjan kruunun 10 kruunua vastaa yhtä euroa, joten seuraavissa luvuissa kruunuja kymmenesosahehtaaria kohden on tulkittu vastaavan suoraan euroja hehtaarilta. Vuoden 2021 tutkimuksen perusteella keskimääräinen vuokrataso oli nurmenviljelyssä 268, viljanviljelyssä 367, peltolaidunmailla (*innmarksbeite*) 70, muilla laidunmailla (*utmarksbeite*) 6, perunalla 645 ja vihanneksilla ja marjoilla 961 euroa hehtaarilta. Norjassa peltotalaa mitataan kymmenesosahehtaareilla (kuvat 8 ja 9).

Kuva 7. Vuokratelton osuus (%) käytössä olevasta maatalousmaasta Norjassa ja verrattuna Suomeen vuosina 1999–2019. Vuosituhannen vaihteesta Norjan tiedot vuodelta 1999, Suomen vuodelta 2000. Suomalta ennakkotiedot vuodelta 2021e. (SSB 2022 Jordleige, Luke tilastotietokanta, Maatilatilastollinen vuosikirja 2003)

Kuva 8. Norjan maatalousmaiden vuokrataso nurmenviljelyssä (vasen) ja laidunmaana (oikea) vuonna 2021, Norjan kruunua/kymmenesosahehtaari (kr/daa). Kun kymmenen Norjan kruunua vastaa yhtä euroa, kuvan vuokratasot vastaavat euroa/hehtaarilta. Tummanharmaalla merkityltä alueelta ei tietoja (Landbruksdirektoratet 2022).

Kuva 9. Norjan maatalousmaiden vuokrataso viljanviljelyssä vuonna 2021, Norjan kruunua/kymmenesosahehtaari (kr/daa). Kun kymmenen Norjan kruunua vastaa yhtä euroa, kuvan vuokratasot vastaavat euroa/hehtaarilta. Tummanharmaalla merkityltä alueelta ei tietoja (Landbruksdirektoratet 2022).

Norjassa on käytössä runsaasti maa- ja metsätalouden maanomistusta säätelevää lainsäädäntöä (mm. *odelslova, konsesjonslova, jordloven, plan- og bygningsloven*, ks. esim. Hänninen ym. 2017). Lainsäädännön toteutumista ja vaikutuksia seurataan myös Norjan tilastoissa (SSB 2022 Landbrukseiendommer). Tavoitteena on mm. maatalousmaan pitäminen maatalouskäytössä, maatilain säilyttäminen perheessä, maaseudun asutuksen ylläpito ja maatilain pirstoutumisen vähentäminen. Esimerkiksi maatalousmaan myyntiin tarvitaan useimmiten hallinnollinen lupa. Maatilain ostajalta voidaan myös edellyttää asumista kiinteistöllä määräajaksi (vähintään viisi vuotta). Maatilain omistajilla on velvollisuus pitää maatalousmaa viljeltyinä joko itse tai vuokralaisen avulla. Perheenjäsenillä on etuosto-oikeus myyntiin tulevaan maatilain kiinteistöön. Maa- ja metsätalouden käytössä olevien tai sellaiseen käyttöön soveltuvien kiinteistöjen jakaminen on luvanvaraista. Vuokralaiselta edellytetään vähintään kymmenen vuoden mittaista pellon vuokrasopimusta ennakkovaatimuksena pellon ostoluvulle. Voidaan arvioida, että perheenjäsenten suosiminen ja asumisvaatimukset vähintäänkin hidastavat laajentavien viljelijöiden mahdollisuuksia kasvattaa pinta-alaa peltoa ostamalla. Tällöin pellon vuokraaminen on ollut lyhyellä aikavälillä usein ainoa vaihtoehto kasvaville mautiloille.

2.2.3. Baijeri

Saksan liittotasavallassa tilakoko vaihtelee merkittävästi sen suhteen, ovatko mautilat ”vanhoissa” Länsi-Saksan osavaltioissa vaiko ”uusissa” entisen Itä-Saksan osavaltioissa. Taustalla on toisen maailmansodan jälkeinen poliittinen kehitys, jonka vaikutus on lokakuussa 1990 tapahtuneen Saksan jälleenyhdistymisen jälkeen edelleen näkyvissä mautilain rakenteessa. Uusissa osavaltioissa on edelleenkin selvästi suuremmat mautilat kuin vanhoissa osavaltioissa.

Myös maatalousmaan kiinteistökaupassa, eli markkinahinnoissa ja vaihdettavissa määrissä on merkittävä ero vanhojen ja uusien osavaltioiden välillä siten, että uusissa osavaltioissa maatalousmaamarkkinat ovat selvästi vilkkaammat ja hehtaarihinnat alhaisemmat. Kun uusissa osavaltioissa maatalousmaan hehtaarihinta oli vuonna 2020 noin 16 700 euroa hehtaarilta, vanhoissa osavaltioissa hehtaarihinta oli lähellä 40 000 euroa hehtaarilta (Statistisches Bundesamt 2021a).

Saksan vanhoista osavaltioista varakkaimpia on Baijeri, joka keskieuropalaisittain merkittävään noin 35 prosentin metsäalaosuuden (Bayerisches... 2021)) vuoksi muistuttaa tietyllä tapaa myös Suomea. Baijerissa maatalousmaata vaihdettiin kaupoin vuonna 2018 vajaan 7 000 hehtaarin verran ja sen keskihintataso oli 64 000 euroa hehtaarilta, vaihdellen alueittain 25 000 eurosta aina 112 000 euroon hehtaarilta (Statistisches Bundesamt 2021a),

Baijerissa mautilain kokojakauma käytössä olevan maatalousmaan suhteen on suhteellisen pieni, sillä noin puolet 90 000 mautilasta oli vuonna 2016 alle 20 hehtaarin suuruisia (Bayerisches... 2018). Vähintään sadan hehtaarin tiloja oli noin 5 000. Yksi selitys Baijerin tilarakenteelle on todennäköisesti, että noin kolmasosa käytössä olevasta noin 3,1 miljoonan hehtaarin maatalousmaasta on pysyvillä nurmilla (*Dauergrünland*). Vuonna 2016 noin 74 000 tilalla kaikista 90 000 mautilasta oli myös metsää, jota oli 590 000 hehtaaria (Bayerisches... 2018).

Baijerissa vuokramaita oli vuonna 2020 noin 51 prosenttia käytössä olevasta maatalousmaasta (taulukko 2). Silloisilla uusilla vuokrasopimuksilla vuokrataso oli 492 euroa hehtaarilta, mutta vuokrataso vaihtelee muun muassa sen mukaan mitä kasveja vuokramaila viljellään.

Taulukko 2. Maatilat, käytössä olevan maatalousmaa, vuokramaat ja vuokrat Baijerissa (Statistisches Bundesamt 2021b).

Vuosi 2020 (51,0 % vuokramaita)
84 756 maatilaa 3 107 697 ha käytössä olevaa maatalousmaata
60 256 maatilalla vuokramaita (71,1 %:lla kaikista maataloista) <ul style="list-style-type: none"> - Omia maita 1 160 261 ha - Vuokramaita 1 583 894 ha - Keskivuokra 379 euroa/ha (pelto 444, pysyvä nurmi 257. muut 346 euroa/ha (mm. puutarhakasvit) - Uusilla vuokrasopimuksilla 492 euroa/ha (pelto 564, pysyvä nurmi 313, muut 476 euroa/ha (mm. puutarhakasvit)
4 804 maatilalla vain vuokramaita <ul style="list-style-type: none"> - Vuokramaita 134 576 ha
24 500 maatilalla ei ollenkaan vuokramaita <ul style="list-style-type: none"> - Omia maita 363 542 ha

Saksassa tilusjärjestelyjen (*Flurbereinigung*) historiasta mainitaan, että Euroopan talousyhteisön (Rooman sopimus 1957) päätettyä ottaa käyttöön vuonna 1962 alkaneen yhteisen maatalouspolitiikan, silloisessa Länsi-Saksassa panostettiin merkittävästi tilusjärjestelyjen avulla maatalouden kilpailukykyyn. Tuolloin toiminta herätti samalla suurta kritiikkiä siitä aiheutuneiden kielteisten ympäristövaikutusten vuoksi (*Flurbereinigung* (Mager, H.) 2022).

Nykyisin Baijerissa käytössä olevat tilusjärjestelyjen ja tilusvaihtojen käytännöt muistuttavat Suomessa käytettyjä menetelmiä, mutta Baijerissa on lisäksi myös maanvuokrausten järjestelyjä (Unsere... 2022). Uusjaossa (*Flurneuordnung*) järjestellään paitsi maatalouden käytössä olevia maita, usein myös parannetaan yleistä infrastruktuuria sekä paikkakuntien ja kylien kehitysmahdollisuuksia. Uusjaoissa käytetään Euroopan unionin, Saksan liittotasavallan ja Baijerin vapaavaltion tukia, jotka kattavat uusjaon kustannukset jopa 75 prosenttiin asti kokonaiskustannuksista. Loppukustannuksista vastaavat uusjakoon osallistuvat tahot.

Vapaaehtoisessa tilusvaihdossa (*Freiwilliger Landtausch*) viranomaiset auttavat vaihtoa suunnittelevien maanomistajien alustavan tilusvaihtosuunnitelman toteuttamisessa. Baijerissa tilusvaihtoihin liittyvät oleelliset, mutta kustannuksiltaan pienehköt liikennejärjestelyt saavat myös julkista tukea jopa 80 prosenttiin, ja joissakin yleiselle liikenteelle oleellisissa tapauksissa jopa 100 prosenttiin asti liikennejärjestelyjen kustannuksista (esim. teiden rakentaminen).

Ehkä mielenkiintoisin Baijerissa käytössä olevista keinoista koskee maatalousmaan vuokrasopimuksia. Viljelijät voivat vaihtaa vapaaehtoisesti myös näitä käyttöoikeuksia viranomaisten avustamalla maanvuokrausten järjestelyllä (*Freiwilliger Nutzungstausch*), jolloin varsinaiseen maanomistukseen ei puututa. Vuokranantajat voivat saada jopa 200 euron hehtaarikohtaisin kertalisän, jos he hyväksyvät vuokrasopimusten vaihdettavuuden vähintään kymmeneksi vuodeksi.

3. Empiiriset aineistot ja menetelmät

3.1. Työpaja ja haastattelut

Maanomistajakyselyn suunnittelua varten toteutettiin vuoden 2019 aikana Maanmittauslaitoksen järjestämänä kaksi viljelijätyöpajaa (samana päivänä Reisjärvellä ja Haapajärvellä, perjantaina 22.11.2019), joissa käytiin läpi kokemuksia toteutetusta tilusjärjestelystä, valtion maanos-totoiminnasta tilusjärjestelyn yhteydessä, tilusrakenteen yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä tilusjärjestelyn mahdollisuuksista ja rahoituksesta. Työpajoissa tunnistettiin samalla pel-lonomistukseen ja vuokraukseen liittyviä asenteita, ongelmia ja mahdollisia ratkaisuja tilaisuudessa jaossa olleella kyselyllä, johon vastasi kaikkiaan 42 työpajaosallistujaa. Työpajojen kyselyn tulokset on esitetty luvussa 4.1.

Työpajojen jälkeen COVID-19 pandemian alkaessa toteutettiin alkukesästä 2020 aktiiviviljelijöiden ja pellonomistajien haastatteluita. PELTORI-hankkeen tutkijat olivat yhteydessä joukkoon Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan viljelijöitä, jotka edustivat eri kehitysvaiheissa olevia maatiloja eri tuotantosuunnista. Pellonomistajien haastatteluita toteutui yhdeksän ja niihin valittiin pellonomistajia erilaisilla taustoilla: päätoimisia maatalousyrittäjiä, viljelystä luopuneita pellonomistajia sekä sivutoimisia viljelijöitä. Haastattelut tallennettiin ja niistä laadittiin muistiinpanot. Aineistoa käsiteltiin laadullisena aineistona ja tulokset kirjoitettiin kahdessa julkaisussa; Maaseudun tulevaisuuden yliönä (Lahnamäki-Kivelä ym. 2020) sekä Luke.fi -sivujen blogitekstinä (Rik-konen ym. 2021). Haastatteluissa kartoitettiin tilusjärjestelyn ja tilusvaihdon tunnettuutta, niistä saatuja kokemuksia sekä kiinnostusta sähköisiin palveluunsaastoihin kuten Vipu-, peltolohkot.fi- ja metsaan.fi-palvelut. Haastatteluiden tulokset on esitetty luvussa 4.2.

3.2. Pellonomistajakysely Keski-Pohjanmaalla

3.2.1. Kyselylomake puhelinhaastatteluihin

Työpajojen ja haastatteluiden tuloksia hyödynnettiin puhelinhaastatteluun soveltuvan kyselylomakkeen suunnittelussa ja alkuvuonna 2021 toteutetussa kyselytutkimuksessa Keski-Pohjanmaan pilottialueella. Kyselyn vastaajiksi tavoiteltiin viljelyn lopettaneita pellonomistajia sekä viljelijöitä. Pellonomistajien haastatteluissa esiin nousseita asioita sisällytettiin osaksi kyselyä ja laajemman osallistujajoukon arvioitavaksi. Kyselyllä pyrittiin selvittämään peltomaan omistukseen liittyvät motiivit, tavoitteet, tulevaisuuden suunnitelmat ja halukkuus erilaisiin maanomistusjärjestelyihin. Puhelinhaastattelukysymykset olivat suurimmalta osin yhteisiä sekä viljelijöille että viljelystä luopuneille, mutta haastatteluissa käytettiin myös näille ryhmille kohdennettuja tai eri tavoin muotoiltuja kysymyksiä. Tavoitteena oli tunnistaa, poikkeako pellon merkitys viljelijöiden käsityksistä sellaisilla pellonomistajilla, jotka eivät itse viljele peltojaan.

Kyselyn avulla pyrittiin lisäksi selvittämään pellonomistajien kiinnostusta pellon ja metsän digitaaliseen markkinapaikkaan. Erityisenä tavoitteena oli tarkastella, voidaanko myös viljelystä luopuneille pellonomistajille kehittää helposti lähestyttävää markkinapaikkaa tilusvaihtojen ja tilusjärjestelytoiminnan parantamiseksi. Markkinapaikan edellytyksenä on lisäksi, että sellaiselle nähtäisiin jatkossa tarvetta käytännön toimijoiden keskuudessa. Puhelinhaastatteluissa käytetty kyselylomake on raportin liitteenä.

3.2.2. Perusjoukko, yhteystiedot ja otos

Perusjoukkona käytettiin Verohallinnon tietoja pellonomistuksesta Keski-Pohjanmaan alueella 31.12.2016 tilanteen mukaan. Pellonomistustiedot laskettiin Verohallinnon tiedoista erillisen tietoluvan nojalla Luonnonvarakeskuksessa olleesta metsämaan omistus -tilaston aineistosta, joka sisältää tiedot metsän lisäksi myös pelloista. Perusjoukon laskennan teki Mirva Kokkinen Luken Tilastopalveluista.

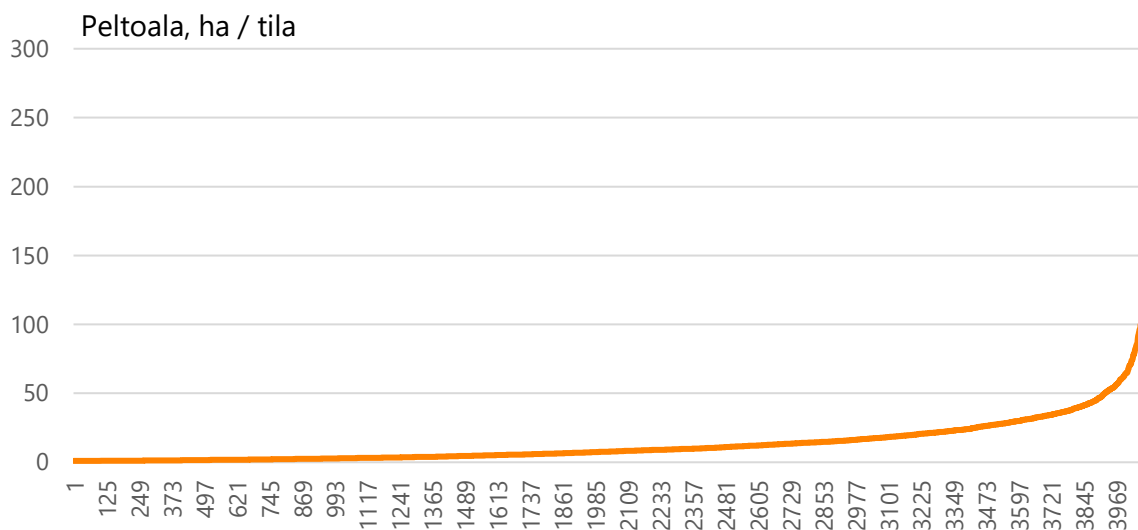
Koska suuri osa pellonomistajista omistaa vain pieniä peltoaloja, perusjoukoksi määriteltiin vähintään yhden hehtaarin peltoa omistavat tilat, jotka järjestettiin pellonomistuksen suhteen suuruusjärjestykseen. Yhtiömuotoiset tilat jätettiin perusjoukon ulkopuolelle otannan yksinkertaistamiseksi. Perusjoukon kooksi muodostui lopulta 4 080 peltoa omistavaa tilaa.

Pellonomistajien puhelinnumerotiedot yhdistettiin aineistoon erillisen tietoluvan nojalla Metsäkeskuksen metsävaratiedoista kiinteistötunnustietojen avulla.

Otannan toteuttamisessa otettiin ensinnäkin huomioon otantatavoite, joka oli vähintään 250 haastateltua tilaa. Alustavasti tavoiteltiin otantaa, jossa noin 1/3 viljेलisi peltoja itse ja 2/3 olisi vuokrannut peltonsa pois. Vastausprosentiksi arveltiin ennakolta noin 25 prosenttia, jolloin otannan tuli olla vähintään 1000 peltoa omistavaa tilaa.

Perusjoukossa vastaushalukkuuden arvioitiin vaihtelevan siten, että pieniä peltoa omistavia tiloja on todennäköisesti hankalampi saada haastateltaviksi kuin keskikokoisia ja myös suuria tiloja. Tämän vuoksi päädyttiin kokeilemaan klusteriotantaa, jossa määrävälein poimittiin kolmen tilan klusteri. Määrävälin ja klusterin sijoittelun tavoitteena oli joka 10. tila perusjoukosta siten, että lopullinen klusteri muodostettiin yhteystietojen saatavuuden perusteella. Klusterin keskimmäistä tilaa tavoiteltiin ensisijaisesti, mutta jos tätä ei saatu puhelimitse kiinni, voitiin tavoitella toista, satunnaisesti valittua keskimmäistä edeltävää tai seuraavaa tilaa. Jos tätäkään ei tavoitettu, tavoiteltiin klusterin viimeistä tilaa. Otannan sijoittelussa käytettiin koko perusjoukkoa riippumatta siitä, oliko perusjoukon tiloilta saatavilla puhelinnumerotietoa vaiko ei. Otoksottaa tai klusterin osaa siirrettiin kuitenkin tarvittaessa siten, että kaikille otokseen päätyville oli puhelinnumerotieto.

Viljelyn todennäköisyys omaan lukuun kasvaa omistetun peltoalan kasvaessa, millä on otannallista merkitystä silloin, kun tarkoitus on saada haastatelluiksi sekä viljelijöitä että ei-viljelijöitä. Perusjoukkoa tarkasteltaessa havaittiin myös, että vähintään 50 peltohehtaaria omistavilla tiloilla pellonomistuksen määrä alkaa kasvaa suuruusjärjestyksessä tilalta seuraavalle tilalle merkittävästi (kuva 10). Edellä mainituista kahdesta syystä päädyttiin vähintään 50 peltohehtaaria omistavien tilojen kokonaisotantaan.

Kuva 10. Vähintään yhden hehtaarin peltoa omistavan 4 080 tilan perusjoukon pellonomistuksen jakauma pienimmästä suurimpaan pellonomistukseen Verohallinnon aineiston perusteella. Omistetun peltoalan vaihtelu kasvaa merkittävästi 50 peltohehtaarin jälkeen.

Ensimmäisen otoksen avulla haastatteluissa ei saavutettu tavoiteltua otantamäärää. Sen vuoksi päädyttiin tekemään täydentävä toinen otanta. Lisäksi toisessa otoksessa korjattiin ensimmäisessä otoksessa poiminnan kiinteistörakenteen määrittämisessä tehty virhe tilojen erillisten pelto- ja metsäkiinteistöjen omistuksen osalta. Ensimmäiseen otantaan oli poimittu vain kiinteistöt, joilla oli sekä peltoa että metsää (3 668 tilaa), mikä onneksi vähensi todellisen perusjoukon 4 080 tilan kokoa vain 412 tilalla eli noin kymmenellä prosentilla. Tästä aiheutui kuitenkin, että ensimmäisessä otannassa peltokoon mukaan kasvava otantajärjestys ei paikoitellen ollut aivan täsmällinen sekä myös vähintään 50 peltohehtaarin tilojen puuttumista kokonaisotannasta. Toista otantaa ei ollut mahdollista tehdä enää klusteriotantana 1–49,9 peltohehtaarin tiloilla, vaan päädyttiin suoraan määräväliotantaan. Ensimmäisestä otannasta puuttuneista vähintään 50 peltohehtaaria omistavista tiloista tehtiin kokonaisotanta. Perusjoukko (Verohallinnon aineistosta), yhteystietojen saatavuus (Metsäkeskuksen aineistosta) ja tehdyt otannat ovat kuvattuna taulukossa 3.

Taulukko 3. Perusjoukon ja otannan kuvaus.

	Tilamäärä	Osuus, %
Perusjoukko (Verohallinto)	4 080 tilaa	100%
Tilan omistajan nimitieto (Metsäkeskus)	3 636 tilaa (444 puuttuu)	89%
Tilan omistajan puhelinnumero (Metsäkeskus)	2 902 tilaa (1 178 puuttuu)	71%
1. Otos (11.2.2021)	Määrävälein klusterit 358x3=1 074 + kokonaisotanta 75 tilaa (358+75)*	28% (11%)*
2. Otos (lisäotos 31.3.2021)	Määräväliotanta 880 + kokonaisotanta 57 tilaa	23% (23%)
Perusjoukosta poimittu		51% (34%)

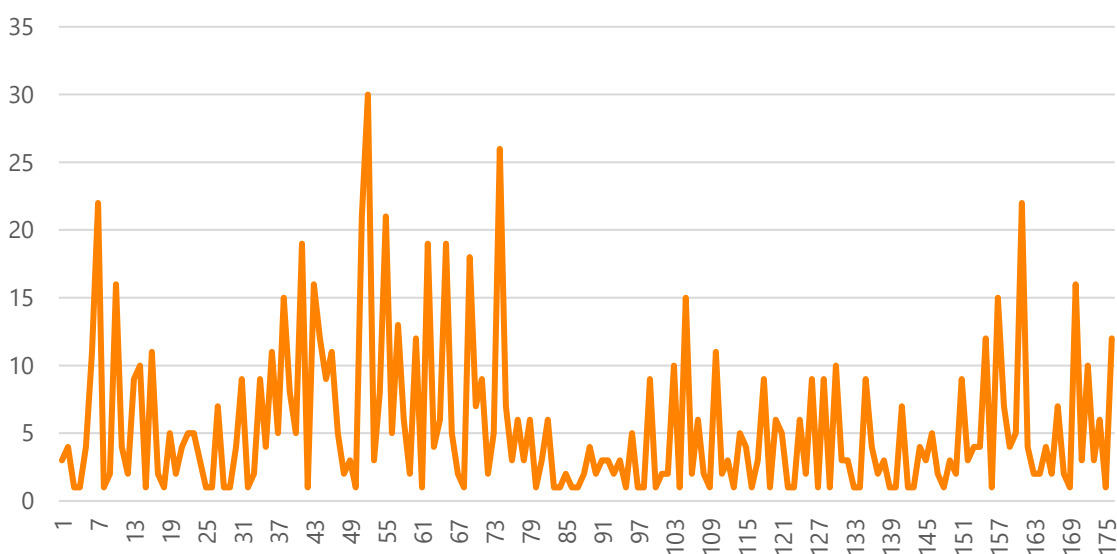
*1. Otos sisälsi 1,0-49,9 ha pellonomistuksissa otantapisteessä kolme vaihtoehtoista soitettavaa

Ensimmäisessä otannassa saatiin haastateltua 161 tilaa, jotka olivat ennakkotietojen perusteella alle 50 peltohehtaaria. Näistä 21 tilaa ilmoitti peltoalukseen vähintään 50 hehtaaria, mikä suurimmaksi osaksi johtui yli viisi vuotta vanhasta ennakkotiedosta ja ensimmäisessä otannassa tehdystä kiinteistöjen tiloiksi yhdistämisvirheestä. Otantatila saattoi siten olla alun perinkin suurempi kuin ennakkotiedoissa, mutta ajan kulumisen vuoksi se oli myös saatettu ostaa osaksi suurempaa tilaa tai se oli kasvattanut peltoalaansa. Vähintään 50 peltohehtaarin otantatiloja saatiin haastateltua 15 kappaletta, joista yksi oli pienempi kuin 50 peltohehtaaria. Yhteensä ensimmäisessä otannassa saatiin haastateltua 176 pellonomistajaa.

Ensimmäisessä otannassa klusteriotanta toimi siten, että 70 tapauksessa vastasi ensisijainen tavoiteltava, 44 tapauksessa toissijainen ja 47 tapauksessa kolmas tavoiteltava. Kun vähintään kerran tavoiteltujen määrä otettiin huomioon, 1–49,9 peltohehtaarin klusteriosuudella otannan vastausprosentti oli 18,1 prosenttia ja vähintään 50 peltohehtaariin kohdistuneella kokonaisotantaosuudella 19,6 prosenttia. Klusterirakenne näytti olleen perusteltu lisäkeino määräväliotannassa, koska yhden vastauksen saamiseksi tavoiteltujen henkilöiden määrä vaihteli selvästi peltoalan mukaan järjestetyssä otannassa (kuva 11).

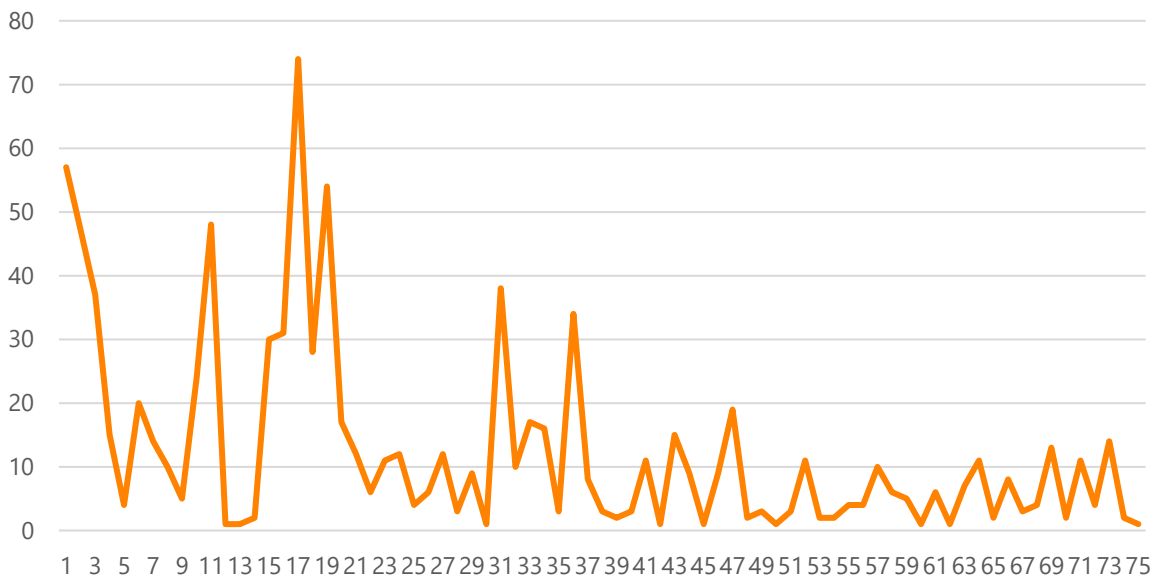
Toinen otanta sijoitettiin ensimmäisen otannan välikohtiin siten, että poimittiin joka toinen ensimmäisessä otannassa poimimaton tila mukaan. 1–49,9 peltohehtaarin määräväliotannassa ei siten käytetty klusterirakennetta. Vähintään 50 peltohehtaarin tilat poimittiin kaikki. Kuten ensimmäisessäkin otannassa, myös ne tilat, joilta yhteystietoja ei ollut, olivat mukana määräväliotannan rakenteessa, mutta lopullinen poimintakohde siirtyi tarvittaessa otantajjärjestyksessä eteen- tai taaksepäin yhteystiedon saatavuuden mukaan.

Toisen otannan suuruus oli lopulta 937 tilaa. Kolme toisessa otannassa mukana ollutta tilaa oli haastateltu jo ensimmäisessä otannassa. Toisessa otannassa määräväliotannan osuudessa saatiin haastateltua 65 tilaa, jotka olivat ennakkotietojen mukaan alle 50 peltohehtaarin suuruisia. Näistä kuusi osoittautui lopulta vähintään 50 peltohehtaarin suuruiseksi. Lisäksi kokonaisotantaosuudessa saatiin haastateltua kymmenen vähintään 50 peltohehtaarin tilaa, joista yksi osoittautui pienemmäksi kuin 50 peltohehtaaria. Yhteensä tiloja haastateltiin siten 75.

Kuva 11. Ensimmäisessä otannassa puhelimitse tavoiteltujen määrät yhden vastauksen saamiseksi ennalta asetetun otosjärjestyksen suhteen. Otokooksi muodostui 176 vastausta.

Toisessa otannassa lopulliseksi vastausprosentiksi tuli selvästi ensimmäistä otantaa alhaisempi, 8,0 prosenttia. Pienten peltohehtaarien tiloja jouduttiin tavoittelemaan selvästi enemmän kuin keskikokoisia ja suuria tiloja (kuva 12.). Vastausprosentin riippuvuus omistetusta peltoalasta oli siten samankaltainen ja tuli jopa vahvemmin esiin kuin ensimmäisessä otannassa. Kyselyn toteuttanut yritys kertoi jo ensimmäisen otannan puhelinhaastattelujen aikana, että haastateltavia oli vaikeaa tavoittaa. Ensimmäisessä otannassa haastateltaville tehtiin siten enemmän uusintasoittoja kuin toisessa otannassa.

Kuva 12. Toisessa otannassa puhelimella tavoiteltujen määrät yhden vastauksen saamiseksi ennalta asetetun otosjärjestyksen suhteen. Otoksiksi muodostui 75 vastausta.

3.2.3. Otoksen painottaminen edustavaksi

Pellonomistuksen vaihtelun vuoksi rakennettu määräväli- ja kokonaisotantaa yhdistävä otanta-asetelma sekä vastausten otantajärjestyksen suhteen epätasainen vastanneisuus edellyttävät otoksen painottamista edustavuuden saavuttamiseksi. Aineiston analysointia varten kyselyssä saatuja vastauksia tarkasteltiin käytettävissä olevien taustatietojen suhteen. Näitä olivat otannan suunnittelussa käytetyistä Verohallinnon kiinteistötiedoista lasketut omistetun pellon kokoluokajakauma sekä omistustapajakauma. Luonnonvarakeskuksen tilastoaineistoista laskettiin Keski-Pohjanmaalla käytettävissä olevan pellon määrä, vuokrapellon määrä sekä käytettävissä olevan pellon suhteen omaan lukuunsa viljelevien tilojen kokoluokajakauma sekä omistustapajakauma.

Aineistot täydentävät toisiaan, sillä Verohallinnon aineisto käsittää omistetun pellon tietoja ja siinä ei oteta kantaa peltojen viljelyyn. Osa pelloista voi olla viljelemättäkin. Myyrän ym. (2008) tutkimuksen mukaan Verohallinnon kiinteistötiedot pelloista ovat lähellä varsinaisia peltojen viljelyyn perustuvia tilastoja siten, että Verohallinnon kiinteistötiedoissa peltoalat jäävät hieman viljelyyn perustuvia aloja pienemmiksi. Luonnonvarakeskuksen aineisto sisältää yksinomaan omaan lukuunsa maataloutta harjoittavien tilojen käytössä olevan pellon tietoja. Käytössä oleva pelto (tai maatalousmaa) tarkoittaa tilakohtaisesti laskettuna sitä peltoalaa, jonka tila on ilmoittanut vuosittaisessa tukihakemuksessaan. Se sisältää omaan lukuun viljellyn oman pellon ja viljelyä varten tilalle vuokratun pellon. Jos omaan lukuunsa viljelevä tila on vuokrannut omaa peltoaan toiselle maataloutta harjoittavalle tilalle, tällainen pelto sisältyy tämän toisen tilan käytössä olevaan peltoon tilalle vuokrattuna peltona.

Luonnonvarakeskuksessa metsämaan omistus -tilaston perusteena olevan ja Verohallinnon kiinteistötietoihin perustuvan aineiston mukaan Keski-Pohjanmaan alueella oli vuoden 2016 lopussa peltoa 54 755 hehtaaria, ja peltoa omistavilla tiloilla oli metsämaata 142 265 hehtaaria ja joutomaata 72 777 hehtaaria. Peltoa omistavia tiloja oli 4 080, joista yksin tai puolison kanssa omistettuja oli 2 992 (73,3 %), verotusyhtymiä 647 (15,9 %) ja kuolinpesiä 441 tilaa (10,8 %). Peltoalasta yksin tai puolison kanssa omistettiin 42 749 hehtaaria (78,1 %), verotusyhtymänä 9 159 hehtaaria (16,7 %) ja kuolinpesänä 2 848 hehtaaria (5,2 %).

Luonnonvarakeskuksessa olevan peltotukihakemuksiin ja maatilalomakkeeseen eli peltojen viljelyyn perustuvan tilastoaineiston Keski-Pohjanmaan osalta laski Luken Tilastopalvelujen Anna-Kaisa Jaakkonen. Tilastoaineiston mukaan Keski-Pohjanmaan alueella omaan lukuunsa viljelevillä mautiloilla oli vuonna 2020 käytössä olevaa maatalousmaata yhteensä 57 812 hehtaaria, josta vuokrateltoa oli 16 322 hehtaaria. Lisäksi muuta maatalousmaata (viljelemätöntä peltoa) oli 373 hehtaaria. Metsämaata oli 66 972 hehtaaria ja muuta maata, käytännössä lähinnä metsätalouden kitu- ja joutomaata 28 529 hehtaaria. Keskimääräinen kaikilla käytössä ollut peltoala oli noin 51,3 hehtaaria, josta 14,5 hehtaaria oli vuokrateltoa.

Edelleen peltojen viljelyyn perustuvan tilastoaineiston perusteella vähintään yhden käytössä olevan maatalousmaan hehtaarin suuruisia yksin tai puolison kanssa omistettuja tiloja oli 912 (81,8 %), maatalousyhtymiä 169 (15,2 %), kuolinpesiä 13 (1,2 %), osakeyhtiöitä 16 ja elinkeino-yhtymiä viisi kappaletta (yhtiöt yhteensä 1,9%). Yhteensä viljelyä harjoittavia tiloja oli siten 1115. Lisäksi Keski-Pohjanmaalla on joitakin julkisomisteisia mautiloja, jotka eivät kuuluneet perusjoukkoon. Samoin on hyvä todeta, että kun tilastoaineisto perustuu vuoteen 2020, viljelyä harjoittavien tilojen lukumäärä on jonkin verran vähentynyt kyselyajankohtaan eli kevääseen 2021 mennessä. Kaikkiaan 98 prosenttia tilojen lukumäärästä ja 97 prosenttia käytössä olevasta peltoalasta oli yksin, puolison kanssa, yhtymänä tai kuolinpesänä omistettuja tiloja. Loput kaksi prosenttia tilamäärästä ja kolme prosenttia käytössä olevasta peltoalasta olivat yhtiömuotoisesti omistettuja tiloja. Kuten yhtiötkin, myös yhtymämuotoisesti omistetut tilat olivat käytössä olevan peltoalan suhteen keskimääräistä suurempia. Sen sijaan kuolinpesien merkitys oli olematon, sillä niillä oli vuonna 2020 vain 237 hehtaaria käytössä olevaa peltoa.

Viljelyä harjoittavia kuolinpesiä ei myöskään osunut yhtään kyselyyn. Vertailun perusteella havaittiin myös se osin yllättäväkin seikka, että myöskään 1–4,9 peltohehtaarin kuolinpesiä saatu ollenkaan haastateltua. Muutoinkin kuolinpesiä saatiin haastateltua vain kolme. Vaikka yhtiöitettyt tilat eivät kuuluneet otannan perusjoukkoon, maataloutta harjoittavia yhtiöitä haastateltiin kolme, mikä oli noin 15 prosenttia kaikista reilusta kahdestakymmenestä vähintään yhden peltohehtaarin kokoisesta yhtiöitetystä mautilasta. Nämä yhtiöitykset on siten tehty vuoden 2016 jälkeen.

Aineistolle laadittiin painokertoimet, jolla aineisto laajennettiin alueen pellonomistusta kuvaavaksi. Painotustasoja oli neljä, jotka nimettiin 1) peruspainoksi, 2) vuokrateltopainoksi, 3) omistuspainoksi ja 4) käyttöteltopainoksi. Tarvittaessa painotuksia eriytettiin viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden välillä.

Kyselyaineisto laajennettiin ensin peruspainolla omistetun pellon tilakokoluokittain Verohallinnon aineiston mukaiseksi siten, että laajennus tehtiin erikseen viljelijöille ja ei-viljelijöille sen perusteella mitä tiedettiin pellon kokonaisalan (noin 57 700 ha) ja vuokratelton määräksi (16 300 hehtaaria).

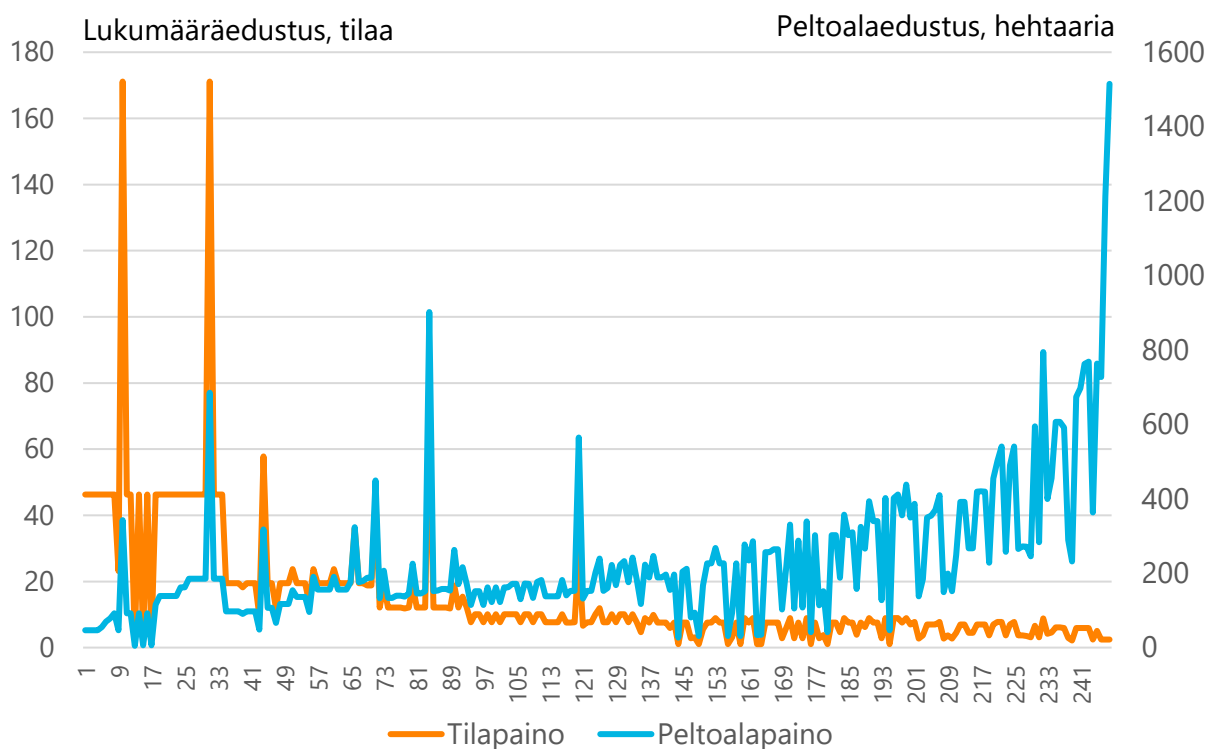
Tämän jälkeen tarkasteltiin kyselyaineiston viljelijöiden vastauksista muodostuvaa vuokratelton määrää. Koska se oli selvästi 16 300 hehtaaria suurempi, kyselyaineistoa täsmäytettiin

yhteensä yhdeksääntoista vähän omaa peltoa ja runsaasti vuokrapeltoa hallinnoivaan aktiivittaan kohdistetuilla painokertoimilla.

Kolmanneksi tarkasteltiin omistustapajakaumia, jotka täsmäytettiin viljelijöiden osalta yhtymiin kohdistettavilla painokertoimilla ja ei-viljelijöiden osalta yksin tai puolison kanssa, yhtymänä ja kuolinpesänä omistettuihin tiloihin kohdistuvilla painokertoimilla. Neljänneksi tarkasteltiin viljelijöiden käytössä olevan peltoalan jakaumaa, joka täsmäytettiin Luken tilastoaineiston suhteen laadituilla tilakokoluokittaisilla käytössä olevan pellon määrään perustuvilla painokertoimilla.

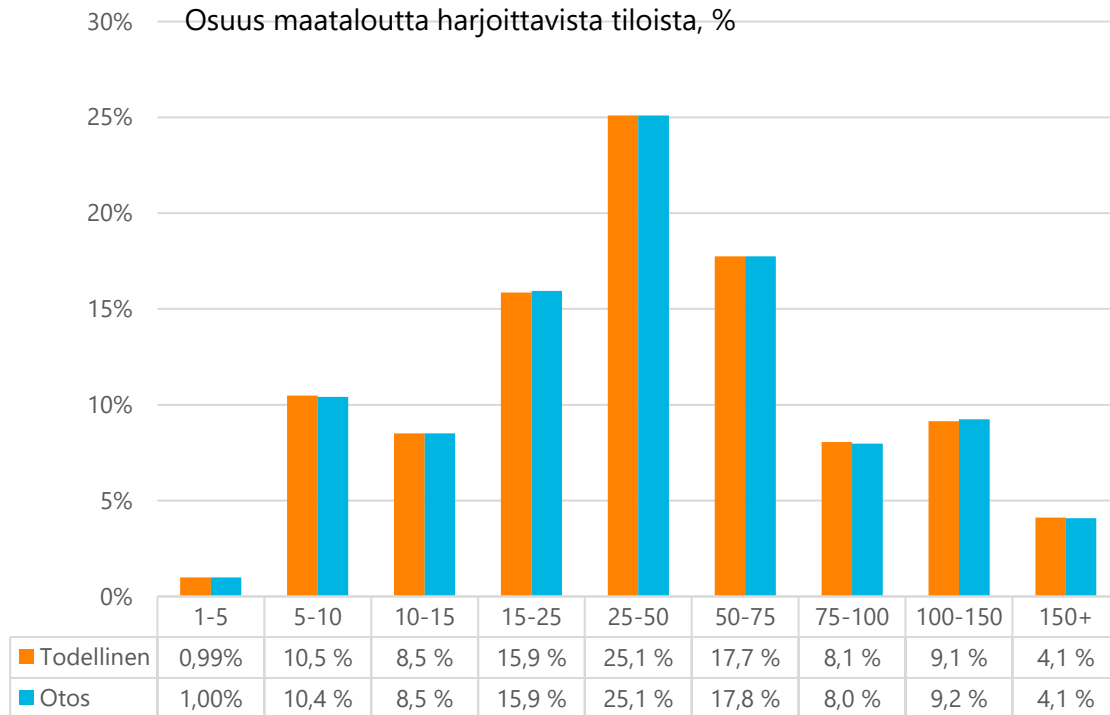
Lopuksi tarkasteltiin pellon perusteella painotettua metsäalaa. Omistetun metsäalan täsmäytys on mahdollista tehdä yksittäisiin, viljelystä luopuneisiin vähän peltoa ja runsaasti metsää omistaviin tiloihin kohdistuvilla painokertoimilla. Näissä tiloissa oli myös kuolinpesä ja yhtymä, joita saatiin viljelystä luopuneiden kyselyaineistoon aivan liian vähän. Lopulta metsäalaa pienennettiin neljälle vähän peltoa ja runsaasti metsää omistaneelle tilalle kohdistetulla tilakohtaisella peruspainon lisäkertoimella ja peltokokoluokan 5–9,9 ha tilamäärä suurennettiin vastaavasti.

Yksittäisen haastatellun tilan saama lopullinen paino vaihteli edellä mainittujen eri painotekijöiden keskenään kerrottuna yhteisvaikutuksena (kuva 13). Alle viiden peltohehtaarin tilat, jotka eivät viljelleet peltojaan itse, saivat pääsääntöisesti suurimmat painokertoimet, jolloin yksittäinen tila edusti yleensä 46 tilan vastauksia. Erityisen suuren, 171 tilaa vastanneen painon saivat kaksi yhtymämuotoisesti omistettua alle viiden peltohehtaarin ei-viljelijän tilaa. Painojen suuruus kuvastaa kyselyn tekemisen haasteita pienissä, alle viisi hehtaaria peltoa omistavissa ja viljelystä luopuneissa tiloissa, ja ongelmat kasvavat yhtymiä ja erityisesti kuolinpesiä tavoiteltaessa. Saatu otos ei kuvaa pieniä kuolinpesiä ollenkaan, koska näitä ei saatu haastateltua. Pienten kuolinpesien osuus poistettiin tämän vuoksi peruspainon kertoimista eli otosta ei pyritty laajentamaan tähän ryhmään. Lukumäärän osalta se tarkoitti hieman yli 200 peltoa omistavan tilan ja hieman yli 500 peltohehtaarin vähennystä. Otos kuvaa myös pieniä yhtymiä erittäin huonosti vähäisen vastaajamäärän vuoksi. Metsämaan omistus -tilastosta ja metsänomistajatutkimuksista kuitenkin tiedetään, että kuolinpesien määrä on ollut tasaisesti vähentyvä ja ne ovat korvautuneet yhtymillä. Painokertoimissa sallittiin siksi siirtymää kuolinpesistä yhtymiin.

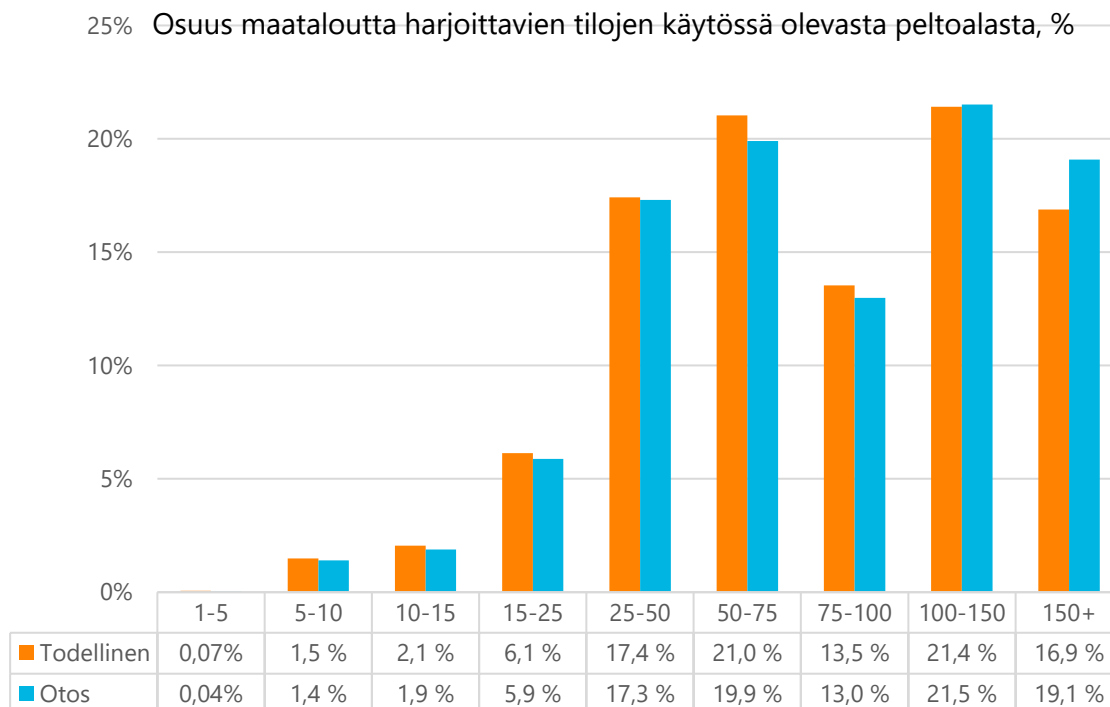

Kuva 13. Otoksen (248 tilaa) yksittäisen vastaajan lukumääräedustus ja peltoalaedustus painokertoimissa peltoalan suhteen (omistettu peltoala pienimmästä suurimpaan, ei alkuperäisen otantajärjestyksen mukaan).

Luotettavimmin kyselyotoksen laajennus onnistui jo otoksessa muutoinkin hyvin vastanneiden omaan lukuunsa viljeleviin tilojen osalta, kun painokertoimien perusteena voitiin käyttää Verohallinnon aineiston lisäksi myös Luonnonvarakeskuksen tilastoaineistoista laskettuja tietoja. Viljelyä harjoittavien tilojen lukumääräjakauma käytössä olevan pellon pinta-alaluokkien suhteen täsmäytettiin painokertoimilla tilastoaineistoon (kuva 14). Tällä painotuksella kyselyaineiston käytössä oleva peltoala päätyi myös hyvin lähelle tilastoaineiston jakaumaa. Kyselyaineistosta laskettuun jakaumaan sallittiin kuitenkin hieman siirtymää yli 150 hehtaarin käytössä olevan pellon tiloille tilastoaineistoon nähden (kuva 15). Tilakoon ja erityisesti kaikkein suurimpien tilojen määrän ja peltoalan melko nopea kasvu on ollut nähtävissä Verohallinnon perusjoukon ja kyselyaineiston vertailussa, ja tämä kehitys on mitä todennäköisimmin jatkunut myös vuoden 2020 jälkeen. Jakaumat sisältävät sekä henkilö- että yhtiöomisteiset noin 1 100 maataloutta harjoittavaa tilaa.

Kuva 14. Painokertoimilla laajennettu haastateltujen maataloutta harjoittavien tilojen lukumäärä käytössä olevan pellon kokoluokkajakauman suhteen ja verrattuna tilastoaineistoon.

Kuva 15. Painokertoimilla laajennettu haastateltujen maataloutta harjoittavien tilojen käytössä oleva peltoala sen kokoluokkajakauman suhteen ja verrattuna tilastoaineistoon. Otoksessa sallittiin hieman siirtymää suurimpiin tiloihin.

3.3. Pellonomistaja-aineiston analysointi

Kvantitatiivinen puhelinhaastatteluaineisto analysointiin tilastollisin keinoin. Analysointi käytettiin SPSS 27.0 -ohjelmaa.

Aineistossa oli 251 haastateltua tilaa, joista kolme ei enää omistanut peltoa. Näin ollen lopullisessa analysoitavassa aineistossa oli 248 haastateltua peltoa omistavaa tilaa. Näistä 142 viljeli omaan lukuunsa ja 106 oli lopettanut viljelyn. Varsinainen laskenta-aineisto muodostettiin painokertoimilla, joiden vaikutus nähdään painottamattoman ja painotetun aineiston kuvauksen kautta (taulukot 4, 5 ja 6). Koska painokertoimien avulla saadut tulokset ovat kokonaislukuun pyöristettyjä, painotetuissa tuloksissa voi olla jonkin pientä eroavuutta laskentataulukoiden välillä. Tulosten tarkkuustaso vaihtelee riippuen siitä, kuinka pieniin jaoksiin aineistoa pilkotaan laskennassa.

Taulukko 4. Kyselyaineiston koko ja peltoalan keskiarvot painottamattomassa ja painotetussa aineistossa.

	Painottamaton			Painotettu		
	Viljelee itse	Ei viljele itse	Yhteensä	Viljelee itse	Ei viljele itse	Yhteensä
Lukumäärä, tilaa	142	106	248	1 101	2 737	3 839
Omia peltoja, ha	52,4	11,6	34,9	37,9	5,8	15,0
Muilta vuokrattuja peltoja, ha	21,7	0	12,5	14,6	0	4,2
Muille vuokrattuja peltoja (viim. viiden vuoden aikana)	0,9	9,2	4,5	0,9	4,9	3,7
Metsää, ha	109,1	68,1	91,6	94,6	50,3	63,0

Taulukko 5. Kyselyaineiston tilamäärä omistetun peltoalan kokoluokkien suhteen painottamattomassa ja painotetussa aineistossa.

Pelto-alaluokka	Painottamaton			Painotettu		
	Viljelee itse, tilaa	Ei viljele itse, tilaa*	Yhteensä, tilaa	Viljelee itse, tilaa	Ei viljele itse, tilaa*	Yhteensä, tilaa
1–4,9	3	31	34	8	1 662	1 670
5–9,9	6	28	34	115	590	705
10–14,9	8	17	25	133	299	432
15–24,9	22	19	41	216	166	382
25–49,9	54	11	65	375	19	394
50–74,9	28	0	28	159	0	159
75–99,9	6	0	6	29	0	29
100–149,9	10	0	10	51	0	51
150+	5	0	5	15	0	15
Yhteensä	142	106	248	1 101	2 736	3 837

* Ei sisällä 1-5 hehtaarin kuolinpesiä, joita Verohallinnon aineistossa oli hieman yli 200 tilaa ja hieman yli 500 hehtaaria.

Omistetun pellon arvioitu kattavuus kokoluokittain kyselyaineistossa on laskettu painokertoimilla laajennetusta otoksesta, koska varsinaista tilastotietoa omistetun pellon määrästä viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden välillä ei ole olemassa. Haastateltujen viljelijöiden osalta kattavuus näyttäisi olleen noin 13 prosenttia ja viljelystä luopuneiden osalta noin neljä prosenttia tilojen kokonaismäärästä (taulukko 5). Viljelystä luopuneissa ei ole mukana 1–5 hehtaarin kuolinpesiä. Kun tarkastellaan peltoalan kattavuutta, haastatellut viljelijät edustivat noin 18 prosenttia ja viljelystä luopuneet noin kahdeksan prosenttia omistetusta peltoalasta (taulukko 6).

Taulukko 6. Kyselyaineiston tilojen omassa omistuksessa oleva peltoala sen kokoluokkien suhteen painottamattomassa ja painotetussa aineistossa.

Pelto-alaluokka	Painottamaton			Painotettu		
	Viljelee itse, ha	Ei viljele itse, ha*	Yhteensä, ha	Viljelee itse, ha	Ei viljele itse, ha*	Yhteensä, ha
1–4,9	6	83	89	17	4 542	4 559
5–9,9	40	188	228	788	3 966	4 754
10–14,9	96	206	302	1 577	3 581	5 158
15–24,9	405	359	764	3 962	3 152	7 114
25–49,9	1 889	390	2 279	13 145	742	13 887
50–74,9	1 656	0	1 656	9 414	0	9 414
75–99,9	521	0	521	2 588	0	2 588
100–149,9	1 098	0	1 098	5 682	0	5 682
150+	1 725	0	1 725	4 581	0	4 581
Yhteensä	7 436	1 226	8 662	41 754	15 983	57 737

* Ei sisällä 1-5 hehtaarin kuolinpesiä, joita Verohallinnon aineistossa oli hieman yli 200 tilaa ja hieman yli 500 hehtaaria.

Aineiston pellonomistukseen perustuvissa painokertoimissa otettiin metsänomistuksen pinta-alan täsmäyttäminen huomioon peltoalaa karkeammalla tasolla, koska jo metsäalan määrittämiseen liittyy tulkinnanvaraisuutta. Metsämaa, kitumaa ja joutomaa muodostavat yhdessä metsätalouden maan. Haastatellut tilat ovat saattaneet ilmoittaa joko metsämaan (kasvu vähintään yksi kuutiometri hehtaarilla vuodessa keskimäärin) pinta-alan tai myös kitu- ja joutomaan pinta-alan. Otantaa ja vastauksia verrattaessa tilojen metsäala näyttäisi useissa tapauksissa muuttuneen. Kun metsämaan osalta Verohallinnon tilastot pääosin perustuvat väistyneeseen pinta-alaverotukseen, joka aliarvioi todellisen metsämaan alaa, myöskään näistä tilastoista ei välttämättä saada metsäalasta yksiselitteistä vertailualaa, jollei sellaisena käytetä koko metsätalouden maan alaa. Haastatellut tilat ovat voineet ilmoittaa tilaan kuuluvaksi metsää myös Keski-Pohjanmaan ulkopuolelta.

Pellonomistukseen perustuvilla ja muutamilla tilakohtaisia ja pinta-alakohtaisilla metsään perustuvilla painokertoimilla metsä-, kitu- ja joutomaan yhteisalaksi tulkittujen metsäalavastauksen pinta-ala kasvaa kyselyaineistossa suuremmaksi (242 000 ha) kuin se olisi Verohallinnosta saatujen tilastoaineistojen perusteella (215 000 ha). Mahdollinen yliarvio tulee ottaa tarvittaessa huomioon metsänomistuksen pinta-alaan perustuvia tuloksia, etenkin suurimpia metsäalan pinta-alaluokkia tarkasteltaessa.

Viljelijöiden metsänomistus vaikuttaisi olevan suunnilleen oikeassa suuruusluokassa huomioiden, että Ruokavirastolta peräisin olevat maatalon metsää koskevat tiedot eivät ole välttämättä aivan ajan tasalla. Viljelijät tekevät maatalousmaan osalta tukihakemuksen vuosittain, mutta tilan muiden maa-alueiden pinta-aloja he saattavat päivittää ilmoituksissaan harvemmin.

Otoksesta saatava metsäalan painokertoimilla laajennettu arvo on 109 prosenttia maatalan tukitiedoista saadusta metsän ja muun maan alasta.

Viljelystä luopuneiden metsänomistus laajenee kertoimilla myös hieman liian suureksi, arviolta 115 prosenttiin Verohallinnon aineistosta lasketusta Keski-Pohjanmaalle sijoittuvasta metsä-, kitu- ja joutomaan alasta, josta ensin on vähennetty edellä mainittu viljelijöiden tukitiedoista saatu ala.

Kaikkein suurin kyselyaineistossa metsää omistava tila ei viljellyt vähäisiä peltojaan itse. Osa viljelystä luopuneista tiloista ja metsänomistajatutkimusten mukaan myös osa peltojaan itse viljelevistä tiloista on keskittänyt toimintansa maatalouden sijasta metsätalouteen. Tällaisilla tiloilla on taloudelliset perusteet säilyttää pellot osana tilakokonaisuutta erityisesti tilan verotusta silmällä pitäen.

4. Tulokset

Tulososiossa kuvataan keskeiset havainnot sekä tutkimuksen alkuvaiheessa kerätyistä laadullisista aineistoista että vuonna 2021 toteutetun puhelinhaastattelukierroksen tuloksista.

4.1. Pohjois-Pohjanmaan viljelijätyöpajan tulokset

Maanmittauslaitos järjesti 22.11.2019 viljelijä- ja maanomistajatilaisuudet Reisjärvellä ja Haapajärvellä Pohjois-Pohjanmaalla, joissa keskusteltiin tilusjärjestelyjen aloittamisen edellytyksistä alueella. Tilaisuuteen osallistujat täyttivät PELTORI-projektin kyselylomakkeen, jossa karotoitettiin tilaisuuteen osallistuneiden näkemyksiä 1) omien peltujen ja tilusrakenteen kehittämistarpeista, 2) sähköisten palvelujen käytöstä ja 3) kiinnostuksesta tilusrakenteen parantamiseen tähtäävän sähköisen palvelun käyttöön. Kyselylomakkeen täytti Reisjärvellä 26 ja Haapajärvellä 16 osallistujaa (lähes kaikki tilaisuuksiin osallistuneet), yhteensä 42 osallistujaa.

Vastaajat olivat pääosin tilusrakenteen kehittämistä kiinnostuneita viljelijöitä ja maanomistajia, mikä tulee huomioida vastauksissa. Tulosten perusteella näyttää siltä, että tilusrakenteen kehittämiseksi on tarvetta myös vuokrapeltojen osalta. Lisäksi pellon ja metsän väliset vaihdot kiinnostivat. Tilusrakenteen omaehtoisen kehittämisen mahdollistavien uusien sähköisten palvelujen käyttö kiinnosti vastaajia. Nykyisin tarjolla olevista yleisimmistä sähköisistä palveluista käytetyimpiä olivat Vipu-palvelu, Karttapaiikka/Paikkatietoikkuna, Metsään.fi ja Peltolohkot.fi.

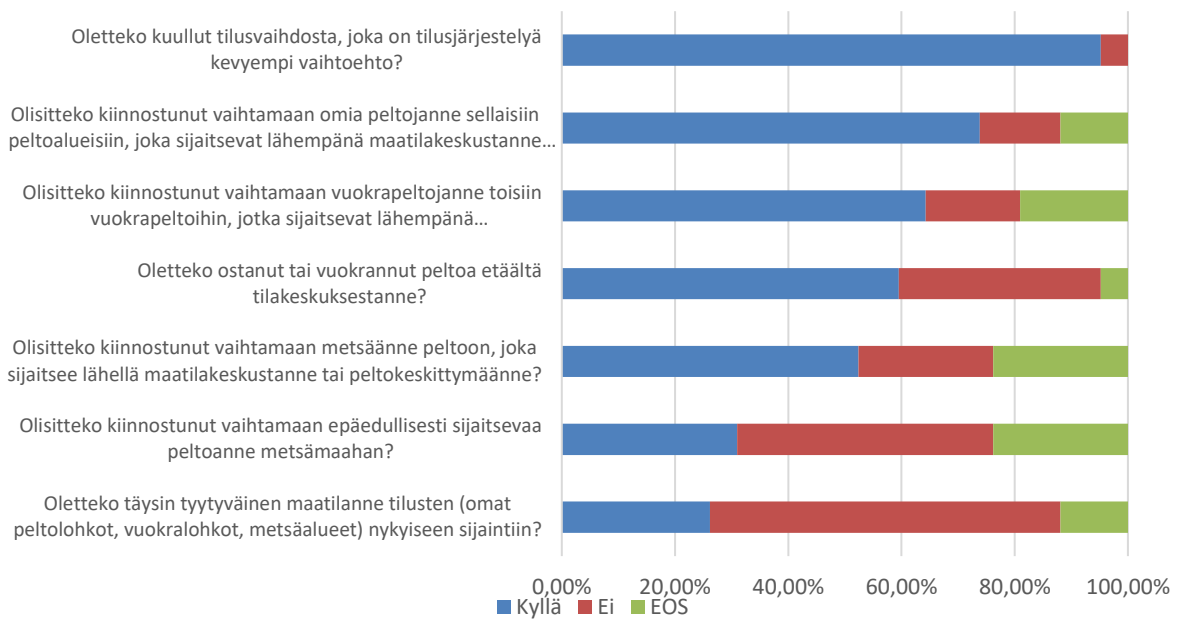
Tyytyväisyys nykytilanteeseen, peltujen hankinta kaukaa ja tilusvaihdon tunnettuus

Jopa 95 % vastanneista ilmoitti kuulleensa tilusvaihdosta (kuva 16). Kysymyksessä oli erikseen mainittu tilusvaihdon olevan tilusjärjestelyä kevyempi vaihtoehto. Kyselyssä tilusvaihdosta ja tilusjärjestelystä kysyttiin erillisinä kysymyksinä, mutta ilmeisesti vastauksissa käsitteet sekoituivat keskenään. Tulosten valossa tilusvaihtoja voisi olettaa tehtävän nykyistä huomattavasti enemmän ja siksi Keski-Pohjanmaan kyselyyn sisällytettiin kysymyksiä tilusvaihdosta toimenpiteenä. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että tilusvaihdon tunnettuus ei realisoitu toteutettuina toimenpiteinä.

Viljelijätyöpajan kyselyihin vastanneista 74 % ilmoitti kiinnostuksesta vaihtaa omia pellojaan nykyistä lähempänä sijaitseviin peltoihin. Myös vuokrapeltojen vaihto kiinnosti; 64 % vastanneista ilmoitti kiinnostuksestaan vaihtaa vuokrapeltoja lähempänä sijaitseviin vuokrapeltoihin. 51 % vastanneista ilmoitti olevansa kiinnostunut vaihtamaan omaa metsää peltoon. Vastaajat olivat pääosin viljelijöitä, jotka haluavat kehittää ensisijaisesti peltoviljelyä. Kysymyksessä annettiin yhtä paljon ei-vastauksia ja en osaa sanoa -vastauksia. Pellon vaihdot metsään eivät ole yleisiä verrattuna pellon keskinäisiin vaihtoihin, mikä voi nostaa epävarmoja vastauksia. Kiinnostusta vaikuttaisi kuitenkin olevan, joten lisätietoa kaivataan ja siten sisällytetään osaksi Keski-Pohjanmaan kyselyä.

Vastaajien ensisijainen tavoite on kehittää peltoviljelyä. Tämän vuoksi 45 % vastaajista ei ollut kiinnostunut epäedullisestikaan sijaitsevasta pellostu luopumisesta ja sen vaihtamisesta metsään. Vaihtoja ei kuitenkaan tyrmätty täysin; 30 % vastaajista ilmoitti olevansa kiinnostunut vaihdoista ja 25 % vastaajista oli epävarmoja kannastaan.

Vastaajista neljännes (26 %) oli tyytyväisiä ja 62 % tyytymättömiä nykyiseen maatalon tilusten (omat peltolohkot, vuokralohkot ja metsäalueet) sijaintiin. Noin 60 % vastanneista ilmoitti hankkineensa peltoa hallintaansa etäältä tilakeskuksesta

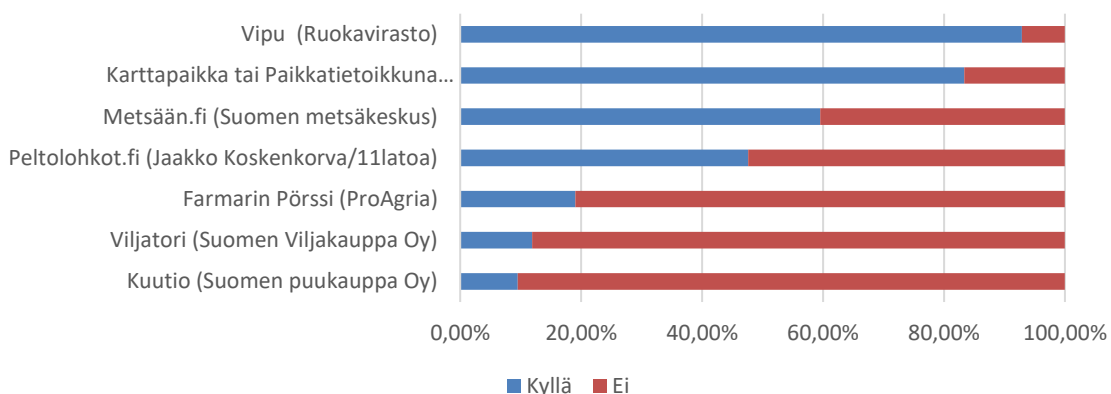

Kuva 16. Työpajassa pellon käyttöön ja tilusjärjestelyihin liittyvät kysymykset (Vastausvaihtoehdot: 1=kyllä, 2=ei, 3=en osaa sanoa, n=42).

Sähköisten palvelujen käyttö

Lähes kaikki vastaajat olivat käyttäneet Vipu-palvelua, joka oli tutuin sähköinen palvelu (kuva 17). Palvelua käytetään tukihaussa, jonka kautta palvelu on tullut tutuksi. Maanmittauslaitoksen Karttapaikka/Paikkatietoikkuna oli kyselyssä toiseksi suosituin; 83 % vastaajista oli käyttänyt sitä. Palvelusta voidaan nähdä muun muassa kiinteistötunnukset ja -rajat sekä peruslohkot, mikä saattaa selittää palvelun suosiota. Metsään.fi -palvelu oli melko tunnettu, sillä 61 % vastaajista oli käyttänyt sitä. Peltolohkot.fi -palvelua oli käyttänyt noin puolet vastanneista. Sen sijaan metsäkauppa-alustana toimiva Kuutio oli jäänyt vähälle käytölle. Vastaajista vain kolme (7 %) oli käyttänyt sitä. Farmarin pörssiä oli käyttänyt vain 20 % vastaajista ja Viljatoria vain 12 % vastanneista.

Oletteko käyttänyt seuraavia sähköisiä palveluja:

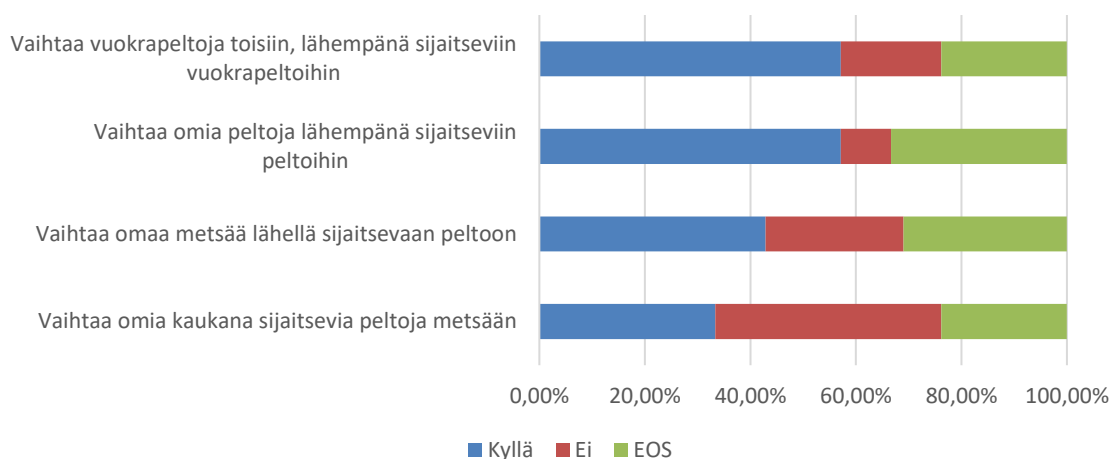
Kuva 17. Sähköisten palvelujen käyttö (n=42).

Kiinnostus uusien sähköisten markkinapaikkojen käyttöön

Kiinnostus työpajan osallistujilla sellaiseen sähköiseen markkinapaikkaan, jossa olisi mahdollista vaihtaa omia peltoja lähempänä sijaitseviin, oli suurta (kuva 18). Näihin kysymyksiin vastaajista keskimäärin 48 % ilmoitti kiinnostuksestaan tällaisen palvelun käyttöön. Suurin kannatus oli vuokrateltojen vaihtoja sisältävän sähköisen palvelun käytöstä (kiinnostus 57 % vastaajista). Tällainen mahdollinen uusi rakennettava sähköinen palvelu tuotiin tilaisuuteen uutena ajatuksena, mikä voi osaltaan nostaa en osaa sanoa -vastausten (24–33 % vastaajista vastasi näihin kysymyksiin EOS vaihtoehdolla) osuutta. Keskimäärin noin 24 % vastaajista ei ollut kiinnostunut palvelun käytöstä. Vähiten se herätti kiinnostusta 'vaihtaa omia kaukana sijaitsevia peltoja metsään' kysymyksessä.

Vastaajien ensisijainen tavoite on kehittää peltoviljelyä (vuokra- tai omien peltöjen vaihto lähempänä sijaitseviin). Oman pellon vaihdoista metsään suhtautuminen oli varauksellisempaa (33 % kyllä -vastauksia), näissä kahdessa kysymyksessä ei-kiinnostuneita oli eniten. Tilusrakennetta halutaan kehittää myös vuokrateltoilla.

Olisitko kiinnostunut sähköisestä markkinapaikasta, jossa voisi:

Kuva 18. Kiinnostus sähköisestä markkinapaikasta (n=42).

4.2. Pellonomistaja- ja viljelijähaastatteluiden tulokset

Keväällä 2020 tehtyjen haastatteluiden tulosten mukaan tilusjärjestely kiinnosti viljelijöitä ja maanomistajia, ja se on usein myös ilmastoviisasta. Viljelijähaastattelujen mukaan tärkeintä on vaihdettavien peltolohkojen sijainti ja laatu. Aktiiviviljelijöiden tavoitteissa kaksi asiaa korostuivat: vaihdettavien peltolohkojen sijainti ja laatu. Selkeä tavoitetila oli peltöjen (ja metsien) saaminen lähelle talouskeskusta. Toisaalta poikkeuksena suuri peltolohko voi sijaita kauempanakin. Monilla oli tavoitteena saada kasvatettua peltolohkojen kokoa sekä saada hallintaan peltoa, jossa kasvukuntoa edistävät parannukset ovat tehtyinä. Useilla viljelijöillä oli valmiutta vaihtaa suurikin osa pelloista, jos uudet ovat lähempänä tilakeskusta ja kokonaisuus saadaan mahdollisimman toimivaksi. Myös metsän vaihto sekä pellosta metsään, että metsästä peltoon koetaan mahdolliseksi.

Viljelijät kokevat omaakin vastuuta tilusrakenteen kehittämisestä reiluin periaattein, jolloin keskitytään laajentumaan tilakeskuksen lähellä. Näin ei heikennetä kauempana toimivien kanssa viljelijöiden mahdollisuuksia. Tämä vaatii kuitenkin yhteistyötä ja viljelijöiden välisiä

keskusteluja ja se ei aina ole käytännössä mahdollista. Yksi epävarmuus tuli kuitenkin viljelijöiden keskuudessa esille: moni nosti esille, että nykytilanteessa ei kannattaisi sijoittaa turvepeltojen hankintaan.

Laajimmin tilusrakennetta parannetaan tilusjärjestelyhankkeiden avulla, mutta haastatteluiden mukaan tilusrakenteen kehittäminen tulisi saada säännölliseksi toiminnaksi ja sisältämään muitakin edistämiskeinoja, kuten pienempiä tilusvaihtoja voisi tehdä tilojen välillä jatkuvasti.

Selkeiksi esteiksi tilusrakenteen kehittämiseksi nähtiin pellon korkea hintataso sekä maatalouden huono kannattavuus. Viljelijähaastattelussa tuotiin esille se, että tukijärjestelmän mahdollistama viljely ilman sadontuotto- tai markkinakasvivaatimusta ohjaa peltoja pois ruokaketjun ulkopuolelle. Pinta-alaperusteisten tukien nähdään pääomittuvan pellon hintaan, jolloin maanomistaja ei välttämättä myy peltoaan, vaan pitää sitä vuokralla. Tämä vaikuttaa myös siihen, että etenkin lyhyissä (1–5 vuoden) vuokrasopimuksessa ei välttämättä ole kannustimia tehdä perusparannuksia. Vahva este oli myös sukupolvien jatkumo, eräänlainen sukurasite ja kiintymys omiin maihin, varsinkin vanhemmalla polvella. Samoin erityisesti sellaiset viljelijät, jotka ovat jo tavalla tai toisella sopeuttaneet tuotantotoimintansa vallitsevan tilusrakenteen mukaisesti, eivät halua menettää tilusjärjestelyssä tuttuja maitaan.

Uudet sähköiset työvälineet voivat olla avuksi tilusrakenteen kehittämisessä, sillä pellon- ja metsänomistamiseen liittyy useita herkkiäkin aiheita. Näitä ovat toiminnan ylisukupolvisuus ja sukutilojen jatkuvuus. Omat pellot ja metsät koettiin oleelliseksi osaksi tilaa, vaikka ne saattaisivat sijaita tilakeskukseen nähden epäsuotuisasti. Peltojen ja metsien myymiseen ei tällöin lähdetä kevyin perustein.

Naapuruhteiden ylläpitäminen on tärkeä osa maaseutuyhteisöjä. Peltojen myyminen koettiin haastavaksi, jos useamman naapurin tiedetään olevan halukas hankkimaan lisäpeltoa. Tällaisessa tilanteessa puolueeton markkinapaikka tai tilusvaihtoa laajempi toimenpide, virallinen tilusjärjestely, saatettiin kokea neutraaliksi toimintatavaksi. Tilusjärjestely on maanmittaustoimitus, jolla korjataan ajan kuluessa pirstoutunut kiinteistö rakenne vastaamaan nykyajan tarpeita esimerkiksi kyläkunnan alueella.

Niin maanomistajien keskinäisiä sopimuksia edistävälle sähköiselle markkinapaikalle kuin laajemmille tilusjärjestelyille näyttäisi olevan tarvetta maa- ja metsätaloudessa. Haastattelukierroksen aikana nousi vahvasti esiin tavoite saada hallinnassa olevat pellot lähemmäs tilakeskusta. Tähän ei kuitenkaan välttämättä saada aikaan pysyvää ratkaisua laajoilla ja kertaluontoisilla tilusjärjestelyillä. Niiden sijaan on tarpeen selvittää kevyempiä, kustannuksiltaan edullisempia ja totutusta poikkeavia vaihtoehtoja.

Moni toi esille, että peltoa on huonosti myynnissä ja vuokralle saatavissa. Pellon nousevaan hintaan odotetaan myös muutosta: hintaodotukset nähtiin liian korkeina etenkin tilanteissa, jossa myyjä ei asu paikkakunnalla. Myynnin nähdään tapahtuvan pääasiassa tuttujen välillä. Naapureilta vinkkaaminen on pääasiallinen tietoväylä, eikä pelto usein edes tule yleiseen myyntiin. Paikallistuntemuksen merkitystä korostettiin, myyntiaikeet tulevat esille keskustelupireissä. Pellon myyminen on kuitenkin omistajille, erityisesti perikunnille usein vaikeaa, sillä peltoon sitoutuu myös tunnearvoa.

Haastatellut viljelijät korostivat myös viimeaikaisia peltoihin liittyviä julkisia keskusteluita. Pellon hyvän kasvukunnon merkitys nousi esiin usean yrittäjän puheissa. Heikkotuottoisten peltojen osalta mietittiin myös niistä luopumista tai metsittämistä. Turvepeltoihin viljelijät liittivät haastattelussa epävarmuuden tulevasta käytöstä ja pääomien sijoitusriskin.

4.3. Keski-Pohjanmaan pellonomistajakyselyn tulokset

Pellonomistukseen liittyvät erilaiset arvot, tavoitteet ja motiivit. Nämä vaikuttavat peltomaan käyttöön ja sen kunnossapitoon. Sekä aktiiviviljelijät että viljelystä luopuneet pellonomistajat näkevät peltomaan asuinympäristönsä oleellisena osana. Tästä syystä peltomaahan liittyy arvoja, tavoitteita ja motiiveja, jotka ovat sellaisen päätöksenteon ulkopuolella, jossa peltoja tarkasteltaisiin ainoastaan yritystoimintaan kuuluvana tuotantoresurssina. Näitä arvoja ovat mm. omistukseen ja perhehistoriaan liittyvät seikat.

Viljelystä luopuneille pellonomistajille peltomaan tuotto ei ole keskeinen motiivi pellonomistukselle, sillä kaksi kolmesta vastanneesta omistaisi pellot edelleen, vaikka ne eivät olisi tuottavia. Lisäksi liki puolet arvottaa pellonomistamisen itselleen merkityksellisemmäksi kuin pellostaan saatavan tuoton. Kaksi kolmesta pellonomistajasta kokee pellonvuokraamisen itselleen mieleiseksi keinoksi saada sijoitetulle pääomalle tuottoa.

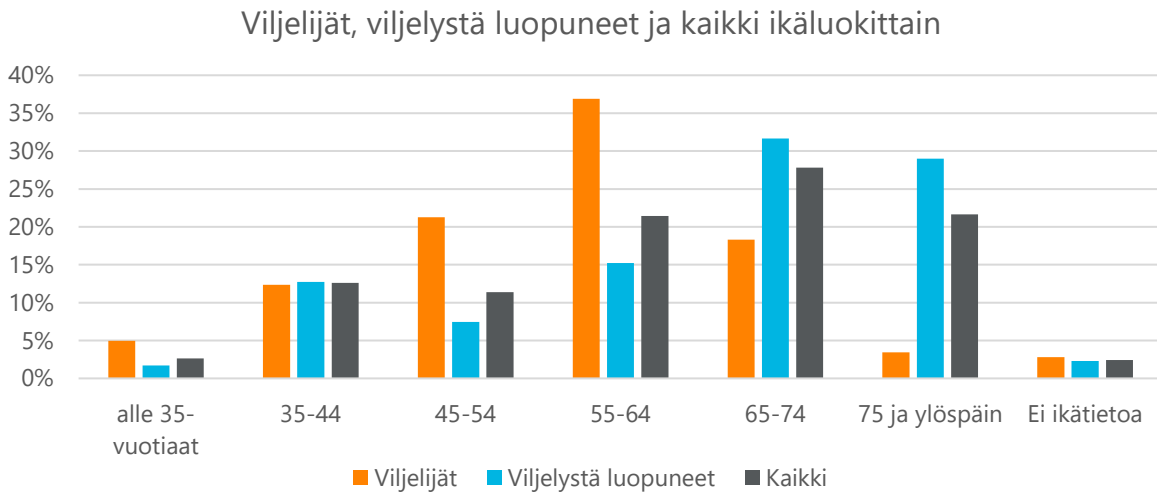
Eroavaisuutta viljelystä luopuneiden pellonomistajien ja viljelijöiden välillä: jälkimmäisestä ryhmästä kaksi kolmesta kokee peltojen vakuusarvon merkittäväksi. Jos aktiiviviljelijä on luopumassa itse viljelytoiminnasta, halutaan heidän joukossaan kuitenkin turvata kanssaviilijöiden toimintaedellytyksiä vuokraamalla tai myymällä pellot heille. Kolmantena taloudellisena näkökulmana viljelijöiden joukossa nousee esiin sijoitetun pääoman tuotto, sillä alle puolet heistä ajattelisi omistavansa peltoja, mikäli ne eivät tuottaisi mitään.

4.3.1. Vastaajajoukko

Vastaajien ikärakenne on painottunut keski-ikäisiin ja sitä vanhempiin. Viljelijöiden keskimääräinen ikä oli 57 vuotta ja viljelystä luopuneiden 66 vuotta. Kaikkien keskimääräinen ikä oli 63 vuotta. Viljelijöissä nuoria, alle 35-vuotiaita vastaajia oli viisi prosenttia ja vähintään 75-vuotiaita oli kolme prosenttia. Viljelystä luopuneilla alle 35-vuotiaita oli kaksi prosenttia ja vähintään 75-vuotiaita 29 prosenttia (kuva 19).

Vastaajajoukko pyrittiin painottamaan Keski-Pohjanmaan pellonomistusmuotoja vastaavaksi ottaen huomioon, että pieniä 1–5 hehtaarin kuolinpesiä ei saatu haastateltua. Aineisto ei siten kuvaa millään tavoin näitä pieniä kuolinpesiä, joita on arviolta reilut 200 tilaa ja reilut 500 peltohehtaaria.

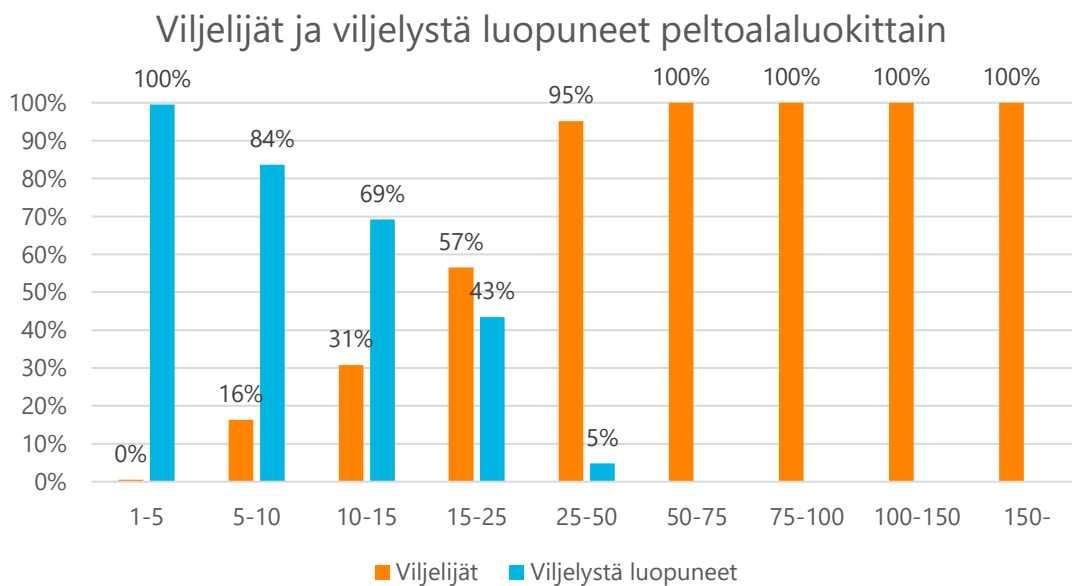
Suurin osa eli 80 prosenttia kaikista omistaa tilansa joko yksin tai yhdessä puolison kanssa. Osuus oli 83 prosenttia viljelijöillä ja 78 prosenttia viljelystä luopuneilla. Yhtymiä oli 16 prosenttia vastaajista siten, että viljelijöillä osuus pyöristyy 16 prosenttiin ja viljelystä luopuneilla 17 prosenttiin. Osakeyhtiöitä oli vain viljelijöillä, osuus tiloista oli kaksi prosenttia. Kuolinpesiä oli vain viljelystä luopuneilla, ja osuus tiloista oli viisi prosenttia. Tässä on huomattava pienten viljelystä luopuneiden 1–5 peltohehtaarin kuolinpesien puuttuvan aineistosta. Osakeyhtiöitä tai elinkeinoyhtymiä ei pyritty alun perin poimimaan, mutta viljelijöillä toimintamuodon muutokset ovat olleet siinä määrin tuoreita, että vastanneet osakeyhtiöt kuvaavat kohtuullisesti yhtiötettyjä osakeyhtiö- ja elinkeinoyhtymämuotoisia maatiloja.

Kuva 19. Viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden ikäjakauma ikäluokittain.

Peltoa vastaajilla oli keskimäärin 15,0 ha omistuksessaan, mikä jakautui siten että viljelijöillä oli 37,9 hehtaaria ja viljelystä luopuneilla 5,8 hehtaaria peltoa. Peltoalaluokittain tarkasteltuna liki kaikki eli 99,3 % 1–5 peltohehtaaria omistavista viljelijöistä oli lopettanut viljelyn. Peltoalaluokassa 15–25 ha on nähtävissä siirtymä viljelystä luopuneiden ja aktiiviviljelijöiden osuuden muutoksiin, tässä ryhmässä on enemmän aktiiviviljelijöitä kuin viljelystä luopuneita (kuva 20).

Haastatteluihin vastanneiden viljelystä luopuneiden pellonomistajien ja aktiiviviljelijöiden jakautuminen peltoluokkiin. On nähtävissä luokassa 15–25 ha siirtymä pellonvuokrauksesta aktiiviviljelyyn. Pellonvuokrausta ei harjoiteta enää kyseistä luokkaa isommilla aloilla, sen sijaan omaan lukuun tehtävää viljelyä harjoitetaan myös hyvinkin pienillä peltoaloilla. Kyselyssä ei kysytty tuotantosuuntaa, joten ei ole tietoa mitä kukin viljelee. Osa erikoiskasviljelystä tapahtuu varsin pienillä peltoaloilla.

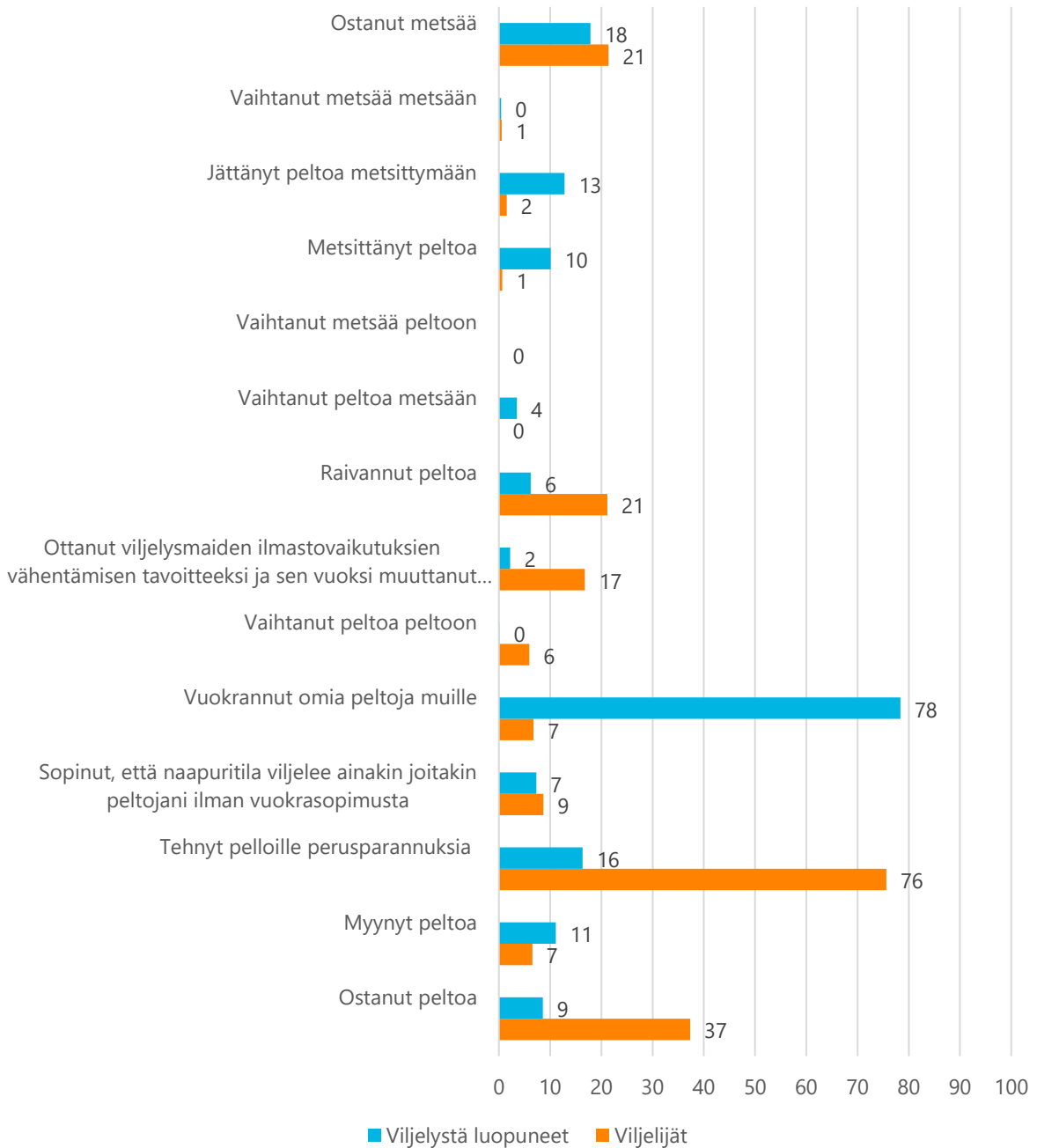

Kuva 20. Viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden osuudet tilan omassa omistuksessa olevan peltoalan (ha) kokoluokkien suhteen.

4.3.2. Pellonkäyttö nyt ja tulevaisuudessa vuonna 2025

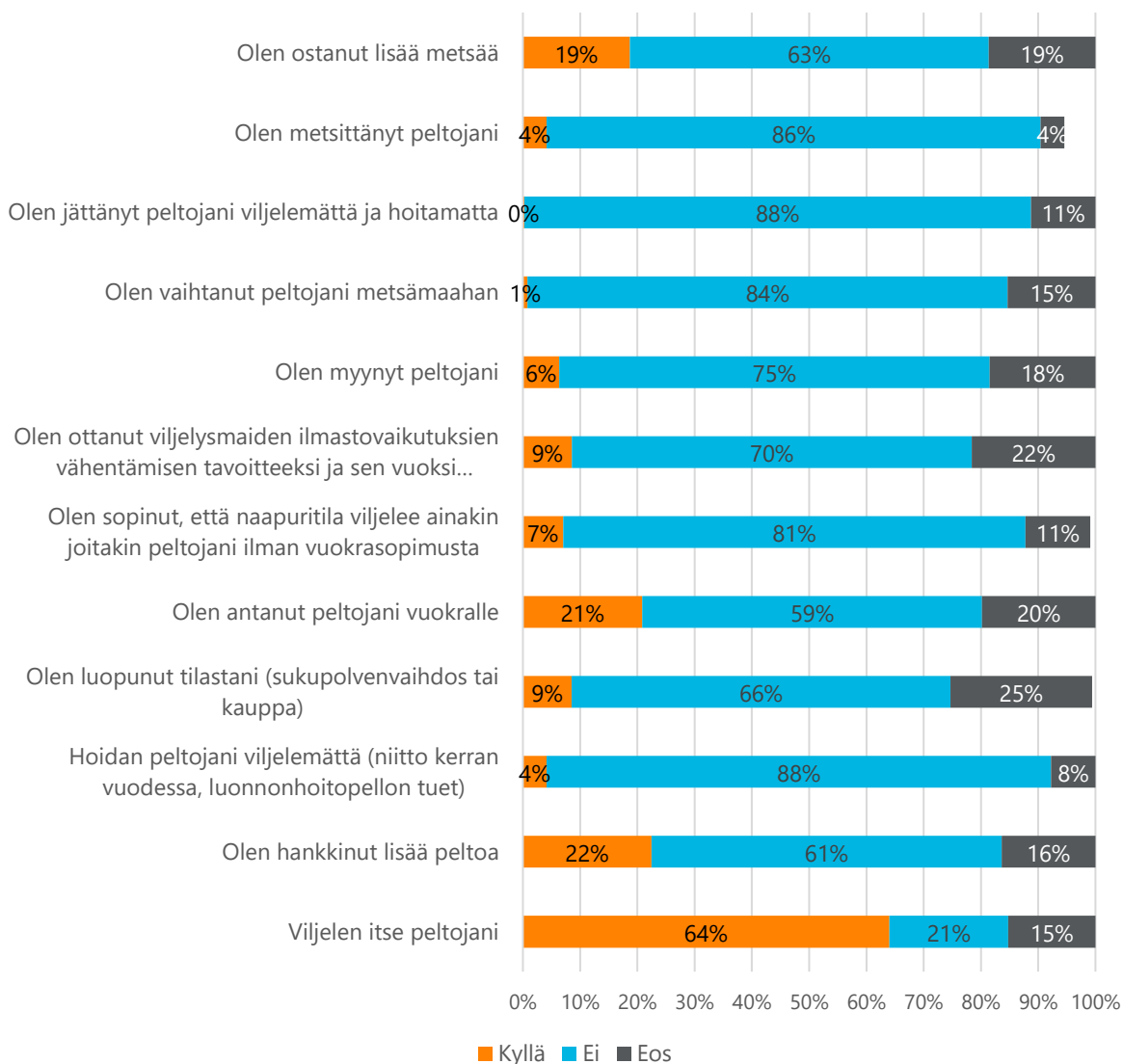
Viljelijöiltä ja viljelystä luopuneilta kysyttiin, mitä toimenpiteitä he ovat tehneet viimeisen viiden vuoden aikana. Kuvassa 21 näkyy, että viljelijät ovat tehneet ennen kaikkea perusparannuksia, ostaneet peltoa ja metsää, sekä raivanneet uutta peltoa, mutta myös jonkin verran ottaneet viljelysmaiden ilmastovaikutusten vähentämisen tavoitteeksi ja sen vuoksi muuttaneet viljelykäytäntöjään. Viljelystä luopuneet ovat useimmin vuokranneet omia peltoja muille, ostaneet metsää, tehneet jonkin verran perusparannuksia, mutta myös jättäneet peltoa metsittymään ja joka kymmenes tietoisesti metsittänyt peltoa.

Viiden viime vuoden kuluessa olen (% vastanneista):

Kuva 21. Viimeisen 5 vuoden aikana (2016–2020) pelto- ja metsämaan hallinnassa tehdyt toimenpiteet.

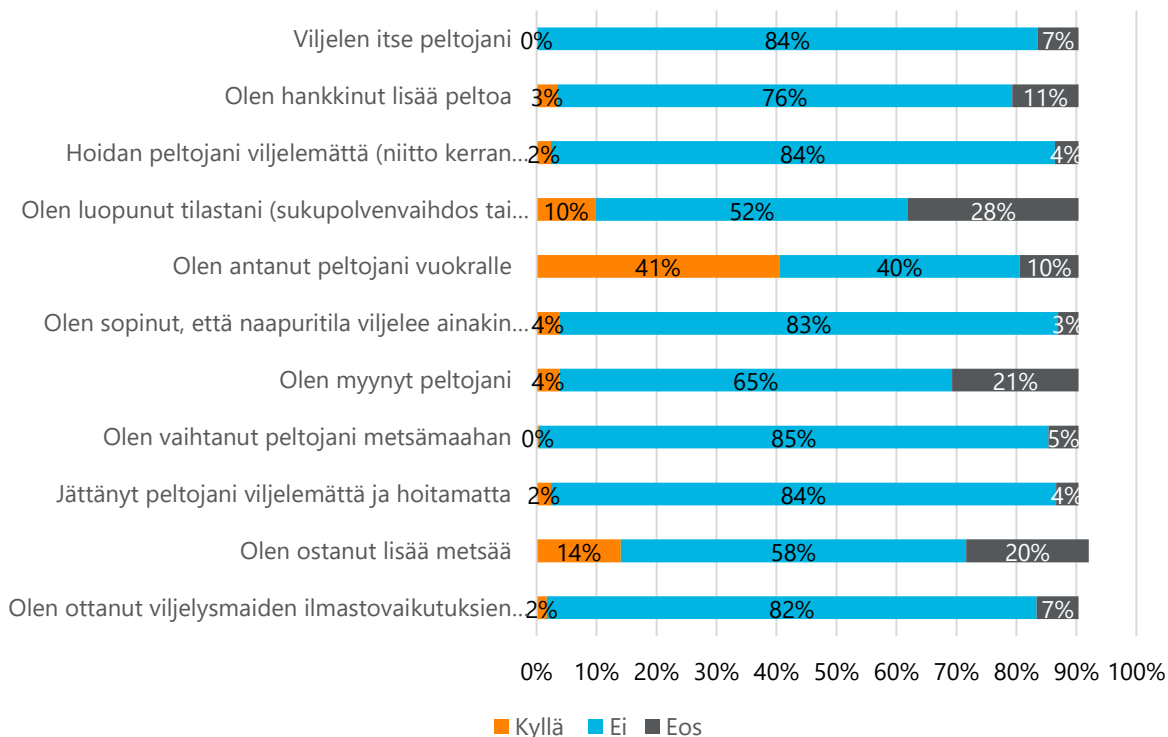
Viljelijöiden näkemyksiä v. 2025 tilanteesta omalla tilallaan

Kuva 22. Viljelijöiden näkemyksiä vuoden 2025 tilanteesta omalla tilallaan. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Kyselyyn vastanneiden viljelijöiden joukossa oli vahva aikomus edelleen vuonna 2025 olla itse aktiivinen viljelijä (kuva 22), sillä 64 % vastanneista ajatteli edelleen jatkavansa 5 vuoden kuluttua omien peltojensa viljelyä. Edelleen vastaajista 22,5 % aikoi hankkia lisää peltoa. Kuitenkin on huomattava viidenneksen aikovan vuokrata peltoja pois omasta hallinnastaan ja hieman alle 10 % vastaajista odottaa toteuttavansa lähivuosina sukupolvenvaihdoksen ja siirtävänsä maatalaomaisuuden eteenpäin. Lisämetsän hankkiminen kiinnosti lähes joka viidettä vastaajaa. Viljelijöistä liki joka kymmenes ottaa myös viiden vuoden päästä ilmastovaikutusten vähentämisen tavoitteekseen; lukema on selvästi pienempi kuin viljelijöiden vastaus viimeisen viiden vuoden aikana (joka viides).

En viljele enää ja vuonna 2025...

Kuva 23. Viljelystä luopuneiden näkemyksiä tilanteestaan vuonna 2025. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

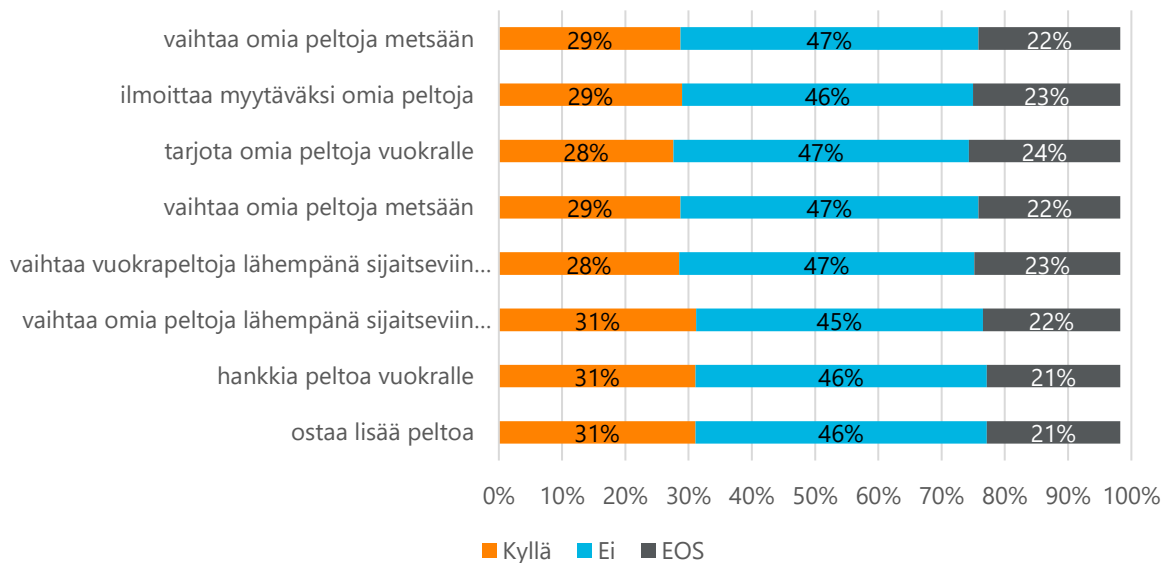
Jo vastaushetkellä viljelystä luopuneet (kuva 23) näkivät pääosin edelleen hallitsevansa omaa pelto-omaisuuttaan myös vuonna 2025. Pelto-omaisuutta arvostetaan eikä sitä juurikaan oltu valmiita jättämään hoitamatta. Pellon vuokraaminen toiselle viljelijälle oli näköpiirissä 40,5 %:lla vastaajista. Sukupolvenvaihdoksia tai tilan myyntiä sen sijaan odotti toteuttavansa 9,2 % jo viljelystä luopuneista vastaajista. Noin joka seitsemäs uskoo olevansa ostanut lisää metsää. Hyvin harva peltonsa vuokranneista aikoo ottaa viljelysmaiden ilmasto vaikutusten vähentämistä tavoitteekseen. Tämä on varmastikin luonnollista, kun itsellä ei enää ole aktiivista maataloustuotantoa eikä näin myöskään maatalouspolitiikan ohjausvaikutus kosketa viljelystä luopuneita pellonomistajia.

4.3.3. Sähköisten palveluiden käyttö ja kiinnostus uudenlaiseen palvelualueeseen

Kyselyssä selvitettiin vastaajien kiinnostusta ja halua ottaa uudenlainen, tilusrakenteen kehittämistä palveleva karttapohjainen sähköinen palvelu käyttöön. Viljelijöillä on jo useita erilaisia sähköisiä palveluita käytössään muissa yhteyksissä ja toisaalta, kysyttäessä potentiaalisten peltonmyyjien tai -vuokraajien määrää, heidät kyetään helposti tunnistamaan omalta alueelta. Näistä syistä johtuen kielteinen suhtautuminen uuteen karttapohjaiseen palveluun oli vahvempaa kuin kiinnostus (kuva 24). Kielteisten vastausten prosenttiosuus vaihtelee 45,3 %:n ja 47,1 %:n välillä.

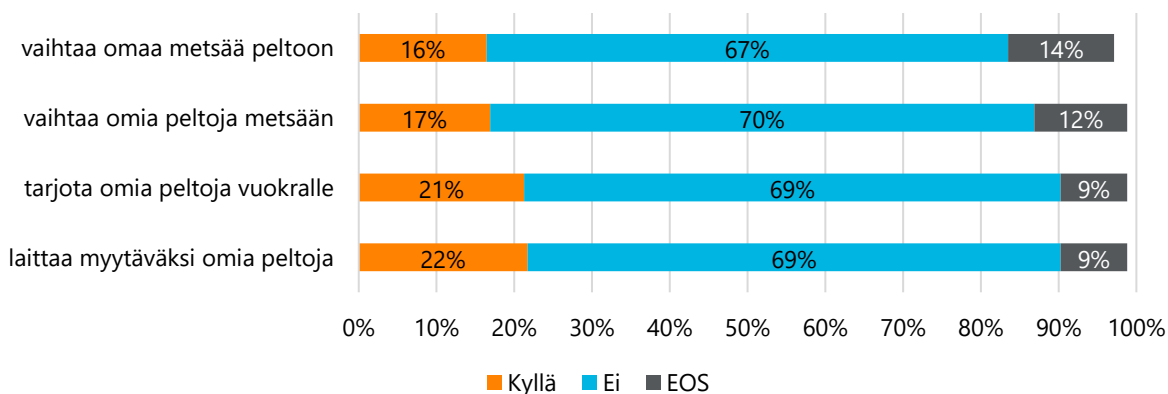
Vähäinen kiinnostus oli vielä vahvempaa viljelystä luopuneiden keskuudessa, jossa "Ei" - vaihteli 68,6 %:n ja 70,0 %:n välillä. vastausten osuus (kuva 25).

Viljelijöiden kiinnostus sähköiseen markkinapaikkaan, %

Kuva 24. Viljelijöiden kiinnostus karttapohjaiseen sähköiseen markkinapaikkaan kiinteistö- ja maatalouden kehittämisen tukena. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Viljelystä luopuneiden kiinnostus sähköiseen markkinapaikkaan, %

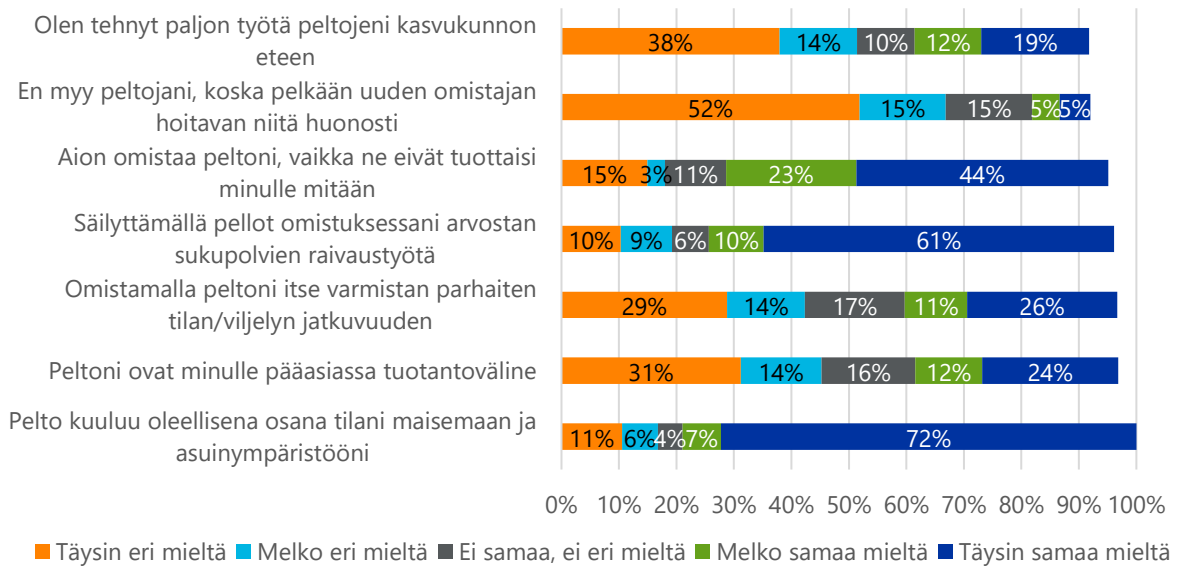

Kuva 25. Sähköisen, karttapohjaisen markkinapaikan kiinnostavuus viljelystä luopuneiden keskuudessa. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

4.3.4. Motiivit pellonomistukseen

Omasta viljelytoiminnasta luopuneiden pellonomistajien motiivit pellon omistamiselle ovat vaihtelevat (kuva 26). Tärkein vaikutin on pellon kuuluminen oleellisena osana oman tilan ja asuinympäristön maisemaan (täysin samaa mieltä 71,0 % vastaajista). Pellonomistajilla on edelleen vakaa aikomus omistaa pellot, vaikka ne eivät tuottaisi omistajalleen mitään (täysin samaa mieltä 43,8 %), sillä omistuksen jatkamisella nähdään arvostettavan aiempien sukupolvien työtä (täysin samaa mieltä 61,0 %).

Viljelystä luopuneiden motiiveja pellon omistamiselle, %

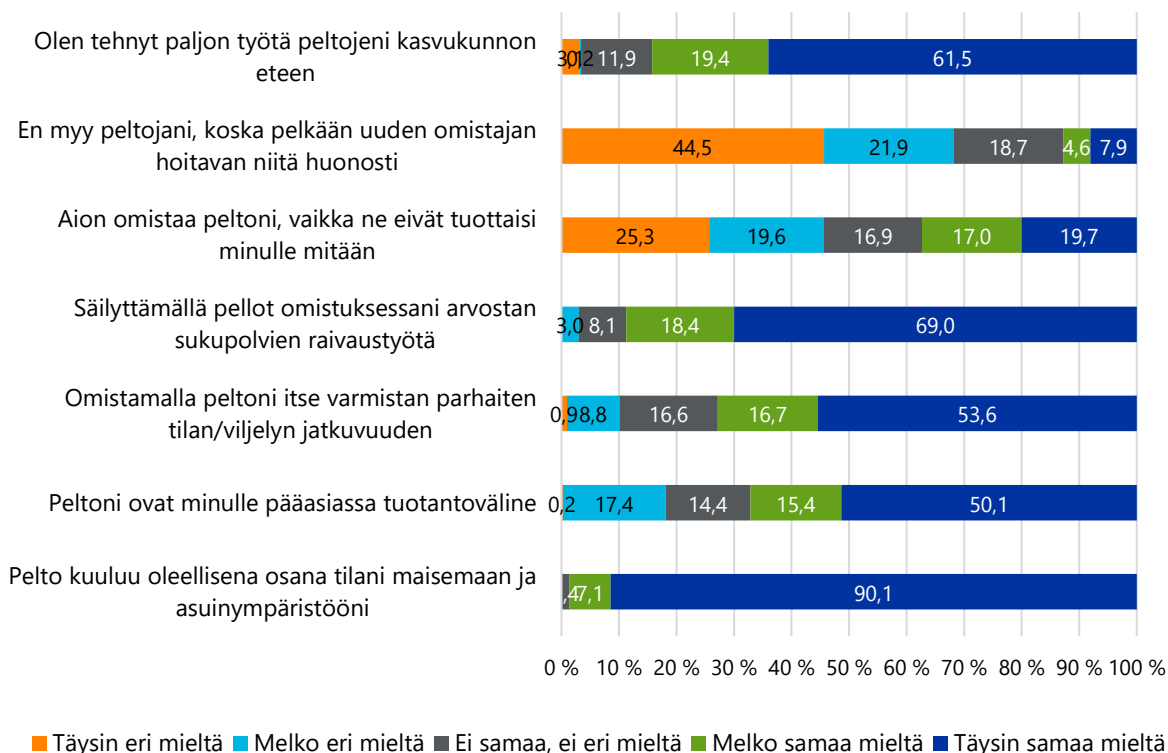

Kuva 26. Viljelystä luopuneiden motiiveja pellon omistamiselle. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Myös viljelijöiden joukossa (kuva 27) peltomaisema koettiin oleelliseksi osaksi omaa asuinympäristöä, täysin samaa mieltä oli 90,1 % kyselyyn vastanneista. Peltojen säilyttäminen omassa hallinnassa oli myös erittäin merkittävä tekijä viljelijöiden joukossa, sillä 69,0 % koki siten arvostavansa aiempien sukupolvien tekemää työtä. Kuitenkin viljelijöiden joukossa pellostuottaminen nähtiin mahdollisemmaksi kuin viljelystä luopuneiden joukossa, viljelijöistä 19,7 % oli täysin samaa mieltä väitteen ”Aion omistaa peltoni, vaikka ne eivät tuottaisi minulle mitään”, kun taas viljelystä luopuneista näin ajatteli 44 %.

Viljelijät kokivat panostaneensa peltojensa kasvukunnon eteen, sillä 61,5 % viljelijöistä oli täysin samaa mieltä ja 19,5 % melko samaa mieltä. Oman pelto-omistuksen jatkuvuudella nähtiin myös varmistettavan tilan tai viljelyn jatkuvuus hallinnassa olevalla maaomaisuudella (täysin samaa mieltä 53,6 % vastanneista viljelijöistä).

Viljelijöiden motiiveja peltojen omistamiselle, %

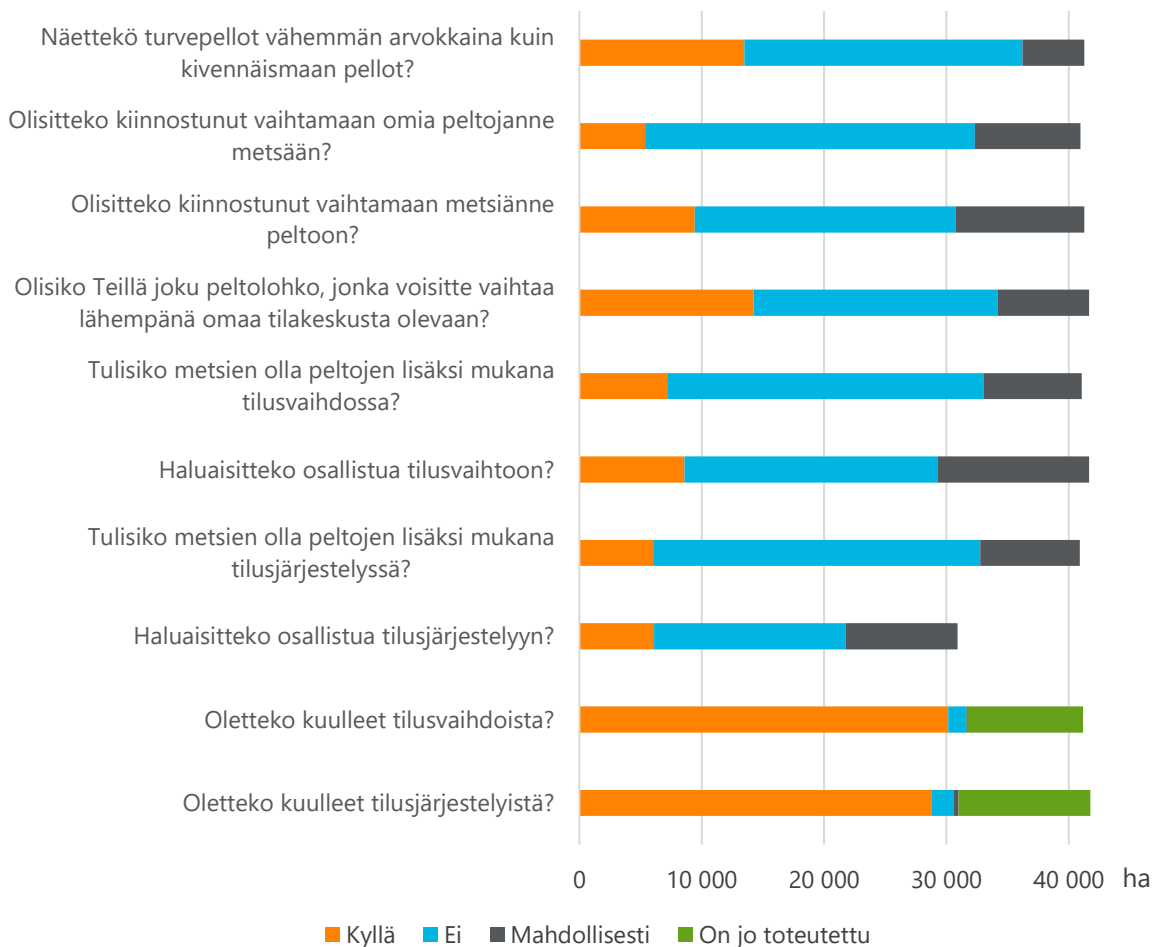

Kuva 27. Pellonomistuksen motiivit viljelijöiden keskuudessa. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

4.3.5. Näkemykset ja tavoitteet tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin

Painottamalla aineisto vastaamaan Keski-Pohjanmaan alueella omistettua peltoalaa voitiin tarkastella peltohehtaareiden kautta viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden suhtautumista tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin (kuvat 28 ja 29). Molemmilla pellonomistajaryhmillä oli kokemusta sekä tilusjärjestelyistä että tilusvaihtoista, joskin viljelystä luopuneet vastasivat useammin, etteivät olleet kuulleet näistä kummastakaan. Tilusvaihtoja tehdään Maanmittauslaitoksen tietojen mukaan siinä määrin vähän, että tilusvaihdot todennäköisesti sekoittuivat molempien ryhmien vastauksissa tilusjärjestelyihin. Vastaukset eivät tarkoita tässä toteutettujen tilusjärjestelyjen tai tilusvaihtojen hehtaarimäärää, vaan kaikissa kuvien vastauksissa kyseessä on tilojen omistama peltoala. Kokonaisuudessaan tilusjärjestelyjen kannatus jää melko alhaiseksi, mikä saattaa johtua myös jo toteutetuista tilusjärjestelyistä useilla Keski-Pohjanmaalla.

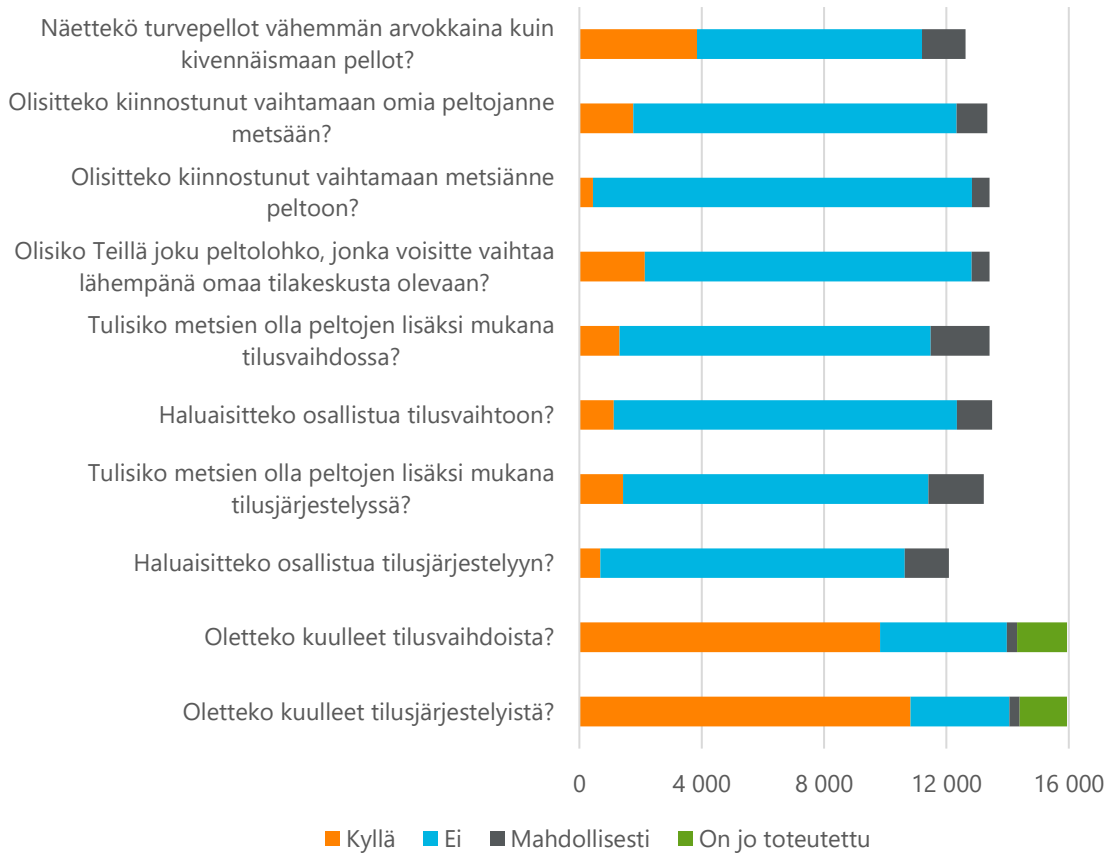
Viljelijöiden suhtautuminen tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin hehtaareina

Kuva 28. Omistuksessa olevien hehtaarien kautta tarkasteltu viljelijöiden näkemys tilusrakennetta kehittävästä toimenpiteistä. Pylväiden summautuminen alle 41 800 hehtaarin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Turvepellot nähtiin sekä viljelijöillä että viljelystä luopuneilla osin vähemmän arvokkaina kuin kivennäismaan pellot. Viljelijöillä ja viljelystä luopuneilla oli joitakin eroja tilusrakennetta kehittävien toimenpiteiden suhteen. Merkittävin ero oli, että osa viljelystä luopuneista ei ottanut kysymyksiin kantaa: usein ilmaistu näkemys oli, että *"tilusjärjestelyt ja tilusvaihto eivät ole minulle ajankohtaisia, enkä halua ottaa niihin kantaa"*, eikä haastattelija sen vuoksi pyrkinyt väkisin saamaan kysymyksiin vastauksia. Viljelijät olivat jonkin verran kiinnostuneempia ja valmiimpia tilusrakennetta parantaviin toimiin. Viljelijät voisivat myös jossain määrin tarjota metsiään vaihdossa, jos saisivat vastineeksi peltoja. Viljelystä luopuneet olivat tähän vähemmän valmiita. Toiseen suuntaan, eli peltojen vaihtamiseen metsiksi molemmat ryhmät suhtautuivat suhteellisen samalla tavoin siten, että viljelijöillä mahdollisesti -vaihtoehto oli suurempi kuin viljelystä luopuneilla. Metsien mukaan ottamiseen tilusjärjestelyssä oli kannatusta, joka ei poikennut juurikaan muista väittämistä.

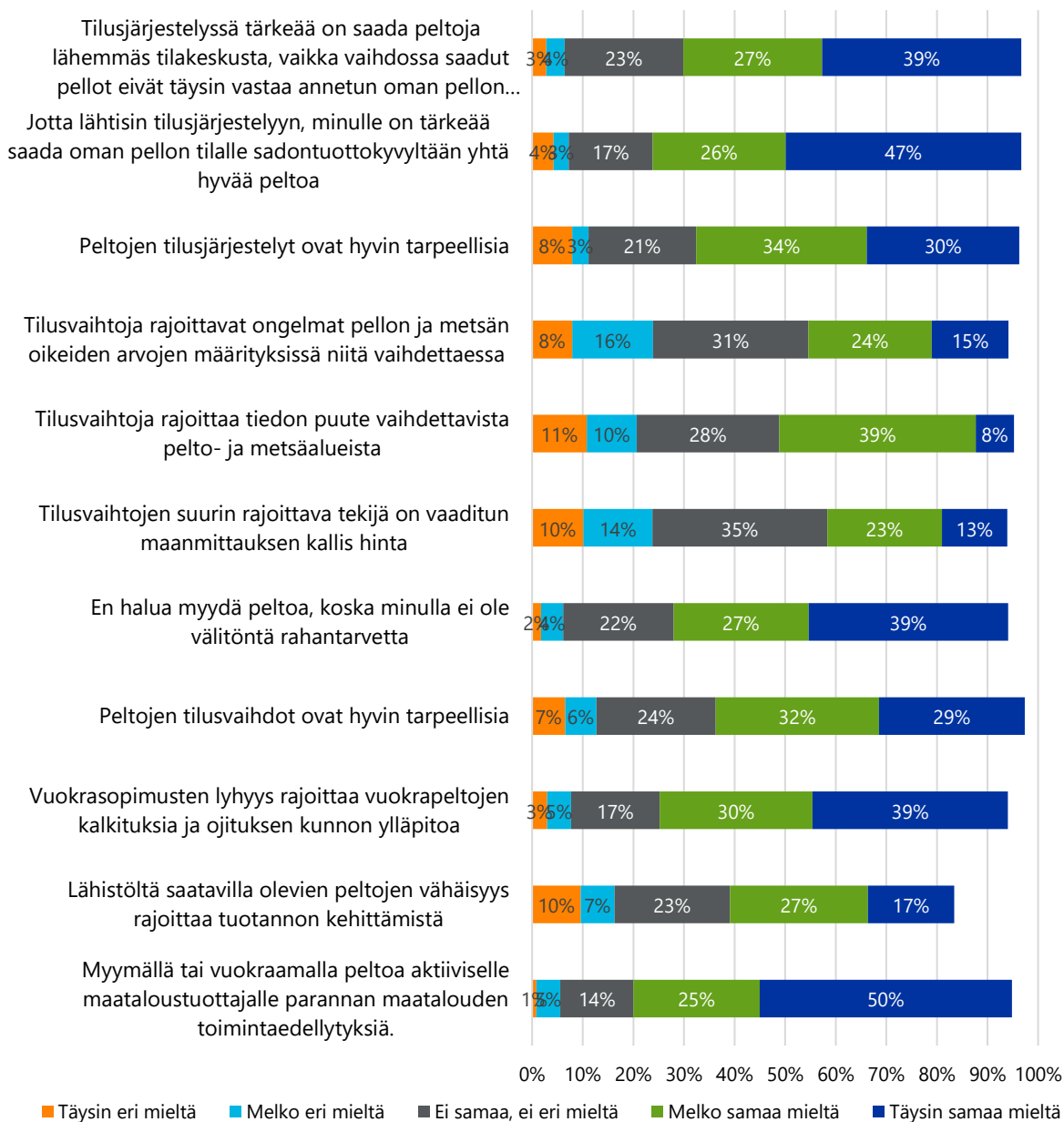
Viljelystä luopuneiden suhtautuminen tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin, peltohehtaareina

Kuva 29. Omistuksessa olevien hehtaarien kautta tarkasteltu viljelystä luopuneiden näkemys tilusrakennetta kehittävästä toimenpiteistä. Pylväiden summautuminen alle 16 000 hehtaarin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

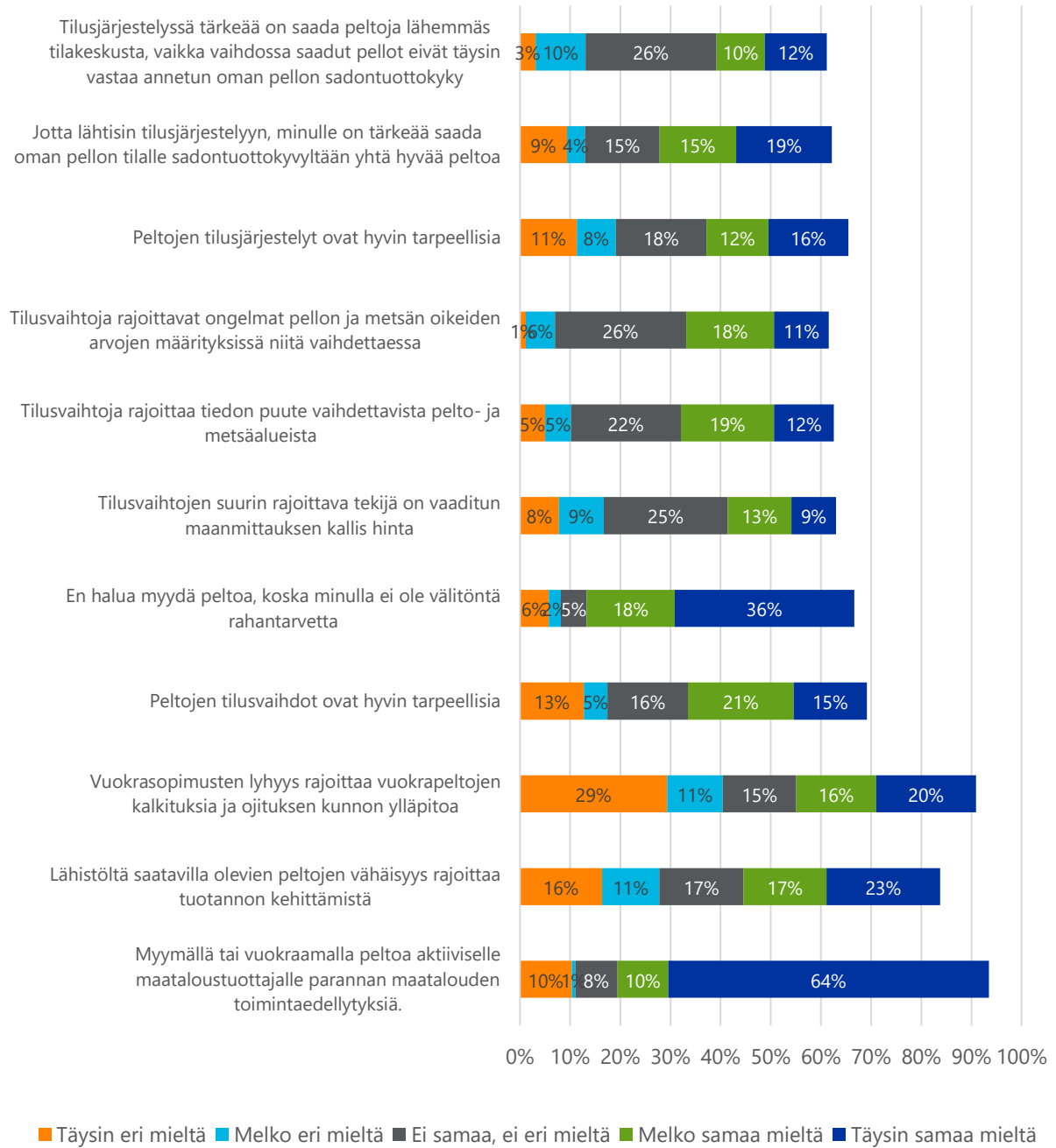
Viljelijöistä 64 prosenttia näki tilusjärjestelyt kuten myös tilusvaihdotkin (61 %) tarpeellisiksi toimenpiteiksi (kuva 30). Viljelijöille tärkeitä olivat peltojen saaminen lähemmäs tilakeskusta sekä saada sadontuottokyvyltään vähintään yhtä hyvää peltoa tilalle tilusjärjestelyn myötä. Myös tässä kyselyssä nousi esiin vuokrasopimusten merkitys peltojen perusparannuskunnostusten toteuttamiseen vuokraviljelijän näkökulmasta, sillä vastaajista 30 prosenttia oli melko samaa mieltä ja 39 prosenttia täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Viljelijöiden näkemykset tilusrakenteen kehittämistoimenpiteistä, %

Kuva 30. Viljelijöiden suhtautuminen tilusrakennetta kehittäviin toimenpiteisiin. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Viljelystä luopuneiden näkemyksiä tilusrakenteen kehittamisestä, %

Kuva 31. Viljelystä luopuneiden näkemyksiä tilusrakenteen kehittamisestä. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Viljelystä luopuneiden tilusrakenteen kehittämiseen liittyvissä vastauksissa oli huomattavaa, että näihin väittämiin he eivät välttämättä ottaneet ollenkaan kantaa: keskimäärin kolmannes ja joihinkin kysymyksiin lähes 40 prosenttia jätti vastaamatta (kuva 31). Vastanneista kuitenkin yli 70 prosenttia oli melko tai täysin samaa mieltä siitä, että myymällä tai vuokraamalla peltoa aktiiviselle maataloustuottajalle, hän parantaa samalla maatalouden toimintaedellytyksiä (kuva

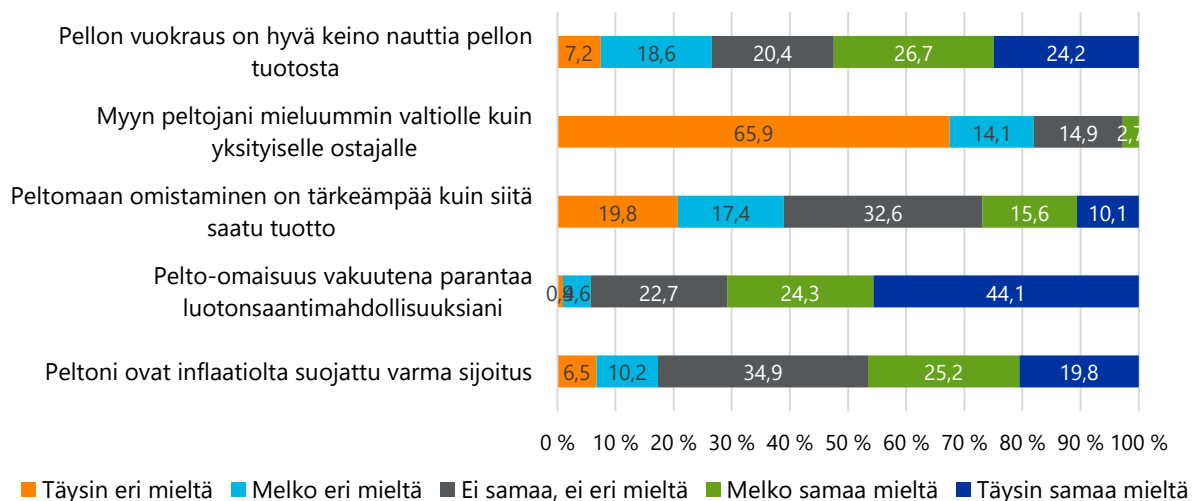
31). Peltoa ei kuitenkaan välttämättä haluta myydä, vastanneista liki 80 prosenttia ei halua myydä peltojaan, sillä heillä ei ole välitöntä rahantarvetta. Enemmistö vastanneista pitää sekä tilusjärjestelyjä että tilusvaihtoja tarpeellisina. Peltonsa pois vuokranneista noin 40 prosenttia eivät nähneet vuokrasopimusten lyhyiden rajoittavan perusparannusten tekemistä. Toinen väittämä, josta oltiin eniten eri mieltä, oli se, että peltojen saatavuus lähitöillä rajoittaisi tuotannon kehittämistä.

4.3.6. Pelto-omaisuus – tuotantoresurssia ja pääomaa

Pelto-omaisuuteen liittyy monia erilaisia arvoja, osaa niistä voidaan tarkastella maatalouden tuotantoresurssin ja osaa peltoon sitoutuneen pääoman ja sen tuoton kautta. Kuten tilinpäätöksestä tiedetään, molemmat näkemykset summautuvat samaksi taseen loppusummaksi, mutta kolikolla on tässäkin kaksi puolta.

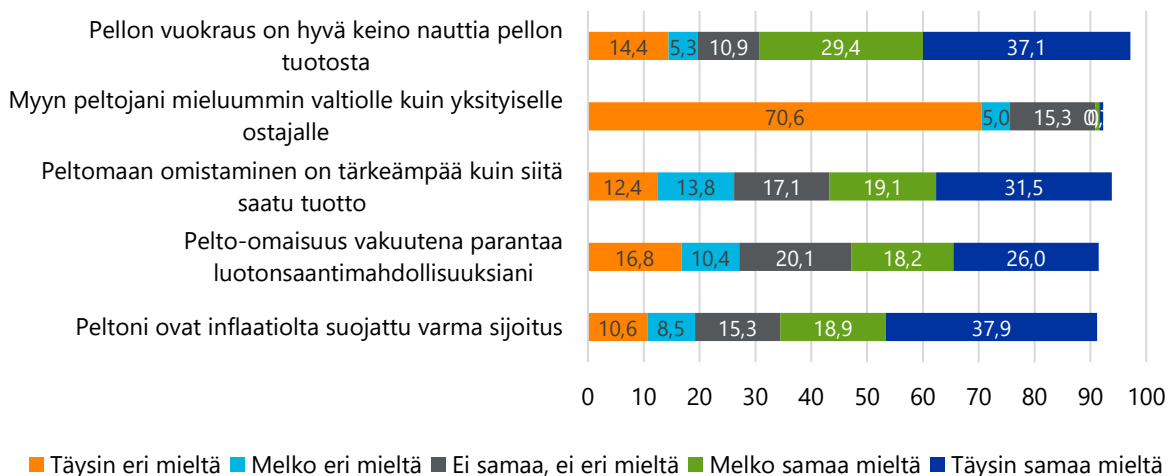
Kyselyä edeltäneissä ennakkohaastatteluissa tuli esiin ajatus naapurille peltomaan myymiseen liittyvistä haasteista: yhtä peltoalasta kiinnostunutta naapuria ei haluttu suosia toisten sijasta. Tällaisessa tilanteessa peltomaan myyminen valtiolle sai kannatusta yksittäiseltä haastatelta-valta. Kun tätä kysyttiin laajemmalla vastaajajoukosta, ei se kuitenkaan ollut pellonomistajia kiinnostava vaihtoehto. Toki on huomattava tilusjärjestelyiden yhteydessä valtion käyvän maakauppaa alueiden omistuksen uudelleenjärjestelyn yhteydessä.

Viljelijöiden näkemykset pelto-omaisuuden hallinnasta, %

Kuva 32. Viljelijöiden näkemyksiä pelto-omaisuuden hallinnasta. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Viljelystä luopuneiden näkemyksiä pelto-omaisuuden hallinnasta,
%

Kuva 33. Viljelystä luopuneiden näkemyksiä pelto-omaisuuden hallinnasta. Pylväiden summautuminen alle sadan prosentin kertoo kysymyksiin vastaamattomien osuuden.

Viljelijät (kuva 32) tarkastelevat peltoon sitoutunutta pääomaa hieman eri tavoin kuin viljelystä luopuneet (kuva 33). Viljelijöille luotonsaantimahdollisuudet ovat tilan kehittämisessä tärkeitä ja 44,1 prosenttia arvioikin pelto-omaisuuden vakuusarvon parantavan luotonsaantimahdollisuuksia. Edelleen liki neljännes, 24,5 prosenttia viljelijöistä oli täysin samaa mieltä pellonvuokrauksesta hyvänä keinona nauttia pellon tuotosta. Viljelystä luopuneista samoin ajatteli hieman isompi osuus eli 37,9 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä pellonvuokrauksesta keinona nauttia pellon tuotosta.

5. Tulosten tarkastelu

Tässä tutkimuksessa selvitettiin viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden henkilöiden pellonomistuksen tavoitteita, motiiveja ja suunnitelmia työpajojen, viljelijähaastattelujen ja pellonomistajakyselyn avulla Keski-Pohjanmaalla. Pellonomistuksen tavoitteiden pohjalta viljelijöiltä ja viljelystä luopuneilta kysyttiin edellytyksiä ja kysyntää matalan kynnyksen karttapohjaisesta pelto- ja metsämaan kauppa-, vuokraus- ja vaihtopaikaksi sähköisestä alustasta. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös nostaa yhteiskunnalliseen keskusteluun pellonomistuksen ja tilusrakenteen kehitystarpeita, jotta tilusrakenteen kehittämisen tärkeys tunnistettaisiin niin maatalan talouden kuin ilmastovaikutustenkin parantamisen keinona.

Tulosten mukaan on havaittavissa, että viljelijät ovat viljelystä luopuneita selvästi valmiimpia kehittämään tilusrakennetta. Tutkimuksen kohdealueella Keski-Pohjanmaalla monella viljelijällä ja viljelystä luopuneella olikin jo kokemuksia toteutuneista tilusjärjestelyistä. Tilusjärjestelyjä voidaan toteuttaa, jos peltoalan omistajista riittävä osuus kannattaa niitä. Kevyempiin tilusvaihtoihin riittää jo kaksi kiinnostunutta osapuolta. Vuokramailla viljelyn osuus oli vuonna 2020 Keski-Pohjanmaalla 28,2 ja koko maassa 34,1 prosenttia. Suurin osa vuokramaista tulee viljelystä luopuneilta pellonomistajilla, jotka olisi myös saatava kiinnostumaan maatalouden tilusrakenteen kehittämistä. Tutkimustulosten mukaan peltonsa vuokranneet ovatkin moninainen joukko, jossa tavoitteet ja aktiivisuus näissä kysymyksissä vaihtelevat.

Tulosten mukaan pelto ei helposti vaihda omistajaa viljelystä luopumisen yhteydessä, sillä tarvetta myyntiinkään ei välttämättä ole. Vastaavia tuloksia on saatu myös metsistä metsänomistajakyselyissä (Aalto ym. 2022). Puolet peltonsa vuokranneista ei ole myymässä peltojaan, eikä asiaa nähdä samalla tavalla tärkeäksi kuin viljelijöiden piirissä. Tulosten mukaan viljelystä luopuneet pitävät peltot yleensä omistuksessaan jo siitäkin syystä, että vaikka tällä hetkellä viljelyä jatkavaa ei perhepiirissä olisi selvillä, halutaan jättää päätös jatkamisesta tai muista ratkaisuksista jälkipolvelle. Lisäksi omistamisen taustalla on se, että arvostetaan sukupolvien tekemää raivaustyötä säilyttämällä peltot omassa omistuksessa. Tällaisissa tapauksissa vuokraus on perusvaihtoehto, jolla tulevaisuuden mahdollinen tarve saadaan pidettyä omissa käsissä. Erityisesti peltonsa vuokranneiden parissa oli paljon vastaajia, jotka eivät ottaneet kyselyssä tilusvaihto- ja tilusjärjestelykysymyksiin mitään kantaa, vaikka tilusrakenteen kehittämiseen tarvittaisiin kaikkia pellonomistajia. On kuitenkin huomioitava se, että tulosten mukaan pellonomistuksen tavoitteet vaihtelevat viljelystä luopuneiden parissa, joten tätä ryhmää ei voi tarkastella yhtenä joukkona. Osa viljelystä luopuneista oli myös selvästi keskittynyt metsätalouden harjoittamiseen, ja pellon omistamisesta ja mahdollisuudesta jatkaa viljelyä myöhemmin on tällöin merkittävää hyötyä verosuunnittelun kannalta.

Viljelijöiden ja viljelystä luopuneiden parissa tilusjärjestelyihin oltiin selkeästi tyytyväisiä niiden osalta, jotka siihen olivat osallistuneet ja joilla oli tilusjärjestelyistä kokemuksia. Erityisesti korostettiin peltojen sijainnin paranemista lähelle tilakeskusta sekä ojien ja teiden kuntoon laittoa. Pellonomistajista oli tärkeää hyvään maan/pellonvaihdon lopputulokseen pääsemiseksi mahdollisuutta luotettavasti arvioida vaihdettavan pellon ominaisuuksia. Erityisesti tuotiin esille peltojen ravinnearvot, pH, maalaji, maan rakennetilanne, kivisyys, ojitustilanne ja salaojakartat. Kielteisiä kokemuksia oli selkeällä vähemmistöllä ja niissä korostettiin toisaalta pitkää tilusjärjestelyprosessia sekä huonoa ajoitusta. Tilusjärjestely saattoi esimerkiksi tulla toteutukseen juuri ennen sukupolvenvaihdosta, jolloin edellisellä polvella ei ollut kiinnostusta parannuksiin ja jatkajalla ei vielä ollut mahdollisuutta vaikuttaa tilusjärjestelyyn.

Ilmastonmuutoksen hillinnän näkökulmasta viime vuosien aikana on kiinnitetty paljon huomiota turvepeltoihin, joita Suomen viljelypinta-alasta on noin kymmenen prosenttia, mutta

kasvihuonekaasupäästöistä 50–60 prosenttia. Näissä turvepelloissa on potentiaalia päästöjen vähentämiseen muuttamalla viljelykäytäntöjä itse viljelyssä tai tekemällä maankäytön muutoksia. Keski-Pohjanmaan kyselytulosten mukaan alueen viljelijöistä noin viidennes on ottanut viljelysmaiden ilmastovaikutusten vähentämisen tavoitteekseen ja muuttanut sen vuoksi viljelykäytäntöjään. Kun kyselyssä kysyttiin tilannetta vuonna 2025, viljelijät olivat epävarmempia; vain noin joka kymmenes ilmoitti ottavansa ilmastovaikutukset silloin huomioon viljelykäytännöissään. Tulosten mukaan viljelystä luopuneet eivät niinkään mieti ilmastovaikutusten vähentämistä tavoitteena, vaan jättävät tämän tehtävän vuokraajille.

Viljelijöiltä ja viljelystä luopuneilta kysyttiin myös edellytyksiä ja kysyntää matalan kynnyksen karttapohjaiseksi pelto- ja metsämaan kauppa-, vuokraus- ja vaihtopaikaksi sähköisenä alustana. Puolet viljelijöistä ei ollut kiinnostuneita tällaisesta palvelusta, hieman alle kolmasosa esitti kiinnostuksensa ja loput eivät osanneet sanoa kantaansa. Viljelijät näkivät tilusrakenteen kehittämistä edistävälle uudelle sähköiselle palvelulle kuitenkin enemmän mahdollisuuksia kuin vuokraajat. Kaksi kolmasosaa viljelystä luopuneista ei ollut tällaisesta kiinnostunut ja joka viides taas ilmoitti kiinnostuksensa. Mikäli tällaista uutta peltojen ja metsien myyntiä ja vaihdantaa edistävää sähköistä palvelualustaa lähdetäisiin kehittämään, olemassa olevien palveluiden runsaus olisi kuitenkin huomioitava. Viljelijähaastattelut nostivat esiin tarpeen neutraaliin ja anonyymiin kaupankäyntiin, jossa sähköiset ratkaisut nähtiin potentiaalisiksi kanavaksi tilusvaihtojen ja maakauppojen toteuttamiseksi.

Keski-Pohjanmaan kyselyn perusteella voidaan vetää johtopäätös, että viljelystä luopuneiden ja peltonsa vuokralle antaneiden kiinnostusta tilusrakenteen kehittämiseen tulisi lisätä, mikäli tavoitellaan merkittäviä parannuksia kiinteistörakenteessa. Jotta viljelystä luopuneiden joukkoa saataisiin mukaan tilusrakenteen kehittämiseen, pitäisi tunnistaa paremmin tämän ryhmän tavoitteita ja analysoida, mitkä olisivat parhaimpia keinoja kunkin omistamisen tavoiteryhmän tavoittamiseen ja siten keskustelujen avaamiseen mahdollisuuksista tehdä parannuksia viljelyä jatkavien tilusrakenteen parantamiseksi.

6. Johtopäätökset

Keinovalikoiman tunnettuutta tulisi lisätä

Erialaisten tilusrakennetta parantavien keinojen viestintä (tilusvaihto, tilusjärjestely, pellon myynti, vuokraus tai käytön muu sopiminen jne.) on tärkeässä osassa erityisesti pellonomistajille, jotka eivät viljele itse, sillä tietoisuuden nosto sopivista keinoista saattaisi lisätä kiinnostusta erilaisiin, juuri itselle sopiviin toimenpiteisiin. Esimerkiksi tilusvaihtoja voidaan tehdä myös eri maankäyttömuotojen kuten pellon, metsän ja tonttien välillä. Tilusvaihto vaikuttaa kuitenkin olevan pellonomistajille vähän tunnettu keino, sillä se sekoittui vastaajilla tilusjärjestelyyn, joka taas on laajempi keino. Kaikissa vapaaehtoisissa toimenpiteissä tarvitaan kuitenkin vähintään kaksi kiinnostunutta osapuolta, jolloin suurin haaste on molempia osapuolia houkutteleva lopputulos. Tällä hetkellä viljelystä luopuneet eivät ole riittävän kiinnostuneita tilusrakenteen parantamistoimista, joskin Keski-Pohjanmaalla tilusrakennetta on voitu parantaa muuta maata paremmin.

Keinovalikoiman tulee olla monipuolinen

Maanmittauslaitoksen tietojen mukaan tilusvaihtoja tehdään melko vähän suhteessa tilusjärjestelyihin. Yhtenä syynä tilusvaihtojen vähäisyyteen saattaa olla tilusvaihtoihin kohdistuva verotus, sillä kokonaisen kiinteistön vaihtaminen toiseen ei tällä hetkellä oikeuta tilusvaihdon verohuojennuksiin. Nykyisin maatilat koostuvat useista, osa maatiloista jopa yli kymmenestä kiinteistöstä ja useissa tapauksissa kokonaisen kiinteistön vaihtaminen toiseen voisi olla luonteva tapa tilusrakenteen kehittämiseksi. Se auttaisi tilusrakenteen parantamista myös sellaisilla alueilla, joilla peltoalat eivät ole yhtenäisesti keskittyneitä. Samoin Baijerissa käytössä oleva maatalousmaiden vuokrausten tuettu uudelleen järjestely ilman varsinaista omistusoikeuteen puuttumista voisi olla kokeilun arvoinen keino.

Joustavilla keinoilla ja neutraalilla markkinapaikalla voitaisiin vahvistaa paitsi jatkavien tilojen toimintaedellytyksiä, myös tukea maa- ja metsätalouden mahdollisuuksia vastata ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin. Mahdollistamalla pellon ja metsän väliset tilusvaihdot voidaan tukea molempien rakennekehitystä taloudellisesti mielekkäiksi kokonaisuuksiksi.

Sähköisestä markkinapaikasta apua tilusrakenteen kehittämiseen

Liian pienet ja huonon muotoiset sekä etäällä sijaitsevat pelto- ja metsälohkot ovat haastavia kohteita maatalousyrittäjille ja metsänomistajille. Digitalisaation kehityksen myötä tilusrakenne voidaan ottaa tarkasteluun uudesta näkökulmasta: miten digitalisaatio voisi paikallisesti tukea maanomistajia tilusrakenteen kehittämisessä ja kannattavuuden parantamisessa. Pellon ja metsän vaihtoja, vuokrausta ja myyntiä voitaisiin edistää uudella sähköisellä markkinapaikalla. Samalla markkinapaikka palvelisi mahdollisten laajempien tilusjärjestelyjen suunnittelun tukena. Tällöin vajaakäytössä olevia peltoja saataisiin aktiivisiin käsiin joko myymällä, vuokraamalla, vaihtamalla tai muuten sopimalla pellonkäytöstä. Tällaisen palvelualustan tulisi olla maatalan kynnyksen karttapohjainen peltomaan kauppa-, vuokraus- ja vaihtopaikka, joka sisältäisi peltojen lisäksi myös metsät. Nykyisissä erikoistuneissa palvelualustoissa kuten Metsään.fi, Karttapaikka ja Peltolohkot.fi ovat esimerkkejä, joista voi ottaa mallia uudenlaisen pellon markkinapaikan rakentamiselle.

Viljelystä luopuneiden saaminen mukaan tilusrakenteen kehittämiseen

Tilusjärjestelyjen aloittamisesta äänestetään omistettujen peltoalojen mukaan. MTK-Satakunnan 'Toimivalla tilusrakenteella säästöjä ja ympäristöhyötyjä' -webinaarissa tuli esille Maanmittauslaitoksen alustuksessa, että alueen suuri vuokrapellon määrä vaikuttaa selkeästi siihen, eteneekö tilusjärjestely vai ei. Mikäli vuokrapellon määrä on korkeampi kuin 60 prosenttia, tilusjärjestelytoiminta ei alueella lähde etenemään. Tämän tutkimuksen tulokset vahvistavat tätä siinä mielessä, että viljelystä luopuneiden tavoitteet ovat moninaisia ja heitä saattaa olla vaikea sekä tavoittaa että herättää kiinnostus tilusrakenteen kehittämiseen.

Perusparannusten edistäminen pellonvuokrausta ja omistusrakennetta kehittämällä

Peltonsa vuokranneilla pellonomistajilla on viljelijöitä vähäisempi mielenkiinto peltojen perusparannuksiin, jotka jäävät yleensä pellon vuokranneelle viljelijälle. Samalla myös pellolla mahdollisesti tehtävät ilmastotoimenpiteet jäävät vuokralaisena toimivan viljelijän vastuulle. Paremmalla tilus- ja omistusrakenteella voitaisiin samalla edistää perusparannusten ja ilmastotoimien toteutusta. Tähän päästäkseen on pohdittava erilaisia kannusteita sekä viljelijöiden että viljelystä luopuneiden näkökulmista.

Viitteet

- Aalto, L., Antturi, J., Horne, P., Hurttala, H., Hänninen, J. & Leppänen, J. 2022. Puunmyyntitulojen käyttö ja metsätalouden kannattavuuden mittaaminen – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 272. 87 s. + liite. <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/puunmyyntitulojen-kaytto-ja-metsatalouden-kannattavuuden-mittaaminen-metsanomistaja-2020.html>
- Avoimen rajapinnan määritelmä. 2014. <http://avoinrajapinta.fi/2014/10/11/avoin-rajapinta/>
- Bayerisches Landesamt für Statistik. 2021. Flächenerhebung nach Art der tatsächlichen Nutzung in Bayern zum Stichtag 31. Dezember 2020. Statistische Berichte. 234 s.
- Bayerisches Landesamt für Statistik. 2018. Bodennutzung der landwirtschaftlichen Betriebe in Bayern 2016. Totalerhebung. Statistische Berichte. 1273 s.
- Flurbereinigung (Mager, H.) 2022 (päivittyvä verkkojulkaisu). <https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Flurbereinigung>
- Forbord, Magnar; Vinge, Heidi; Magnussen, Tone; Mittenzwei, Klaus; Sky, Per Kåre; Stokstad, Grete; Stræte, Egil Petter; Rikkonen, Pasi; Schmid, Dierk. 2020. Endret jordbruk – spredte arealer: Et ressurshefte fra forskningsprosjektet Landfrag. Ruralis rapport 20 6: 40 s.
- Hiironen, J. & Ettanen, S. 2013. Peltoalueiden tilusrakenne ja sen parantamismahdollisuudet. Helsinki: Maanmittauslaitos. 65 s.
- Hujala, T., Myyrä, S., Hänninen, H. & Ovaska, S. 2017. Pellon ja metsän vuokraus – tarve vauhdittaa vai jarruttaa? Julkaisussa: Karppinen, H. (toim.). Maan ja veden omistus: ongelmia, tietoa ja tutkimustarpeita. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 2/2017: 39–42.
- Hänninen, H., Leppänen, J., Ovaskainen, V., Uusivuori, J. & Viitala, E.-J. 2017. Metsätalouden uusi kannustinjärjestelmä – teoriaa, käytäntöjä ja ehdotukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 5/2017. 91 s. Karhinen, R. (2019). Uusi alku, maatalous on myös tulevaisuuden elinkeino. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriön julkaisu. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161359>
- Krigsholm, P. 2014. Tilusjärjestelyjen tulevaisuuden tarpeet – selvitys maatalojen tilusrakenteen kehittymisestä 2000-luvulla. Aalto yliopiston opinnäytetyö. 62 s. <https://aalto-doc.aalto.fi/handle/123456789/13522>
- Kuutio. Vuosikirja 2018. Suomen Puukauppa Oy. http://www.e-julkaisu.fi/kuutio/vuosikirja_2018/mobile.html#pid=1
- Kuutio hakee uutta suuntaa. 2019. Metsälehti Makasiini 2/2019. s. 52–53.
- Kuutio. 2022. Käyttöehdot. <https://kuutio.fi/kuutio-palvelu/kayttoehdot-toimija/#/>
- Lahnamäki-Kivelä, S., Rikkonen, P., Hänninen, H. & Leppänen, J. 2020. Uusia välineitä tilusrakenteen kehittämiseen. Maaseudun Tulevaisuus 145: s. 9.
- Landbruksdirektoratet 2022 Jordleiepriser. <https://www.landbruksdirektoratet.no/nb/statistikk-og-utviklingstrekk/utvikling-i-jordbruket/jordleiepriser>

- Lehtinen, T. 2015. Toimija-asiakkaiden kokemuksia metsään.fi-palvelun käytöstä. Opinnäytetyö. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Leppänen, J., Hänninen, H. & Myyrä, S. 2017. Maanomistusrakenne ja sukupolvenvaihdokset. Julkaisussa: Karppinen, H. (toim.) 2017. Maan ja veden omistus: ongelmia, tietoa ja tutkimustarpeita. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 2/2017: 7-12. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-348-2>. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-348-2>.
- Linkola, T. 2015. Strategiaa tilusjärjestelyihin. Maankäyttö 4/2015.
- Luonnonvarakeskus. 2022. Maatalous- ja puutarhayritysten rakenne. <https://stat.luke.fi/maatalous-ja-puutarhayritysten-rakenne> Maaseudun tulevaisuus. 2019. Ruokavirasto määräsi Peltolohkot.fi-palvelun suljettavaksi tietosuojaan vedoten – muun muassa ProAgria puolustaa avoimuutta. 2019. Maaseudun Tulevaisuus 23.6.2019. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.455495>
- Maaseudun tulevaisuus. 2018. Viljatori avautui – Viljan myyjät ja ostajat pääsevät hieromaan kauppoja uuteen kauppapaikkaan. 2018. Maaseudun tulevaisuus 30.05.2018. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.242365>
- Maatilatilastollinen vuosikirja 2003. Suomen virallinen tilasto. 266 s. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2016092123952>.
- Metsään.fi-palvelun käyttö kasvaa tasaisesti. 2019. <https://www.metsakeskus.fi/uutiset/metsaanfi-palvelun-kaytto-kasvaa-tasaisesti>
- Metsään.fi. Suunnittele, asioi ja löydä töille tekijä. 2018. Suomen metsäkeskus. <https://www.metsaan.fi/sites/default/files/metsaanfi-opastava-mo-esite-web-sec.pdf>
- MMM 2022. Maa- ja metsätalousministeriön ja Suomen metsäkeskuksen tulossopimus vuodeksi 2022 ja alustavat tulostavoitteet vuosille 2023–2026. VN/1524/2022-MMM-1. 19s. <https://mmm.fi/documents/1410837/4961219/Mets%C3%A4keskus+2022-2026.pdf/fdd0295a-2a81-1239-e08e-32a54beb464e/Mets%C3%A4keskus+2022-2026.pdf?t=1643806027908>.
- Myyrä, S. & Pouta, E. 2009. Yhteispelto tukemaan tuottavuutta ja vesiensuojelua. Maaseudun tulevaisuus. 31.7.2009.
- Myyrä, S., Pouta, E. & Hänninen, H. 2008. Suomalainen pellonomistaja. Maa- ja elintarviketalous 115. 125 s., 5 liitettä.
- Niskanen, O. & Lehtonen, E. 2014. Maatilojen tilusrakenne ja pellonraivaus Suomessa 2000-luvulla. MTT Raportti 150, 27 s. Peltolohkot.fi -jupakan käänneet – Asia voi vielä muuttua. 2019. MaaseutuMedia 25.6.2019. <http://www.maaseutumedia.fi/peltolohkot-fi-jupakan-kaanteet-asia-voi-viela-muuttua/>
- Peltolohkot.fi saa toimia ainakin vuoden loppuun. 2019. Maaseudun tulevaisuus 12.7.2019. <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/maatalous/artikkeli-1.468294>
- Peltolohkorekisteri 2016, 1:5 000 – 250 000. 2016-11-23. Maaseutuvirasto, Agency for rural affairs (tekijä), CSC, Tieteen tietotekniikan keskus (jakelija), Maaseutuvirasto (jakelija), Etsin tutkimuksen tietoaisteiden hakupalvelu, 2019. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:csc-kata00001000000000000766>

- Peltolohko-USB. Ruokavirasto. <https://www.ruokavirasto.fi/tietoa-meista/avointieto/tiedon-luovutukset/peltolohko-usb/>
- PeltoOptimi. <https://www.opal.fi/peltooptimi/>
- Potka, T. 2016. Selvitysraportti – Tilusjärjestelytoiminnan kehittäminen. Verkkodokumentti: [http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/21391/251358_Tilusj%C3%A4rjestelytoiminnan_kehittaminen_\(selvitysraportti\)_2\).pdf](http://www.hare.vn.fi/upload/asiakirjat/21391/251358_Tilusj%C3%A4rjestelytoiminnan_kehittaminen_(selvitysraportti)_2).pdf)
- Riissanen, N. 2019. Metsätieto ja sähköiset palvelut -kärkihanke. Metsätieteen aikakauskirja 2019-10254. Tieteen tori. <https://doi.org/10.14214/ma.10254>
- Rikkonen, P., Niskanen, O. & Lahnamäki-Kivelä, S. 2021. Maatiloilla kiinnostusta kiinteistörakenteen kehittämiseen – miten tilusjärjestelyt saataisiin jatkuvaksi toiminnaksi? <https://www.luke.fi/fi/blogit/maatiloilla-kiinnostusta-kiinteistorakenteen-kehittamiseen-miten-tilusjarjestelyt-saataisiin-jatkuvaksi-toiminnaksi>
- Rikkonen, P., Myyrä, S., Hänninen, H., Leppänen, J. & Salmi, P. 2017. Tilus- ja yhdistämisyjärjestelyt keinona parantaa rakennekehityksen hallittavuutta ja kilpailukykyä. Julkaisussa: Karppinen, H. (toim.). Maan ja veden omistus: ongelmia, tietoa ja tutkimustarpeita. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 2/2017: 32–38.
- Saapunki, M. 2019. Viljatori. VYR-viljelijäseminaari 14.2.2019. https://www.vyr.fi/document/1/831/8c310f4/cf81_upload_e5f7338_viljatori_vyr_viljelijaseminaari_2019_02_14.pdf
- SSB 2022 Jordbruksareal, etter bruken (dekar). <https://www.ssb.no/statbank/table/05982/>
- SSB 2022 Jordbruksbedrifter, etter brukartype og jordbruksareal i drift 1999–2021, <https://www.ssb.no/statbank/table/05971/>
- SSB 2022 Jordleige. <https://www.ssb.no/statbank/table/12658/>
- SSB 2022 Landbrukseiendommer. <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/landbrukseiendommer>
- SSB 2019 Landbruk i hele landet. <https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/artikler-og-publikasjoner/landbruk-i-hele-landet>.
- Statistisches Bundesamt 2021a. Kaufwerte für landwirtschaftliche Grundstücke 2020. Land- und Forstwirtschaft, Fischerei. Fachserie 3 Reihe 2.4. 2020. 20 s.
- Statistisches Bundesamt 2021b. Eigentums- und Pachtverhältnisse 2020. Landwirtschaftszählung. Land- und Forstwirtschaft, Fischerei. Fachserie 3 Reihe 2.1.6. 2020. 132 s.
- Sulonen, K. 2014. Vuokranantajan asema tilusjärjestelyssä. Aalto-yliopisto. Diplomityö. <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/12886>
- TEM. 2022. Suomen Biotalousstrategia. Kestävästi kohti korkeampaa arvonlisää. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. <http://www.julkaisut.valtioneuvosto.fi>
- Unsere Instrumenten in den Projekten. 2022. Ländliche Entwicklung in Bayern. Bayerisches Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten. <https://www.stmelf.bayern.de/landentwicklung/instrumente/index.php>.

Uudet sähköiset palvelut metsään.fi ja puumarkkinat.fi. 28.4.2013. <http://www.puuntuotaja.com/uudet-sahkoiset-palvelut-metsaan-fi-ja-puumarkkinat-fi/>

Valonen, M., Haltia, E., Horne, P., Maidell, M., Pynnönen, S., Sajeva, M., Stenman, V., Raivio, K., Iittainen, V., Greis, K. & Laitinen, K. 2019. Suomen malli metsätietojen hyödyntämisessä. Metsään.fi-verkkosivujen tausta, toteutus ja tulevaisuuden näkymät. PTT raportteja 263. <http://www.ptt.fi/media/rap263-metsaanfi-suomeksi.pdf>

Viljatori: ohjeet hintakyselyyn myyjälle ja ostajalle. 16.9.2019. <https://www.hkscan.com/globalassets/hkscan.com/producer-site-fi/blog/2019/other-pictures/viljatorin-hintakysely-ohje.pdf>

Viljatori.fi-palvelu lopetetaan. 2021. Tiedote 30.11.2021. <https://www.viljatori.fi/pressrelease.html>

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset

Saate:

Luonnonvarakeskuksella on käynnissä pellonomistajuuteen ja sen kehittämiseen liittyvä PEL-TORI-hanke. Olemme tekemässä syksyllä 2020 kyselyä, jonka valmistelua varten haastatamme Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan maanomistajia. Olemme varmoja, että jokaiselta tilalta löytyy näkemyksiä peltojen ja metsien sijainnin ja omistuksen kehittämisestä, sillä harvalla tilalla ne ovat juuri sellaisia kuin niiden haluttaisiin olevan. Tästä meillä olisi muutama kysymys:

Kysymykset:

- Mikä on tulevaisuuden toivetilanteesi pelto-omistustesi osalta?
- Miten haluat kehittää pellonomistustasi? Mitkä ovat keskeisiä tarpeita, kun hankit/vuokraat uutta peltoa (sijainti, laatu jne.)?
- Mitkä ovat keskeisiä esteitä vuokraamisessa / ostamisessa / myymisessä / tilusvaihdolle /tilusjärjestelyille?
- Miten tulevina vuosina käytät peltoa?
 - Pellon viljely itse
 - Pellon hoitaminen viljelemättä
 - Pellon myyminen
 - Pellon antaminen vuokralle
 - Pellon vaihtaminen metsämaahan
 - Pellon jättäminen viljelemättä ja hoitamatta
 - Pellon metsitys

Jos olette luopumassa, millä tavalla aiotte myydä/vuokrata/hallinnoida/hoitaa peltoa?

- Onko alueella minkälainen pellon tarjontatilanne tällä hetkellä, onko myynnissä? Onko riittävästi vuokrattavia peltoja? Mistä saat tietoa myynnissä/vuokrattavissa olevasta pellostasta?
- Käytättekö jo joitakin maa- tai metsätalouden markkinoilla olevia nettisovelluksia (esim. Viljatori.fi, Peltolohkot.fi, Metsätilat.fi, Peltopörssi?) pellonhallintaan liittyvissä asioissa?
- Oletteko viimeisen 5 vuoden aikana 2016–2020
 - 1 ostanut peltoa
 - 2 raivannut peltoa
 - 3 hankkinut vuokrapeltoa
 - 4 myynyt peltoa
 - 5 vuokrannut peltoa muille
 - 6 vaihtanut peltoa metsään
 - 7 jättänyt peltoa metsittymään
 - 8 metsittänyt peltoa

Lisäkysymyksiä?

Liite 2: Kyselylomake

Haastattelurunko (aktiiviviljelijöille ja muille pellonomistajille kysymykset hieman eriytettyinä)

Haastattelun lyhyt avaus:

Luonnonvarakeskuksessa toteutetaan PELTORI -tutkimus- ja kehittämishanketta, jonka tavoitteena on selvittää tarpeita ja keinoja maatalouden kiinteistörakenteen parantamiselle. Hankkeessa tavoitellaan maanomistajalähtöisiä ratkaisuja, siksi olemme kiinnostuneet teidän näkemyksistänne omien peltojenne käytön, sijainnin ja tilusrakenteen kehittämisestä sekä näihin tarvittavista työkaluista. Olemme ensisijaisesti kiinnostuneet omistamanne peltokokonaisuuden kehittämisestä, mutta myös samaan tilakokonaisuuteen kuuluvista metsämaasta.

A. Taustatiedot

Alkuun kysyisin muutaman asian taustatiedoiksi.

Mikä on syntymävuotenne _____

Omistatteko tilanne (se kokonaisuus, jossa on peltoja)

1. yksin tai yhdessä puolison kanssa
2. tila on yhtymä, jossa on _____ osakasta
3. tila on osakeyhtiö, jossa on _____ osakasta
4. tila on osuuskunta, jossa on _____ jäsentä
5. tila on kuolinpesä, jossa on _____ jäsentä

Entä tilakeskuksenne sijaintikunta? _____

Mikä on asuinkuntanne? _____

Paljonko tilaanne kuuluu

1. omia peltoja _____ hehtaaria
 - a. joista turvepeltoja _____ hehtaaria (suunnilleen)
2. muilta vuokrattuja peltoja _____ hehtaaria
 - b. joista turvepeltoja _____ hehtaaria (suunnilleen)
3. entä metsää _____ hehtaaria

Sijaitsevatko kaikki peltonne saman kunnan alueella? 1 kyllä 2 ei

Kuinka pitkä matka tilakeskuksesta on kaukaisimmalle pellolle? _____ kilometriä

Mikä on kauimmaisten peltojen etäisyys toisistaan? _____ km

Viljelettekö peltojanne itse? 1 Kyllä 2 En

Oletteko viimeisen 5 vuoden aikana, eli 2016–2020, tehnyt joitain seuraavista toimenpiteistä?

Oletteko vuosina 2016–2020...	Ei	Kyllä	Montako hehtaaria (tai monellako hehtaarilla)?
1 ostanut peltoa	☐	☐	
2 myynyt peltoa	☐	☐	
3 raivannut peltoa	☐	☐	
4 tehnyt pelloille perusrannuksia (esim. kalkitus, ojitus)	☐	☐	
5 vuokrannut lisäpeltoa muilta	☐	☐	
6 vuokrannut omia peltoja muille	☐	☐	
7 sopinut, että naapuritila viljelee ainakin joitakin peltojani ilman vuokrasopimusta	☐	☐	
8 vaihtanut peltoa peltoon	☐	☐	
9 vaihtanut peltoa metsään	☐	☐	
10 vaihtanut metsää peltoon	☐	☐	
11 metsittänyt peltoa	☐	☐	
12 jättänyt peltoa metsittämään	☐	☐	
13 vaihtanut metsää metsään	☐	☐	
14 ostanut metsää	☐	☐	
15 ottanut viljelysmaiden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen tavoitteekseen ja sen vuoksi muuttanut viljelykäytäntöjä ³	☐	☐	

Seuraavaksi puhutaan tulevaisuudesta. Millaisessa tilanteessa uskotte olevanne vuonna 2025?

Vuonna 2025	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1 Viljelen itse peltojani	☐	☐	☐
2 Olen hankkinut lisää peltoa	☐	☐	☐
3 Hoidan peltojani viljelemättä (niitto kerran vuodessa, luonnonhoitopellon tuet)	☐	☐	☐

³ Joko omia tai sopimuksen kautta viljelevän käytäntöjä. Viljelykäytäntöjen muutos, jotka vähentävät kasvihuonekaasupäästöjä, ovat erityisesti turvepeltojen monivuotinen nurmiviljely tai muu pysyvä kasvipeitteisyys, tai vedenpinnan nosto turvepellolla ylempäs, yleensä noin 20-30 cm syvyydelle pellon pinnasta.

4 Olen luopunut tilastani (sukupolvenvaihdos tai kauppa)	☐	☐	☐
5 Olen antanut peltojeni vuokralle	☐	☐	☐
6 Olen sopinut, että naapuritila viljelee ainakin joitakin peltojeni ilman vuokrasopimusta	☐	☐	☐
7 Olen myynyt peltojeni	☐	☐	☐
8 Olen vaihtanut peltojeni metsämaahan	☐	☐	☐
9 Olen jättänyt peltojeni viljelemättä ja hoitamatta	☐	☐	☐
10 Olen metsittänyt peltojeni	☐	☐	☐
11 Olen ostanut lisää metsää	☐	☐	☐
12 Olen ottanut viljelysmaiden kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisen tavoitteekseni ja sen vuoksi muuttanut viljelykäytäntöjä ⁴	☐	☐	☐

Oletteko käyttänyt seuraavia sähköisiä palveluja?

	Kyllä	En	
1. Vipu (Ruokavirasto)	☐	☐	
2. Peltolohkot.fi (Jaakko Koskenkorva/11latoa)	☐	☐	
3. Farmarin Pörssi (ProAgria)	☐	☐	
4. Viljatori (Suomen Viljakauppa Oy)	☐	☐	
5. Metsään.fi (Suomen metsäkeskus)	☐	☐	
6. Metsätilat.fi (Metsänhoitoyhdistykset)	☐	☐	
7. Kuutio (Suomen puukauppa Oy)	☐	☐	
8. Karttapaiikka tai Paikkatietoikkuna (Maanmittauslaitos)		☐	☐
9. Joku muu, mikä? _____	☐	☐	

Seuraavaksi kysymme tilusjärjestelystä ja tilusvaihdosta.

Tilusjärjestely (Ägoreglering⁵) on maanmittaustoimitus, jolla pyritään korjaamaan pirstoutunut kiinteistörakennetta esimerkiksi peltojen osalta. Järjestely käynnistetään tietyllä rajatulla alueella (esim. yhtenäinen peltoalue), jos sillä on maanomistajien vahva kannatus. Tilusjärjestely räätälöidään maanomistajien ja järjesteltävän alueen tarpeiden perusteella. Valtio osallistuu tilusjärjestelyn kustannuksiin. Tilusjärjestely on vapaa varainsiirtoverosta ja luovutusvoittoverosta, jos vaihtuva alueet ovat samanarvoisia. Jos maanomistaja myy maitaan tilusjärjestelyn käyttöön, luovutusvoittoverotus on tavallista alhaisempi.

⁵ Ägoreglering är en lantmäteriförrättning där man rättar till en splittrad fastighetsstruktur för att motsvara dagens behov. Det är möjligt för dig eller en grupp av markägare att begära en ägoregleringsutredning. I utredningen undersöker man markägarnas vilja och möjlighet att delta i en ägoreglering. Staten deltar i kostnader av ägoregleringen. Ägoreglering är skattefri från överlåtelseskatt och skatt för överlåtelsevinst. I fall säljer man sin fastighet vid ägoregleringen blir beskattningen lägre än normalt.

Tilusvaihto (Ägobyte⁶) on maanomistajien tilaama maanmittaustoimitus, jossa kaksi tai useampi maanomistajaa sopivat keskenään samanarvoisten kiinteistöjen tai niiden osien vaihdosta. Tilusvaihdon toimituskustannuksen maksavat maanomistajat ja maksun suuruus riippuu vaihdettujen alueiden yhteenlasketusta pinta-alasta. Samanarvoisten alueiden tilusvaihto on vapaa varainsiirtoverosta ja luovutusvoittoverosta.

	Kyllä	Ei	Mahdollisesti
1. Oletteko kuullut aiemmin tilusjärjestelystä?	☐	☐	
2. Oletteko kuullut tilusvaihdosta?	☐	☐	
3. Haluaisitteko osallistua tilusjärjestelyyn?	☐	☐	☐
4. Tulisiko metsien olla peltojen lisäksi mukana tilusjärjestelyssä?	☐	☐	☐
5. Haluaisitteko osallistua tilusvaihtoon?	☐	☐	☐
6. Tulisiko metsien olla peltojen lisäksi mukana tilusvaihdossa?	☐	☐	☐
7. Olisiko Teillä joku peltolohko, jonka voisitte vaihtaa lähempänä omaa talouskeskusta olevaan?	☐	☐	☐
8. Olisitteko kiinnostunut vaihtamaan metsiänne peltoon?	☐	☐	☐
9. Entä vaihtamaan omia peltojanne metsään?	☐	☐	☐
10. Näettekö turvepellot vähemmän arvokkaina kuin kivennäismaan pellot?	☐	☐	☐

Mitä näette tilusjärjestelyssä suurimpina ongelmina? _____

Entä tilusvaihdossa? _____

Tämän jälkeen kysymykset eriytetään "aktiiviviljelijöille" ja "passiiviviljelijöille". Jako tehdään kysymyksen "Viljelettekö peltoja itse" vastauksen perusteella. Pellon omistuksen motiivit kysymys koko kyselyn lopuksi on jälleen yhteinen molemmille.

B. Kysymykset aktiiviviljelijöille (viljelee peltoja itse)

Kun ajattelette tilakokonaisuuttanne (peltoja ja metsää), mitkä ovat kolme suurinta ongelmaa tilusrakenteessa, joihin haluaisitte muutoksia?

1. _____
2. _____
3. _____

Millä tavoilla haluaisitte muutoksia saataisiin mielestänne parhaiten edistettyä?

1. _____
2. _____
3. _____

⁶ Ägobyte sker mellan två eller flera fastigheter. Fastighetsägarna ingår ett avtal om bytet av markområden. De områden som byts bör ha ungefär samma värde. Förrättningspriset för ägobytet bestäms enligt den sammanlagda arealen av de områden som byts. Ägobytet av områden av samma värde är skattefritt.

Jos olisitte ostamassa tai vuokraamassa lisää peltoa paikkakunnaltanne, niin**Kuinka monta viljelijää lisäksenne olisi kiinnostuneita ostamaan samoja pelto-lohkoja?**

- 1 1
- 2 2-5
- 3 6-10
- 4 11-20
- 5 yli 20
- 6 En tiedä

Entä, kuinka monta viljelijää olisi lisäksenne kiinnostunut vuokraamaan samoja peltolohkoja kuin te olette?

- 1 1
- 2 2-5
- 3 6-10
- 4 11-20
- 5 yli 20
- 6 En ole kiinnostunut vuokraamaan
- 7 En tiedä

Jos olisitte ostamassa tai vuokraamassa lisää peltoa, miten hankkisitte tietoja tarjolla olevista pelloista? Mitä seuraavista tavoista käyttäisitte?

	Kyllä	En
1 tiedän myyjät paikallistuntemukseni perusteella	☐	☐
2 neuvottelen omien pellonvuokranantajieni kanssa ostomahdollisuudesta	☐	☐
3 neuvottelen muiden tietämieni pellonvuokranantajieni kanssa ostomahdollisuudesta		
3 kysyisin naapureilta	☐	☐
4 lukisin paikallislehtien ilmoituksia	☐	☐
5 etsisin Tori.fi:stä	☐	☐
6 etsisin viljelijöiden some-kanavilta	☐	☐
7 kysyisin kiinteistövälittäjiltä	☐	☐
8 muulla tavoin, miten?	☐	☐

Olisitteko kiinnostunut sellaisesta sähköisestä karttapohjaisesta markkinapaikasta, jonka avulla voisi:

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1 ostaa lisää peltoa	☐	☐	☐
2 hankkia peltoa vuokralle	☐	☐	☐
3 vaihtaa omia peltoja lähempänä sijaitseviin peltoihin	☐	☐	☐
4 vaihtaa vuokrapeltoja lähempänä sijaitseviin vuokrapeltoihin	☐	☐	☐
5 vaihtaa omia metsiä peltoon	☐	☐	☐
6 vaihtaa omia peltoja metsään	☐	☐	☐
7 tarjota omia peltoja vuokralle	☐	☐	☐
8 ilmoittaa myytäväksi omia peltoja	☐	☐	☐

Jos tällainen sähköinen markkinapaikka olisi olemassa

	Kyllä	En	Ehkä
1 Voisitteko ajatella itse käyttävänne tällaista palvelua?	☐	☐	☐
2 Antaisitteko muille viljelijöille oikeuden nähdä pellon ostoon ja vuokraamiseen liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
2 Antaisitteko muille viljelijöille oikeuden nähdä pellon myyntiin liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
3 Antaisitteko muille viljelijöille oikeuden nähdä maan vaihtoon liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
4 Antaisitteko viranomaisille oikeuden nähdä pellon hankintaan tai myyntiin liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
5 Antaisitteko viranomaisille oikeuden nähdä maan vaihtoon liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
6 Antaisitteko muille maanomistajille oikeuden nähdä yhteystietonne?	☐	☐	☐
7 Olisitteko valmis laittamaan palveluun omia maitanne vaihdettavaksi peltoon, metsään tai tontteihin?	☐	☐	☐
8 Jos palvelussa on tarjolla teitä kiinnostava maa-alue, olisitteko kiinnostunut tarjoamaan vaihdossa omaa peltoanne, metsäanne tai tonttianne?	☐	☐	☐

Millä edellytyksillä olisitte valmiita käyttämään tällaista karttapaikka-palvelua?

C. Kysymykset passiivilijelijöille (eivät viljele peltojaan itse)

Jos ette itse viljele peltojaanne, millä edellytyksillä olisitte valmis luopumaan pelloistanne vuokralle tai myytäväksi?

Jos olisitte myymässä tai vuokraamassa peltojaanne, niin ...

Kuinka monta henkilöä arvelette olevan kiinnostuneita ostamaan peltojaanne tällä hetkellä, jos aikoisitte myydä?

- 1 1
- 2 2-5
- 3 6-10
- 4 11-20
- 5 yli 20
- 6 En tiedä

Entä, kuinka monta mahdollista vuokraajaa arvioisitte pelloillanne olevan tällä hetkellä, jos aikoisitte vuokrata?

- 1 1
- 2 2-5
- 3 6-10
- 4 11-20
- 5 yli 20
- 6 En tiedä

Jos olisitte myymässä tai vuokraamassa peltojanne, miten laittaisitte ne tarjolle? Mitä seuraavista tavoista käyttäisitte?

	Kyllä	En
1 tarjoaisin omille pellonvuokraajilleni	☐	☐
2 tarjoaisin naapureille ja muille tutuilleni	☐	☐
3 ilmoittaisin sanomalehtien myyntipalstoilla	☐	☐
4 laittaisin Tori.fi:hin	☐	☐
5 laittaisin viljelijöiden some-kanaville (esim. Facebook)	☐	☐
6 antaisin kiinteistövälittäjän hoidettavaksi	☐	☐
7 jossain muussa kanavassa, missä?		

Olisitteko kiinnostunut sellaisesta sähköisestä karttapohjaisesta markkinapaikasta, jonka avulla voisi:

	Kyllä	Ei	En osaa sanoa
1 laittaa myytäväksi omia peltoja	☐	☐	☐
2 tarjota omia peltoja vuokralle	☐	☐	☐
3 vaihtaa omia peltoja metsään	☐	☐	☐
4 vaihtaa omaa metsää peltoon	☐	☐	☐

Jos tällainen sähköinen markkinapaikka olisi olemassa

	Kyllä	En	Ehkä
1. Voisitteko ajatella itse käyttävänne tällaista palvelua?	☐	☐	☐
2. Antaisitteko muille viljelijöille oikeuden nähdä pellon myyntiin liittyvät tarpeenne?	☐	☐	☐
3. Antaisitteko muille viljelijöille oikeuden nähdä maan vaihtoon liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
4. Antaisitteko viranomaisille oikeuden nähdä pellon myyntiin liittyvät tarpeenne?	☐	☐	☐
5. Antaisitteko viranomaisille oikeuden nähdä maan vaihtoon liittyvät toiveenne?	☐	☐	☐
6. Antaisitteko muille maanomistajille oikeuden nähdä yhteystietonne?	☐	☐	☐
7. Olisitteko valmis laittamaan palveluun omia maitanne vaihdettavaksi peltoon, metsään tai tontteihin?	☐	☐	☐
8. Jos palvelussa on tarjolla teitä kiinnostava maa-alue, olisitteko kiinnostunut tarjoamaan vaihdossa omaa peltoanne, metsäanne tai tonttianne?	☐	☐	☐

Millä edellytyksillä olisitte valmiita käyttämään tällaista karttapaiikka-palvelua? Tai: Mitä ominaisuuksia palvelulla tulisi olla? _____

D. Pellon omistuksen motiivit (tämä kysytään molemmilta ryhmiltä)

	Täysin samaa mieltä	Melko samaa mieltä	Ei samaa, ei eri mieltä	Melko eri mieltä	Täysin eri mieltä
Viljelymaisema					
Peltoni ovat oleellinen osa asuin- tai vapaa-ajan ympäristöäni	☐	☐	☐	☐	☐
Pelto kuuluu oleellisena osana tilani maisemaan	☐	☐	☐	☐	☐
Elinkeinon harjoittaminen					
Peltoni ovat minulle pääasiassa tuotantoväline	☐	☐	☐	☐	☐
Omistamalla peltoni itse varmistan parhaiten tilan/viljelyn jatkuvuuden	☐	☐	☐	☐	☐
Omistuksen säilyttäminen suvussa					
Katsoessani peltojeni, tunnen vahvana sukupolvien perinnön	☐	☐	☐	☐	☐
Säilyttämällä pellot omistuksessani arvostan sukupolvien raivaustyötä	☐	☐	☐	☐	☐
Aion omistaa peltoni, vaikka ne eivät tuottaisi minulle mitään.	☐	☐	☐	☐	☐
Peltojen ylläpito					
En myy peltojeni, koska pelkään uuden omistajan hoitavan niitä huonosti	☐	☐	☐	☐	☐
Olen tehnyt paljon työtä peltojeni kasvukunnon eteen	☐	☐	☐	☐	☐
Pääoman tuotto					
Peltoni ovat inflaatiolta suojattu varma sijoitus	☐	☐	☐	☐	☐
Pelto-omaisuus vakuutena parantaa luotonsaantimahdollisuksiani	☐	☐	☐	☐	☐
Peltomaan omistaminen on tärkeämpää kuin siitä saatu tuotto.	☐	☐	☐	☐	☐
Pellosta luopuminen					
Myyn peltojeni mieluummin valtiolle kuin yksityiselle ostajalle	☐	☐	☐	☐	☐
Vaikka en itse viljelisi peltojeni, pitäisin ne silti omistuksessani	☐	☐	☐	☐	☐

E. Keinot

Arvioikaa, oletteko seuraavien väittämien kanssa samaa vai eri mieltä?

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Ei samaa, ei eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
Pellon vuokraus on hyvä keino nauttia pellon tuotosta	☐	☐	☐	☐	☐
Myymällä tai vuokraamalla peltoa aktiiviselle maataloustuottajalle parannan maatalouden toimintaedellytyksiä.	☐	☐	☐	☐	☐
Lähistöltä ostettavissa tai vuokratavissa olevan pellon niukkuus rajoittaa tuotannon kehittämistä.	☐	☐	☐	☐	☐
Vuokrasopimusten lyhyys rajoittaa vuokrapeltojen kalkituksia ja ojituksen kunnon ylläpitoa.	☐	☐	☐	☐	☐
TILUSVAIHTO					
Peltojen tilusvaihdot ovat hyvin tarpeellisia.	☐	☐	☐	☐	☐
En halua myydä peltoa, koska minulla ei ole rahantarvetta ja/tai minun on vaikea löytää sijoituskohdetta saadulle myyntitulolle.	☐	☐	☐	☐	☐
Tilusvaihtojen suurin rajoittava tekijä on vaaditun maanmittaustoimituksen kallis hinta	☐	☐	☐	☐	☐
Tilusvaihtoja rajoittaa tiedon puute; en tiedä kuka haluaisi vaihtaa ja mitä lohkoja tai mitä metsäpals-toja?	☐	☐	☐	☐	☐
Tilusvaihtoja rajoittavat ongelmat pellon ja metsän oikeiden arvojen määrityksissä niitä vaihdettaessa	☐	☐	☐	☐	☐
TILUSJÄRJESTELY					
Peltojen tilusjärjestelyt ovat hyvin tarpeellisia.	☐	☐	☐	☐	☐
Jotta lähtisin tilusjärjestelyyn, minulle on tärkeää saada oman pellon tilalle sadontuottokyvyltään yhtä hyvää peltoa.	☐	☐	☐	☐	☐
Tilusjärjestelyssä tärkeää on saada peltoja lähemmäs tilakeskusta, vaikka vaihdossa saadut pellot eivät täysin vastaa annetun oman pellon sadontuottokykyä.	☐	☐	☐	☐	☐

luke.fi

Luonnonvarakeskus
Latokartanonkaari 9
00790 Helsinki
puh. 029 532 6000